

**TRAKYA BÖLGESİNDEKİ TARIM
SORUNLARININ ÜRETİCİLER
TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:
KEŞAN ÖRNEĞİ**

Büşra SEKÜLÜ

**Yüksek Lisans Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN
2019**

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TRAKYA BÖLGESİNDEKİ TARIM SORUNLARININ ÜRETİCİLER
TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:
KEŞAN ÖRNEĞİ

Büşra SEKÜLÜ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. İSMAİL HAKKI İNAN

TEKİRDAĞ-2019

Her hakkı saklıdır

Prof. Dr. İ.Hakkı İNAN danışmanlığında, Büşra SEKÜLÜ tarafından hazırlanan “Trakya Bölgesindeki Tarım Sorunlarının Üreticiler Tarafından Değerlendirilmesi: Keşan Örneği” isimli bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN

İmza :

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Harun HURMA

İmza :

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer SERİNİKLİ

İmza :

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Doç. Dr. Bahar UYMAZ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TRAKYA BÖLGESİNDEKİ TARIM SORUNLARININ ÜRETİCİLER TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: KEŞAN ÖRNEĞİ

Büşra SEKÜLÜ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN

Bu çalışma, Trakya bölgesindeki tarım sorunlarının, Edirne ili Keşan ilçesinde tarımsal üretim yapan üreticilerce değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. İlçede, seçilen 23 köyden beşer üretici olmak üzere toplamda 115 katılımcı üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler neticesinde üreticilerin sosyo-demografik özellikleri açıklanmış olup bunların tarımsal faaliyetleri üzerine etkilerini incelemek üzere sonuçlar değerlendirilmiştir. Üreticilerin büyük çoğunluğu (%82) ile tarımsal desteklemelerden faydalandıklarını ve (Likert Ölçek Analizi'ne göre 5 üzerinden 3,57 ortalama) tarımsal desteklemelerin girdi (mazot, gübre, tohum vb) bazında verilmesini uygun bulmuştur. Üreticilerin %31'i tarımsal danışmanlık hizmetinden yararlanırken yaklaşık %33'ü üretim girdilerini özel bayilerden temin etmektedir. Bitkisel üretimde yaşanan sorunlar değerlendirildiğinde yüksek girdi maliyeti (4,79) ve yetiştirdikleri ürünlerin düşük fiyatlı satış koşulları (4,7) en önemli sorunlar olarak belirtilmiştir. Hayvansal üretimde ise en önemli sorunun hayvan hastalıkları (4,73) olduğu belirtilmiştir. Üreticilerden tarımın olağan durumu ve geleceği hakkında düşünceleri istendiğinde (4,73) tarım dışı alanlarda kullanılan mazot fiyatları ile kıyaslama yapıldığında tarımda kullanılan mazot fiyatları ve vergilerine yönelik indirim uygulanması gerektiği yanıtları alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarımsal Faaliyetler, Tarım Sorunları, Trakya Bölgesi

2019, 90 sayfa

ABSTRACT

MSc. Thesis

EVALUATION OF AGRICULTURAL PROBLEMS IN THRACE BY THE MANUFACTURERS: THE CASE STUDY OF KEŞAN DİSTRİCT OF EDİRNE PROVINCE

Büşra SEKÜLÜ

Tekirdağ Namık Kemal University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economy

Supervisor: Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN

This study of the agricultural problem in Thrace, was built in Edirne Kesan district for evaluation by the producers engaged in agricultural production. County, according to the stratified sampling method selected 23 villages of the survey on a total of 115 participants, including five producers was made. As a result of the producers on the data obtained from the survey is described in the socio-demographic characteristics, the results were analyzed to examine their effects on agricultural activities. The vast majority of manufacturers (82%) and they benefit from agricultural support, regarding to the Likert Scale Analysis the rate is 3.57 of 5, have stated that they thought that agricultural subsidies reach the goal. Producer of 31% of agricultural advisory services, while benefiting from almost 33% of production inputs are sourced from specialist dealers. When the biggest problem in crop production farming asked the highest and similar rate, regarding to the Likert Scale Analysis the average is 4.79 of 5, high input costs and regarding to the Likert Scale Analysis the average is 4.70 of 5, lower sales of the products they harvest conditions responses were obtained. In animal production, the biggest problem, regarding to the Likert Scale Analysis the average is 4.73 of 5, it is stated that animal disease. The default state of agriculture from them manufacturer and when prompted thoughts about the future, regarding to the Likert Scale Analysis the average is 4.73 of 5, in comparison with diesel prices used in non-agricultural areas should be a discount for fuel prices used in agriculture and tax answers were received.

Keywords: Agricultural Activities, Agricultural Problems, Trakya Region

2019, 90 pages

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGE DİZİNİ.....	iv
ŞEKİL DİZİNİ.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
1.GİRİŞ.....	1
2.KAYNAK ÖZETLERİ.....	3
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	8
3.1 Materyal.....	8
3.2 Yöntem.....	8
3.2.1 Üretici anketleri örnek hacminin belirlenmesi.....	8
3.2.1 Verilerin değerlendirilmesi ve analizinde uygulanan yöntem.....	9
4.ARAŞTIRMA ALANINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	11
4.1 Trakya Bölgesinin Coğrafi Konumu.....	11
4.2 Genel İklim Yapısı.....	17
4.3 Su kaynakları.....	21
4.4 Trakya Bölgesinin Toprak Durumu ve Arazi Yapısı.....	24
4.5 Trakya Bölgesinde İller İtibariyle Tarım.....	29
4.5.1 Bitkisel Üretim.....	30
4.5.1.1 Tarla Bitkileri.....	31
4.5.1.2 Sebze Üretimi.....	35
4.5.1.3 Meyve Üretimi.....	37
4.5.2 Hayvansal Üretim.....	39
4.5.3 Çalışmanın yürütüldüğü Keşan İlçesi Tarımının Genel Yapısı.....	43
5. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	52
5.1 Üreticilerin sosyo-ekonomik durumları.....	52
5.2 Üreticilerin tarımsal faaliyet durumları.....	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
7. KAYNAKLAR.....	79
EKLER.....	81
TEŞEKKÜR.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	90

ÇİZELGE DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 4.1	: Trakya Bölgesi Ovaları.....	13
Çizelge 4.2	: Bölgedeki Başlıca Akarsular ve Uzunlukları.....	14
Çizelge 4.3	: Trakya Bölgesi Temel İklim Verileri.....	18
Çizelge 4.4	: Tekirdağ İline Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (2005-2010).....	19
Çizelge 4.5	: Edirne İline Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (2005-2010).....	20
Çizelge 4.6	: Kırklareli İline Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (2005-2010).....	21
Çizelge 4.7	: Türkiye ve Trakya Bölgesi Kullanılabilir Su Miktarı Dağılımı.....	22
Çizelge 4.8	: Trakya Bölgesi Su Potansiyeli.....	23
Çizelge 4.9	: Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinde Büyük Toprak Grupları ve Bazı Arazi Tiplerinin Dağılımı (%).....	26
Çizelge 4.10	: İllere Göre Arazi Kullanım Durumu (2003).....	27
Çizelge 4.11	: Tarımsal Arazilerin İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Oransal Dağılımı (%).....	28
Çizelge 4.12	: Trakya'da Tarım Alanlarının Dağılımı (2005).....	29
Çizelge 4.13	: Trakya Bölgesi Tarla Bitkileri Ekiliş Alanları (2014-2018).....	32
Çizelge 4.14	: Trakya Bölgesinde Üretimi Yapılan Başlıca Tarla Bitkileri Ürünlerinin Ekim Alanları (da), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da) (2018).....	34
Çizelge 4.15	: Trakya Bölgesinde Üretimi Yapılan Başlıca Sebzelerin Ekim Alanları (da), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da) (2018).....	37
Çizelge 4.16	: Trakya Bölgesinde Üretimi Yapılan Başlıca Meyvelerin Ekim Alanları (da), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da) (2018).....	38
Çizelge 4.17	: Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli İlleri Büyükbaş Hayvan Sayıları (2018).....	40
Çizelge 4.18	: TR21 Trakya Bölgesinde İller İtibariyle Küçükbaş Hayvan Sayıları (2018).....	41
Çizelge 4.19	: Keşan İlçesi Arazi Kullanım Durumu (2018).....	45
Çizelge 4.20	: Keşan İlçesi 2018 Yılı Tarla Bitkileri Ekim Alanları (da), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da).....	46
Çizelge 4.21	: Keşan İlçesinde Üretimi Yapılan Başlıca Meyvelerin 2018 Yılı Üretim Alanları (da), Miktarları(ton) ve Verimleri (kg/da).....	47
Çizelge 4.22	: Keşan İlçesinde Üretimi Yapılan Başlıca Sebzelerin 2018 Yılı Üretim Alanları (da), Miktarları(ton) ve Verimleri (kg/da).....	48
Çizelge 4.23	: Keşan İlçesinde Kuruluş (yapım) Şekline Göre Sınıflandırılan Seralar (2018)...	49
Çizelge 4.24	: Keşan İlçesinde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları (2018).....	49
Çizelge 4.25	: Keşan İlçesinde Yürütülen Arıcılık Faaliyetlerinin Miktar, Yerleşim Yeri ve Üretim Miktarları.....	50
Çizelge 4.26	: Keşan İlçesinin Tarım-Alet Makine Varlığı (2013-2018).	51
Çizelge 5.1	: Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	52
Çizelge 5.2	: Üreticilerin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı.....	52

Çizelge 5.3	: Üreticilerin Hanesinde Yer Alan Birey Sayılarına Göre Dağılımı.....	52
Çizelge 5.4	: Üreticilerin Tarım Dışı Gelirlerine Göre Dağılımı.....	53
Çizelge 5.5	: Üreticilerin Yıllık Net Gelir Seviyelerine Göre Dağılımı (2015 yılı).....	53
Çizelge 5.6	: Üreticilerin İşledikleri Toplam Arazi Miktarlarına Göre Dağılımı.....	53
Çizelge 5.7	: Üreticilerin Tarımsal Desteklemelerden Faydalanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	54
Çizelge 5.8	: Üreticilerin Tarımsal Desteklemelerden Faydalanmama Sebeplerine Göre Dağılımı.....	54
Çizelge 5.9	: Üreticilerin Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinden Faydalanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	55
Çizelge 5.10	: Üreticilerin Üretim Girdilerini Temin Ettikleri Yerlerin Dağılımı.....	56
Çizelge 5.11	: Üreticilerin Tarımsal Üretim Planlaması Yapma Durumlarına Göre Dağılımı....	56
Çizelge 5.12	: Üreticilerin İkinci Ürün Yerleştirme Durumlarına Göre Dağılımı.....	57
Çizelge 5.13	: Üreticilerin Toprak Analizi Yaptırma Durumlarına Göre Dağılımı.....	58
Çizelge 5.14	: Üreticilerin Hayvancılık Yapma Durumlarına Göre Dağılımı.....	59
Çizelge 5.15	: Üreticilerin Hayvan Varlıklarına Göre Dağılımı.....	60
Çizelge 5.16	: Sosyo-demografik Durumlar ve Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-1.....	63
Çizelge 5.17	: Sosyo-demografik Durumlar ve Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-2.....	66
Çizelge 5.18	: Sosyo-demografik Durumlar ve Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-3.....	69
Çizelge 5.19	: Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-1.....	72

Şekil 4.1	:Trakya Bölgesi Haritası.....	11
Şekil 4.2	: İllerdeki Bitkisel Ürün Ekim Alanlarının Trakya Bölgesi Toplam Bitkisel Ürün Ekim Alanına Oranları (2018).....	30
Şekil 4.3	: Tarla Bitkilerinde İllerdeki Ekim Alanlarının Trakya Bölgesine Oranı (2018).....	31
Şekil 4.4	: Trakya Bölgesinde Üretilen Sebze Ürünlerinin Ekili Alan Açısından Bölgedeki Payları (2018).....	35
Şekil 4.5	: Trakya Bölgesi, İllerdeki Tür/İldeki Toplam Hayvancılık (2018).....	39
Şekil 4.6	: Süt Üretiminin Bölge Üretimindeki Payı (2018).....	42
Şekil 4.7	: Et Üretiminin Bölge Üretimindeki Payı (2006-2008).....	43
Şekil 4.8	: Edirne ilinde Keşan'ın Konumu.....	43
Şekil 5.1	: Üreticilerin Tarımsal Desteklemelerle İlgili İfadelere Katılma Durumları.....	55
Şekil 5.2	: Üreticilerin Bitkisel Üretimdeki Sorunları.....	57
Şekil 5.3	: İkinci Ürün Yetiştiren Üreticilerin, İkinci Ürün Yetiştirmelerinde Etkili Olan Etmenler.....	58
Şekil 5.4	: Toprak Tahlili Yaptırmaları Halinde Nedenleri.....	58
Şekil 5.5	: Toprak Tahlili Yaptırmamaları Halinde Nedenleri.....	59
Şekil 5.6	: Üreticilerin Hayvansal Üretim Yetiştiriciliğindeki Sorunları	60
Şekil 5.7	: Üreticilerin İşletmelerini Geliştirmek ve Üretimi Arttırmak için Yaptıkları.....	60
Şekil 5.8	: Üreticilerin Tarımın Sorunları Hakkındaki Görüşleri.....	61
Şekil 5.9	: Üreticilerin Tarımın Olağan Durumu ve Geleceği Hakkındaki Düşünceleri.....	62

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ÇŞB	: T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DSİ	: Devlet Su İşleri
GTHB	: T.C: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Tarım sektörü, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişiminde çok önemli görevler üstlenmiş ve üstlenmeye de devam etmektedir. Tarım; ülke nüfusunun beslenmesi, milli gelire ve istihdama katkısı, sanayi sektörüne hammadde sağlaması, sanayiye sermaye aktarması, ihracata doğrudan ve dolaylı olarak katkısı, biyolojik çeşitlilik ile ekolojik dengeye olan katkıları nedeniyle tüm dünyada vazgeçilmez ve gıda üretiminin güvenliği nedeniyle de stratejik bir sektör niteliğindedir (Silsüpür, 2011).

Tarım sektörünün diğer sektörlerle sermaye ve işgücü transfer etmesi, hammadde ve ürün ihtiyacını karşılaması açısından ekonomik kalkınmaya önemli katkıları vardır. Günümüzde küresel ısınmanın giderek artması ve su kaynaklarının giderek azalması tarım sektörünün önemini daha da arttırmaktadır. Uluslararası rekabet ve gıda alanında kendi kendine yeten ülkeler arasında olabilmek için tarım sektörünün etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır (Aydın ve Unakıtan 2016).

Türkiye, tarım ve gıda üretiminde dünyada üst sıralarda yer almakla birlikte, sektörün kronik sorunları bulunmaktadır. Önümüzdeki dönemde artması beklenen küresel rekabette ayakta kalabilmek için tarım arazilerinin parçalı ve dağınık yapısı, sulanabilir arazi yetersizliği, girdi maliyetlerinin yüksekliği, çiftçilerin eğitim eksikliği, teknoloji ve yeniliğe uyumda gecikme, destek politikalarının yetersiz olması ya da etkin kullanılamaması, tutarlı tarımsal verilerin toplanamaması başta olmak üzere bir dizi sorunun çözülmesi gerekmektedir (Aydın ve Unakıtan 2016).

Bu araştırma, Trakya Bölgesi'ndeki tarım sorunlarını Keşan örneği üzerinden değerlendirmek ve üreticilerin bu sorunlara getirdiği çözüm önerileri çerçevesinde tarımın durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Tarım sektöründe meydana gelen değişikliklerin de göz önüne alınarak yapılan bu çalışmada;

- Edirne ili Keşan ilçesinde bulunan üreticilerin, sosyo demografik özellikleri, tarımsal üretim faaliyetleri, üretim potansiyelleri, teknik bilgi yeterlilikleri incelenmiş, tarımsal faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların sebepleri araştırılmıştır.
- Bölgenin tarım ve hayvancılık alanında yapısal durumu ve uygulanan tarım politikalarının bölge üzerindeki etkileri incelenmiştir.
- Üreticilerin sosyo-demografik özellikleri ve tarımsal üretim faaliyetleri konusunda karşılaştırmalı tablolar ile aralarındaki ilişkileri tespit edilmiştir.

- Üreticilerin tarımın geleceği konusundaki beklentilerini, beklentilerin gerçekleşmesi doğrultusunda daha fazla ve doğru üretim yapabilmeleri için gerekli unsurlar ortaya konulmuştur.

Araştırmada, “Trakya Bölgesi’nin Coğrafı Konumu”, “Genel İklim Yapısı”, “Su Kaynakları”, “Trakya Bölgesinin Toprak Durumu ve Arazi Yapısı” ve “Trakya Bölgesinde İller İtibariyle Tarım” konuları yer almaktadır. Araştırma bulguları bölümünde “Üretici Anket Sonuçları” değerlendirilmiş, son bölümde ise “Sonuç ve Öneriler” bölümünde ortaya konulan bulgular üzerinden tartışmalar yapılmış ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

İnan İ. H. (1978) tarafından hazırlanan “Tarımsal Pazarlama Kooperatiflerinin Fonksiyonları, Ülkemizde Görülen Başlıca Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmada, tarım ürünlerinin pazarlanmasıyla uğraşan kamu, özel ve kooperatif teşebbüslerden uzun dönemde üreticilere en yararlısının kooperatifler olduğu vurgulanmaktadır. Ortak çiftçiler tarafından kurulup, onların direkt yararlarını sağlamaya dönük olan ve demokratik ilkelere göre çalışan bir tarımsal pazarlama kooperatifinin başarılı olmama şansı çok azdır. Çalışmaya göre, tarımsal pazarlama kooperatifi tüketim kooperatifi ile yakın bir işbirliği halinde çalışırsa, fiyatların stabilizasyonu, piyasanın kontrolü ve netice olarak üretici ve tüketicilerin zarar görmemesi sağlanmış olur.

İnan İ.H., Kumkale İ., Gaytancıoğlu O. (1999) tarafından hazırlanan “Trakya’da Kırsal Kesimin Örgütlenmesinde Tarım Kooperatifleri, Üretici Birlikleri ve Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Rolü” adlı çalışmada üretici örgütlerinin, ortaklarının ekonomik ve mesleki çıkarlarını korumaya yönelik fonksiyonlarına yer verilmiştir. Çalışmada, küçük üreticilerin alıcı ve satıcılar karşısında zor durumda kalmaları ve pahalı tarım girdileri gibi sorunlar nedeniyle kendilerine mesleki ve ekonomik yönden avantaj sağlayan örgütler kurmaları değerlendirilmiştir.

Kıracı M.A. (2001) tarafından hazırlanan “Tekirdağ ili Şarköy İlçesi Bağcılığının Mevcut Durumu, Üreticilerin Sorunlarının Çözümüne ilişkin Örgütlenme Olanaklarının Belirlenmesi” adlı çalışmada, Şarköy ilçesi bağcılığının mevcut durumu ve üzüm üreticilerinin teknik, ekonomik ve sosyal sorunları ortaya konulmuştur. Bu sorunların çözümünde mevcut üretici örgütlenmelerinin katkıda bulunmakta yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Üreticilerin, özellikle şaraplık üzümlerin pazarlanması ve işlenmesi suretiyle değerlendirilmesi konularında faaliyet gösterecek bir üretici örgütünün kurulmasına ihtiyaçları bulunmaktadır. Üreticilerin %73,4’ünün bu şekilde bir üretici organizasyonunun kurulması çalışmalarında bulunma ve %90,6’sının ise ortak olma konusunda gönüllü oldukları belirlenmiştir.

Çakmak B., Aküzüm T. (2006) tarafından hazırlanan “Türkiye’de Tarımda Su Yönetimi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmada, tarımda su kullanımı, sulama politikaları, su yönetiminde karşılaşılan sorunlar irdelenmiştir. Araştırmada, sulamada atık suların kullanımı, yüzey sularının suyun kıt olduğu alanlara yönlendirilmesi, çiftçileri su tasarrufu sağlayan modern sulama uygulamalarına teşvik etmek ve çiftçi eğitimleriyle bunun

yaygınlaştırılmasını sağlamak gibi çalışmalarını kapsayan politikalara yönlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

K.P. Ferentinos, I.K. Kookos K.G. Arvanitis ve N.A. Sigrimis (2006), tarafından hazırlanan “Tarımsal Üretim Zincirinde Kalite Sorunları” adlı çalışmalarında, tedarik zinciri ve tedarik zinciri yönetimi ile ilgili bazı teorik bilgiler sunulmaktadır. Çalışmada, yeni ortaya çıkan teknolojilerin tedarik zinciri yönetimi üzerindeki rolünü incelemek ve tarımda çevreye duyarlı tedarik zincirlerini garantileyecek önlemler hakkında bilgi sağlanmaktadır. Daha sonra tarımsal işletmecilikte tedarik zinciri yönetiminin uygulama yollarına odaklanılmaktadır. Son olarak, tarımsal üretimde izlenebilirlik ve etiketleme sistemindeki en son teknolojik ilerlemeler sunulmaktadır.

Konyalı S., Gaytancıoğlu O. (2007), tarafından hazırlanan “Türkiye’de Buğdayda Uygulanan Tarım Politikaları ve Trakya Bölgesi Buğday Üreticilerinin Sorunları” isimli çalışmada, Türkiye’de buğdayda uygulanan tarım politikaları ve Trakya’da buğday üreticilerinin sorunları incelenmiştir. Saha çalışması da yapılarak Trakya Bölgesinde buğday üreticilerinin temel sorunları olarak tarımsal girdi (tohumluk, gübre, ilaç) kullanım düzeylerinin yüksek olduğu, buğday alım fiyatının üreticilere düşük geldiği ve buğday alımlarının birçok kurum/kuruluş tarafından yapıldığı saptanmıştır. Çalışmada Trakya Bölgesinde yapılan buğday tarımının boyutlarını ve genel özelliklerini ortaya çıkarabilmek ve üreticilerin buğday tarımı yapabilmek için beklentilerinin neler olduğunu tespit edebilmek için 262 üretici ile anket yapılmıştır. Ayrıca toplanan verilerle Trakya’da üreticilerin buğday tarımına karar vermede etkili olan faktörler analiz edilmiştir. Bu analizde, bölgede buğday tarımının yapılmasını etkileyen 14 faktör üzerinde durulmuştur. Faktör analizi sonuçlarından ise en önemli sorunların “çiftçilerin eğitimi, unlu gıda tüketiminin artması, arazilerin parçalı olması, münavebeye uyulmaması ve verim düşüklüğü” olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda da ortaya çıkan sorunlara öneriler getirilmiştir.

Konyalı S. (2008) tarafından hazırlanan “Türkiye’de Buğdayda Uygulanan Tarım Politikalarının Üreticiler ve Tüketiciler Üzerindeki Etkileri: Trakya Bölgesi Örneği” isimli çalışmada, Trakya Bölgesinde buğday tarımının ve üreticilerin sorunları hakkında bilgi alınmıştır. Araştırma sonucunda buğday üreticilerinin çok desteklendiği sonucuna varılsa da, bu destek üreticilere direkt olarak ödenmemiştir. Hatta Türkiye’deki buğday üretiminin desteklenmesi için desteklerin yarısını vergi mükellefleri ve dolaylı vergi ödeyen insanlar ödemişlerdir. Yani üreticiye ödenen desteklerin yarısı tüketicilerin cebinden çıkmıştır.

Erdem B. (2012) tarafından hazırlanan “Trakya Bölgesinde Buğday, Ayçiçeği ve Çeltiğin Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Analizi” adlı çalışmada bölgede yetiştirilen buğday, ayçiçeği ve çeltiğin bölge ve ülkedeki üretimi ile dış ticareti genel olarak incelenerek, pazarlama organizasyonları ve bu organizasyonda yaşanan sorunlar kapsamlı bir biçimde irdelenmiştir. Trakya genelinde yapılan çeltik, ayçiçeği ve buğday tarımının boyutlarını ve özelliklerini ortaya çıkarabilmek için 240 üreticiden ve ürünlerin kimler tarafından satın alınıp, işlendiği ve pazarlandığını tespit edebilmek için çeltik, yağ ve un fabrikalarından ve ilgili kuruluşlardan veriler elde edilmiştir. Çalışmalardan elde edilen bulgulara ve izlenimlere göre Türkiye ayçiçeği, buğday ve çeltik üretiminde uygulanan yanlış politikalar sonucu maalesef ithalat bağımlısı olmuş ve bunun sonucunda tarım ürünlerinde ithalatçı ülkeler arasına girmiştir. Araştırmaya göre tarımsal üretim, Dünya fiyatlarını dikkate alan, gıda ürünlerinde kendine yeterli olacak şekilde, daha çok yapısal ve sosyal politikalarla desteklenmelidir.

Şanlı H., Güldal T. H., Altıntaş N. (2014), tarafından hazırlanan “Aile İşletmelerinde Üretilen Ürünlerin Pazarlama Olanakları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli çalışmada küçük aile işletmeciliği ile ilgili temel sorunlara değinilmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir. Araştırmada, Türkiye’deki tarım işletmelerinin büyük bir bölümünün küçük aile işletmesi olduğu vurgulanmaktadır. İşletme ölçeğinin belirlenmesinde kullanılan kriterler dikkate alındığında ürünlerin verim düzeyleri, tarımda makine kullanımı, ürünlerin üretim değerleri gibi nedenlerle birim araziden farklı gelir elde edilebilecektir. İşletmelerin büyüklüklerinin tespitinde en uygun yöntem işletme geliridir. Aile işletmeleri ile ilgili temel sorunlar; üretici ve tüketici arasındaki aracı sayısının (tüccar, tefeci, komisyoncu, nakliyecisi, toptancı haller, borsalar, sanayiciler, toptancılar, perakendeciler, pazarcılar vb.) fazlalığı ve sistemin sağlıklı yapıya sahip olarak sıralanmaktadır. Çalışma sonucunda, aile işletmelerinin ürettikleri ürünlerin pazarda fiyatı belirleyebilir miktarda olmaması nedeniyle bu işletmelerin birleşerek güçlü hale gelmelerinin zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Böylece fiyat dalgalanmalarına ve para politikalarına karşı dirençli yapıya sahip aile işletmeleri etkin hale getirilecek, yeni pazar arayışlarına da olanak sağlanacaktır. Araştırmaya göre, aile işletmelerinin örgütlenmesi; pazarlama kooperatifleri, girdi kooperatifleri ya da üretici birlikleri şeklinde olabilir. Böylece üretim maliyetleri düşürülerek, piyasa fiyatlarından üyelerin etkilenmeleri en aza indirgenecektir.

Güngör G., Konyalı S., Turan D.Ç. (2015) tarafından hazırlanan “Trakya’da Tarla Ürünlerini (Buğday, Ayçiçeği, Kanola, Çeltik) Üreten İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Durumu

ve Başlıca Gelişmişlik İtibariyle Analizi” adlı çalışmalarında, kırsal alandaki toplumsal sorunların başında ekonomik sorunların geldiği vurgulanmaktadır. Araştırmada; Trakya Bölgesindeki bitkisel üretimin % 95,4’ünü oluşturan tarla bitkileri yetiştiriciliği yapan üreticilerin başlıca gelişmişlik göstergelerinin analizi için 144 tarımsal işletme ile anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda; köylerin sadece; %15,5’inde bir sağlık hizmeti, %17,1’inde PTT olanakları, %60,2’sinde şebeke suyu ve %36’sında kanalizasyon bulunduğu, %10,2’sinde su kontrolünün yapılabildiği belirlenmiştir. İşletmelerin %29’unun mutluyum diyebildiği, %43,8’inin ise bu konuda kararsız olduğu görülmektedir. Hayatından çok memnun olan çiftçiye ise rastlanılmamıştır.

Aydın B., Unakıtan G. (2016) tarafından hazırlanan “Trakya Bölgesinde Faaliyet Gösteren Tarım İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Tarımsal Uygulamalara Yaklaşımı” adlı çalışmada, Trakya Bölgesinde faaliyet gösteren tarım işletmelerinin yapısal özelliklerinin ve bazı tarım uygulamalarına yaklaşımlarının belirlenmesi amacıyla 169 işletme ile anket yapılmıştır. İncelenen işletmelerde ortalama işletme arazisi büyüklüğü 117.49 dekar bulunmuştur. İncelenen işletmelerde işletme yöneticisi ortalama 49.92 yaşında olup, yaklaşık 6.58 yıl öğrenim görmüştür. Üreticilerin %25.44’ü toprak tahlili yaptırdığını, %8.88’i bazen yaptırdığını, %65.68’i ise yaptırmadığını belirtmiştir. Üreticilerin tamamı bir dernek ya da kooperatife üye olduklarını belirtmişlerdir.

Daldal N. (2016) tarafından yapılan “Tarımsal Desteklemelere Üreticilerin Yaklaşımı: Tekirdağ İli Örneği” adlı çalışmada, Türkiye’de hali hazırda uygulanan tarımsal desteklemelerin durumu incelenerek 146 üretici ile anket yapılmış ve üreticilerin bu desteklemelere olan yaklaşımları değerlendirilmiştir. Ayrıca üreticilerin destekleri kullanma biçimleri ve geleceğe ilişkin beklentileri de irdelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, üreticiler nakit destekleme ödemelerinin yanında girdi (mazot, gübre vb.) fiyatlarında indirim sağlanması, satış aşamasında ürünler için de daha yüksek fiyat olması gerektiği konusunda hemfikirdirler. Tarımsal desteklemelerden mazot, gübre ve toprak analizi desteğini üreticilerin %48,6’sı gübre ve mazot v.b alımında, hububat fark ödemesi desteğini üreticilerin %55,1’i o dönemde hangi tarımsal girdiye ihtiyacı varsa onun alımında, yağlı tohumlu bitkiler (ayçiçeği, kanola) fark ödemesi desteğini üreticilerin %70’i borç ödemede kullandıklarını belirtmişlerdir. Üreticiler, destekleme kalemleri ve prosedürlerinin çok olmasından şikâyetçi olmaktadır. Ayrıca destekleme miktarları ve ödeme zamanlarıyla ilgili de sorunlar belirtilmiştir. Yaşanan bu sorunlara, destekleme kalemlerinin ürün bazında birleştirilmesi, ödeme zamanlarının üreticilerin nakde ihtiyaç duyduğu dönemlere çekilmesi, taban fiyat açıklamalarının

üreticilerin ekim kararlarına yön verecek bir yapıya dönüştürülmesi gibi çözümler önerilmiştir.

Gökkür S. (2016), tarafından hazırlanan 2016 yılında Apelasyon Dergisi'nde yayınlanan "Tarım ve Hayvancılığın Sorunları ve Çözüm Önerileri" adlı çalışmasında, tarımsal üretimin fonksiyonlarına ve stratejik önemine değinmiştir. Türkiye'de tarımın özellikleri, ticareti, pazarlaması, desteklenmesi ve maliyet unsurları gibi ekonomideki yerini gösteren bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca tarımsal üretimin aşamaları ve ürün verim performansı üzerine de incelemeler ortaya konulmuştur. Çalışma, yaş meyve ve sebze ürünlerinin pazarlanmasında meydana gelen fiyat dalgalanmaları, artan üretim maliyetleri, tarımın bilinçsizce yapılması, tarımsal işletmelerde altyapı ve mekanizasyon sorunları, teknolojiye erişemeyen tarımsal işletmeler ve kırsal kesimlerden kente olan göç gibi sorunları değerlendirmekte ve bunlara ilişkin çözüm önerilerini içermektedir.

Tan S., Bınarcı S., Everest B. (2016), tarafından hazırlanan "Ayçiçeği Üreticilerinin Mevcut Tarımsal Desteklerden Memnuniyet Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Edirne İli Lalapaşa İlçesi Örneği" adlı çalışmalarında Edirne ili Lalapaşa İlçesinde 91 üretici ile çiftçilerin mevcut tarımsal desteklerden memnuniyetlerinde etkili olan faktörlere yönelik anket yapılmış ve değerlendirilmiştir. Yapılan analizler neticesinde toplam parsel sayısı, tarım dışı gelir varlığı, tarımsal destekleri yeterli bulma, yaş, tarımda çalışan hane nüfusu, gelir, işletmede kayıt tutma, hayvancılık yapma, tarımsal eğitime katılma ve tarımsal bilgiye ulaşmada internet kullanma değişkenleri, mevcut ayçiçeği desteklerinden memnuniyeti etkileyen faktörler olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışma sonuçlarına göre Türkiye'de bitkisel yağ üretim açığını kapatma temel amacına dönük uygulanan politika araçlarının üretici tarafından tam olarak anlaşılamadığı, üreticilerin geleneksel bir şekilde sürdürdüğü ayçiçeği üretimi kapsamında verilen destekleri direkt cebine giren para ve diğer gelir kaynaklarına sağlanan katkı olarak algıladığı tespit edilmiştir. Verilen desteklerin yağ bitkilerinde üretim açığını kapatacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve üreticinin bu konuya dikkatini çekecek şekilde tüm paydaşların işbirliği ile faaliyetler planlanması önerilmiştir.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Trakya bölgesinde bulunan Edirne ili Keşan ilçesi mahalle ve köylerinde bitkisel ve hayvansal üretimde bulunan 115 üretici ile yüz yüze yapılan anket çalışmalarından elde edilen orijinal (birincil) veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmuştur.

Çalışma kapsamında, Trakya bölgesinin tarımsal yapısı ele alınarak tarımsal kaynaklı sorunlar incelenmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı ve Keşan Ziraat Odası kayıtları, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) kaynaklarından elde edilen bilgiler ve istatistiksel veriler, konu ile ilgili araştırma ve inceleme sonuçları, çeşitli üniversitelerce yayınlanmış tez ve makaleler, yayınlanmış diğer materyaller ikincil veri olarak kullanılmıştır. Anket formlarının hazırlanmasında daha önce yapılan benzer çalışmalardan faydalanılmıştır.

3.2 Yöntem

3.2.1 Üretici Anketleri Örnek Hacminin Belirlenmesi

Gallup, ABD'yi 300 bölgeye ayırmış ve her bölgeden 5 seçmen ile görüşerek seçim tahminlerini almıştır. Seçmen sayısını arttırarak yaptığı anketlerde, seçmen sayısını arttırmanın seçim sonuçlarına etkisinin %1,5'tan daha fazla olmadığını görmüştür (Alder and Roessler 1977).

Bu araştırmada da örnekte olduğu gibi, ilçede bulunan 49' u köy ve 15'i mahalle olan 64 yerleşim biriminden örnekleme çalışmaları yapılmıştır. Araştırma sonucunun doğruluğu ve mümkün olduğunca gerçeği yansıtabilmesi için, yerleşim birimlerinin coğrafi konumları, nüfus yoğunluğu, tarımsal faaliyetleri, yapısal ve çevresel vb özellikleri incelenerek bölgeyi temsil edecek 23 köy, belde ve mahalleden 5' er üretici ile araştırmanın örnek hacmi belirlenmiştir. Araştırmada Edirne ili Keşan ilçesindeki üreticilerin tarımsal sorunları ve bu sorunlara olan çözüm önerileri hakkında bilgi edinmek amacıyla anketler her bir katılımcıyla yüz yüze yapılmıştır.

Ayrıca örnek hacminin yaklaşık %10' u kadar yedek üretici tespit edilmiş ve köylerde anket yapılacak örneğe yakın işletmeler bulunmadığı durumlarda yedek üreticiler ile anket yapılmıştır.

3.2.2. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizinde Uygulanan Yöntem

Üreticilere yöneltilen anket formu 26 soru ve 2 kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda katılımcıların yaş, eğitim ve yıllık tarım gelirleri gibi demografik özelliklerini tespit etmek amaçlanmıştır. İkinci kısımda ise ankete katılan üreticilerin tarımsal işletme kapasiteleri, tarımsal desteklemelerden yararlanma, toprak tahlili yaptırma, ikinci ürün yetiştirme, tarımsal üretim planlaması yapma gibi durumlarının yanında bitkisel ve hayvansal üretimdeki problemlerini, bu problemlere olan çözüm önerilerini, tarımın olağan durumu ve geleceği hakkındaki düşüncelerini saptamaya olanak sağlayacak sorular yer almaktadır.

Ankette yer alan soruların 9 tanesi Likert Analizine uygun hazırlanmış ve ortalamalar hesaplanırken 5’li ölçeklendirme yapılmıştır. Likert Ölçek Analizi’ndeki yargılarda; “Kesinlikle Katılıyorum” 5 puan, “Büyük Ölçüde Katılıyorum” 4 puan, “Fikrim Yok” 3 puan, “Katılmıyorum” 2 puan ve “Kesinlikle Katılmıyorum” 1 puan olarak derecelendirilmiş ve tüm hesaplamalar bu puanlama üzerinden yapılmıştır.

Likert Ölçek Analizi’nde ağırlıklı ortalama hesaplanırken kullanılan formül aşağıdaki gibidir.

$$\frac{x_1w_1 + x_2w_2 + x_3w_3 \dots x_nw_n}{\text{Toplam}}$$

w : Cevaplanan seçeneğin ağırlığı (puanı)

x : Cevaplayanların sayısı

n : Toplam yanıtlayan sayısı

Anket sonuçlarının analiz edilmesi aşamasında bütün sorulara verilen cevapların oransal tabloları düzenlenerek sonuçlar değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bir sonraki aşamada katılımcılara yöneltilen değişkenlerin birbirlerinden bağımsız olup olmadıklarına dair bilgi edinme amacıyla ki-kare bağımsızlık testleri yapılarak, sonuçları ki-kare bağımlılık katsayılarına göre yorumlanmıştır.

Bağımlılık ile ilgili katsayıları bulmak için kullanılan formül ise şu şekildedir.

$$C = \sqrt{\frac{x^2}{x^2 + n}}$$

C : Bağımlılık katsayısı

χ^2 : Ki-kare değeri

n : Toplam yanıtlayan sayısı

Ki-kare Kritik Değerler Tablosunda yer alan Serbestlik Derecelerine karşılık gelen olasılıklar (anlam düzeyleri) ilk olarak 0,05 ve daha sonra 0,01 belirlenerek hesaplanmıştır.

H_0 = Değişkenlerdeki gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklar, çok küçük farklardır, tesadüfe bağlı olarak ortaya çıkmışlardır. Örneğin, eğitim seviyeleri ile toprak tahlili yaptırma durumları birbirinden bağımsız değişkenlerdir. Bir başka deyişle, iki değişken arasında bir ilişki yoktur.

H_1 = Değişkenlerdeki gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklar tesadüfe bağlı olmayacak kadar büyüktür. Örneğin, eğitim seviyeleri ile toprak tahlili yaptırma durumları arasında bir ilişki vardır.

4.ARAŞTIRMA ALANINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

4.1 Trakya Bölgesinin Coğrafi Konumu

Trakya Bölgesi, Türkiye'nin kuzeybatısında bulunan, kuzeyinde Bulgaristan sınırı, kuzeydoğusunda Karadeniz, güneydoğusunda İstanbul Boğazı, güneyinde Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı, güneybatısında Ege Denizi ve batısında Yunanistan'a sınırı olan bir bölgedir. Şekil 4.1' de görüldüğü gibi Trakya Bölgesi, üç denize de kıyısı olan tek bölgedir. Bu nedenle bölge birçok avantaja sahiptir. Marmara denizi, Karadeniz kıyıları ve Saros körfezi bölge için büyük fırsatlar yaratmaktadır.

Şekil 4.1 Trakya Bölgesi Haritası

Avrupa Kıtasında yer alan Trakya Bölgesi 26⁰-29⁰doğu boylamları ile 40⁰-42⁰kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Bölgenin deniz seviyesinden yüksekliği 50-150 m arasındadır. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerinden oluşmakta olan bölge, 18.762 km² lik yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün %3'üne denk gelmektedir (Anonim 2010). Bölge içerisinde toprak paylarına göre illerin sıralaması da Kırklareli (%26,9), Tekirdağ (%26,5), Edirne (%25,7), İstanbul (%12,9) ve Çanakkale (%8,0) şeklindedir (Güngör 2007).

Trakya Bölgesi'nin en önemli dağları; Istranca Dağları, Kuru Dağları ve Tekir Dağlarıdır. Kuru Dağları, Keşan ilçesinin güneydoğusunda yer alıp en yüksek noktası 725 m yüksekliğindeki Yerlisu Tepesidir. Tekir Dağları, Kumbağ beldesi Gelibolu kıstağı arasında Marmara Denizi'ne paralel olarak 60 km uzanır. İpsala ile Enez ilçeleri arasında Candır Dağı yer almaktadır. Kuzey Anadolu Dağlarının Trakya Bölgesi'ndeki uzantısı olarak kabul edilen Istranca Dağları, Bulgaristan sınırından başlar ve alçalarak Durusu Gölü'ne kadar uzanır.

Çerkezköy İlçesinde kuzeye gittikçe yükselir. Dağların en yüksek noktası 1031 m ile Kırklareli ile Demirköy arasında yer alan Mahya Tepesidir. Bölgenin İstırancalar' dan sonra en yüksek noktası 945 m ile Ganos Dağlarıdır.

Bölgede orta kesimlerde, geniş düzlükler ve alçak tepelerden oluşmuş platolar bulunmaktadır. Yıldız Dağları masifi, dış etkenler (akarsu, sel, rüzgâr vb.) ile parçalanarak aşınmış platoları oluşturmuştur. Platolar kuzey ve güney platoları olmak üzere ikiye ayrılır. Kuzey platoları, Yıldız Dağları ile Karadeniz kıyı kuşağı arasında çeşitli yükseltilerde yerleşmişlerdir. Güney platoları ise Ergene Ovası ile Yıldız Dağları arasındaki sahayı kapsar. Bu platoların yükseltisi güneye indikçe düşer ve ova tabanındaki alüvyal kesimler ile birleşir. Bölgenin hemen hemen tüm ovaları Ergene Havzası'nda toplanmaktadır. Bu ovaların tümüne Ergene Ovası denilmektedir. Ergene Havzası, III. jeolojik zamanda Trakya yarımadasının güneye kıvrılmasıyla çukurlaşmıştır. Çukurlaşan bölgeleri, İstıranca Dağlarından sürüklenen alüvyonlar doldurmuştur.

Trakya-Kocaeli yarı ovaları, Tekirdağ ilinin büyük bir kısmını kapsar. Bu yarı ovaların ortalama yükseltisi 150-200 metre civarındadır. Bu bölgeler, aşınma yüzeyi özelliği taşır. Platonun kuzey ve güney kesimleri arasındaki parçalanmışlık farkı, Marmara'ya dökülen akarsuların vadilerinin derinleşmesidir. Tunca Ovası küçük parçalar halinde ve Tunca Nehri Vadisindedir. Meriç Vadisi'nde, Kazanova ve İpsala Ovaları vardır. İpsala Ovası, bu ilçenin topraklarının çoğunu içine alır ve Enez'e kadar uzanır. Ergene ovası, Uzunköprü ve Meriç ilçe topraklarının büyük bir bölümünü içine alır (Anonim 2013). Çizelge 4.1' de Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerindeki önemli ovalar sunulmuştur.

Çizelge 4.1 Trakya Bölgesi Ovaları

İl	Ova	Bulunduğu İlçe/lerin Adı
Tekirdağ	Kınık Ovası	Sultanköy-M.Ereğlisi arası
	Kumluca Ovası	M.Ereğlisi-Yeniçiftlik arası
	Şerefli Ovası	Karaevli-Yeniçiftlik arası
	Naip Ovası	Barbaros-Kumbağ arası
	Şarköy Ovası	Hoşköy-Kızılcaterzi arası
Edirne	Meriç Havzası	Edirne-Uzunköprü-Meriç-İpsala-Enez
	Ergene Havzası	Uzunköprü-Meriç
	Kazan Ova	Merkez
	Soğukkuyu Ovası	Merkez
	Mehter Ova	Merkez
	Kirişhane Ovası	Merkez
	Tunca Ovası	Merkez
	Keşan Ovası	Keşan
	Çamlıca Ovası	Keşan
	Gala Ovası	Enez
	İpsala Ovası	İpsala
	Süloğlu Ovası	Süloğlu
Kırklareli	Ergene Ovası	Merkez
	Vize	Vize
	Pınarhisar	Pınarhisar
	Pehlivanköy	Pehlivanköy
	Babaeski	Babaeski
	Lüleburgaz	Lüleburgaz

Kaynak: Anonim 2013

Çizelge 4.2’ de Trakya Bölgesi’nin tarımsal açıdan önem arz eden akarsuları verilmiştir. Çizelge 4.2’ de görüldüğü gibi bölgenin en önemli akarsuları, Meriç, Tunca, Arda ve Ergene Nehirleridir. Meriç Nehri Bulgaristan’da doğar, Enez’de denize dökülür ve Türk-Yunan sınırını oluşturur. Tunca Nehri Bulgaristan’da doğar, Edirne Bülbül Adası’nda Meriç Nehri ile birleşir. Arda Nehri Bulgaristan’da doğup Meriç Nehri ile birleşir. Ergene Nehri ise Istranca Dağlarından doğar ve Meriç Nehri ile birleşir. Bölgedeki irili ufaklı akarsuların hepsi Meriç Nehrinin uzantısı olan Ergene Irmağı ile birleşerek Ege Denizi’ne ulaşır.

Çizelge 4.2. Bölgedeki Başlıca Akarsular ve Uzunlukları

İl	Akarsu	Uzunluğu (km)
Tekirdağ	Hayrabolu deresi	96
	Çorlu deresi	86
Edirne	Meriç Nehri	204
	Ergene Nehri	67
	Tunca Nehri	55
	Süloğlu Deresi	87
	Pravadi Deresi	50,5
Kırklareli	Teke Deresi	80
	Şeytan Dere	60
	Lüleburgaz Deresi	58
	Soğucak Deresi	55

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Edirne İl Müdürlüğü Verileri (2018)

Batı sınırındaki Yunanistan ve Bulgaristan, bölge halkının birçok akrabasının yaşadığı topraklar olması sebebiyle, Trakyalıların gönlünde önemli bir yere sahip olan ülkelerdir. Gönül bağının yanı sıra bu iki ülkenin Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeleri arasında yer alması Trakya'yı da Türkiye AB sınırı haline getirmiştir. Bu ülkeler Asya ile Avrupa arasındaki bağı, Trakya aracılığıyla kurmaktadır.

Trakya Bölgesi, Türkiye'nin en batısında ve Avrupa Birliği ülkelerinden, Bulgaristan ve Yunanistan sınırında yer almaktadır. Türkiye ile Avrupa arasındaki karayolu geçişlerini bulundurmasının yanı sıra bölge halkının büyük bir kesiminin Balkan Ülkeleri'nden göçerek bölgeye yerleşen insanlardan oluşması, Trakya Bölgesi'nin sadece fiziki değil, kültürel ve sosyal bir geçiş noktası olmasını sağlamıştır.

Bölge, tarihi, kültürel ve doğal varlıkları ile de Türkiye'nin önemli yerlerinden birisidir. 1365'ten İstanbul'un fethine (1453) kadar olan dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentliğini yapan Edirne, hem Osmanlı döneminin fiziki ve kültürel izlerinin, hem de bölgenin en eski üniversitesi ile modern bir yaşamın aynı anda devam ettiği bir şehrimizdir. Karadeniz kıyısındaki Kırklareli ili Longoz Ormanları, Dupnisa Mağarası, İğneada, Kıyıköy bölgelerinde eşsiz doğal varlıkların yanı sıra Bölge, Fatih'in İstanbul'u fethinde kullandığı toprakların döküldüğü Demirköy gibi bir yöreye sahiptir. Romalılar döneminde Trakya Bölgesi başkentliğini yapmış olan Perinthos'u, Macar kralı Rakoczi'nin sürgün hayatını geçirdiği yer olan Tekirdağ kendine has kültürü ve güzellikleri ile yüksek potansiyele sahip bir ildir (Anonim 2010a).

Bölge genel olarak; kuzeyde Istranca Dağları, güneyde Işık (Ganos) Dağları ve orta kesimlerde Ergene Havzası olmak üzere üç farklı coğrafyadan oluşmaktadır. Istranca Dağları ve Karadeniz kıyı kesimi; ormancılık ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğunlaştığı, sert iklim özelliklerinin hâkim olduğu ve çevresi ile zayıf ekonomik ilişkiler içinde bulunan bir kesim niteliği taşımaktadır. Güneyde Gelibolu Yarımadası komşuluğunda kalan kesim ise; ılıman iklim özellikleri gösteren, tarımsal ve kıyı faaliyetleri gerçekleştiren ve çevresi ile ilişki kurma potansiyeli yüksek olan bir alan görünümündedir. Trakya'nın güneybatı kıyılarında ise özel mahsul alanları (üzüm, zeytin, tütün) ve Ganos'lar, yerel mekânsal karakteristiği oluşturmaktadır. Biyolojik çeşitlilik açısından son derece önemli sulak alanlar olan lagün göllerine ve Longos (su basar) ormanlarına sahip bu bölge, Trakya'da biyolojik çeşitliliğin en zengin olduğu alandır (ÇŞB 2009).

Doğal bitkiler tarım, hayvancılık, ilaç, sanayi ve turizme katkı sağlayan ve Türkiye ekonomisinin biyolojik çeşitliliğe bağlı temel kaynaklarından biridir. Biyolojik çeşitlilik açısından Türkiye, Avrupa ve Orta Asya'nın zengin ülkelerinden biri olarak değerlendirilir. Türkiye'de çok sayıda farklı ekolojik bölgeler vardır. Bunların her birinin kendine özgü endemik türleri ve doğal ekosistemleri bulunmaktadır (Kaya ve Raynal, 2001; Atalay, 2002). Bu kapsamda Trakya son buzul döneminde Anadolu'ya Avrupa'dan gelen türlerin geçiş noktasıdır ve sahip olduğu farklı ekolojik özellikteki alanları bir arada bulundurması nedeni ile zengin habitat tipleriyle hayvan ve bitkilere barınak olmuştur (Okyar, 2010). Türkiye florasını teşkil eden yaklaşık 10.000 çiçekli bitki türünün, yaklaşık 2600 kadarı bölgede bulunmaktadır. Diğer bir deyişle Türkiye yüzölçümünün %3'ünü oluşturan bölge, tüm çiçekli bitki florasının %25'ini kapsamaktadır (Asan ve Yarcı, 1993). Trakya Bölgesinde, genel olarak 4 çeşit vejetasyon (bitki topluluğu, bitki örtüsü) vardır. Bunlar; Orman Vejetasyonları, Sulak Alan Vejetasyonu, Çalı Vejetasyonu ve Çayır Vejetasyonudur. En sık bulunan bitkiler; Kuzu kulağı, üçgül, fiğ, civan perçemi, yabani nane, yüzük otu, yabani bakla, yabani arpa, canavar otu' dur. Trakya Bölgesine Güney ve Güneybatı kısımlarındaki dağ ve kıyı bölgelerinde ise, genellikle Akdeniz elementleri bulunmaktadır. Bu bitkiler; kara çam, kocayemiş, katır tırnağı, funda, ardiçtır (Korkut 1987).

Trakya topraklarının büyük bir kısmı tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Edirne ve Kırklareli illerinde, en önemli geçim kaynağı tarım ve tarıma dayalı sanayidir. Yoğun sanayi üretimine sahip olan Tekirdağ ilinde özellikle iç ve batı kesiminde yaşayanların büyük bir bölümü yine tarımla ilgili işlerle uğraşmaktadır. Doğuda Sakarya, Kocaeli illerinden başlayan sanayi yerleşimleri, Trakya Bölgesi'nde Tekirdağ'a bağlı Çorlu ile Çerkezköy ve Kırklareli' ye

bağlı Lüleburgaz ilçelerine kadar uzanmaktadır. D-100 karayolunun etrafında yoğunlaşan sanayi ve büyük tarımsal alan ile Bölge, ikili bir yapı arz etmektedir. Bu ikili yapı üretimin yanı sıra sosyal yaşamı da şekillendirmektedir (Anonim 2010a).

Trakya Bölgesi geleneksel tarım toplumundan modern tarıma geçişte öncü bir bölge olmasının yanında, hızla gelişen sanayisi, değişen ekonomik ve sosyal çehresi ile diğer bölgelere ilham kaynağı olmaktadır. Çorlu ve Çerkezköy'de bulunan iki adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) ve Çorlu'daki Avrupa Serbest Bölgesi gelişmiş alt yapıları sayesinde bölgeye önemli yatırımların çekilmesinde öncülük görevi üstlenmektedirler. Buralarda yüksek doluluk oranları, yeni yatırımların çekilmesinde bölge adına önemli bir avantaj teşkil etmektedir. Gelişmiş altyapıya sahip bu bölgeler ile birlikte D-100 aksı etrafına serpilmiş sanayi yoğunlaşmasından kaynaklanan çevre kirliliği, bölgenin önemli sorunlarından biri olarak görülmektedir. Ancak, son dönemde üzerinde çalışılan Organize Sanayi Bölgeleri bu dağınık sanayi bölgesine ortak bir altyapının sağlanması için önemli bir çözüm yolu olma potansiyeline sahiptir.

Trakya Bölgesi'nde yapılan sanayi yatırımlarının hızla artması, İstanbul'da bulunan bazı endüstri kollarının bölgeye kaydırılması; sanayinin bölge ve özellikle de tarımsal üretim üzerinde büyük bir baskı oluşturmasına neden olmaktadır. Önemli sosyal sonuçlar da doğurmakta olan bu gelişmenin bölgeye dışarıdan göç hareketlerinin başlamasının ötesinde, bölge içinde tarımsal alanlardan sanayi alanlarına doğru nüfusun kaymasına neden olduğu da görülmektedir. Tarımsal alanlarda yaşayan nüfusun tarımdan elde ettiği gelirin istenilen düzeyde olmaması, bu insanları sanayide niteliksiz çalışanlara dönüştürebilmektedir.

Trakya Bölgesi, sahip olduğu beşeri sermaye ve doğal kaynakları açısından hem sanayinin gelişimine hem de tarımsal üretime uygun bir bölgedir. Ancak, bölgede baş gösteren sorunların temelinde bu iki sektörün uyumlu şekilde gelişim gösterememesi, bunun yerine özellikle 1980'li yıllardan itibaren sanayi lehine gelişen kontrolsüz artışın devam etmesi bulunmaktadır(Anonim 2010a).

Trakya Bölgesi'nin en önemli doğal kaynağı, yılda en az bir kez ürün verebilen ve bölgenin neredeyse tamamını kaplayan tarım arazileridir. Bununla birlikte zengin yeraltı suları; Longoz Ormanları ve diğer doğal varlıklar; Karadeniz, Marmara Denizi ve Ege Denizi kıyı şeritleri; Ergene Nehri; linyit kömür kaynakları başta olmak üzere diğer maden kaynakları bölgenin sahip olduğu diğer önemli doğal kaynaklardır.

Çevre kirliliği, Trakyalıların üzerinde yoğun olarak tartıştıkları önemli konulardan bir tanesidir. Özellikle Çorlu-Çerkezköy-Lüleburgaz hattında yüksek miktarlarda su kullanan sanayi üretim yerlerinin, yer altı sularını ucuza kullanabilmesi, bölgede kirliliği had safhaya ulaştırmıştır. Bölgede arıtması olan belediye sayısının toplamın sadece %5'i civarında olması, arıtması olmayan birçok sanayi kuruluşu, bu kirliliğin nasıl oluştuğunu açıklamak için yeterli bir veri gibi gözükmektedir. Marmara Denizi ise 1980'lerden sonra başlayan ve Marmara Denizi'nin çevresinde yoğunlaşan kentleşme ve onun getirdiği sıvı atıklar nedeniyle ciddi anlamda kirletilmiştir. Ayrıca Ergene Nehri'ndeki kirlilik seviyesi de geri döndürülmesi zor bir noktaya ulaşmış, nehir adeta canlı yaşamından uzak elverişsiz hale gelmiştir. Toprak ve su kirliliği konusunda, en temiz bölge olarak Istranca Dağları ve etrafındaki alanlar dikkat çekmektedir. Bu bölgede bozulmamış bir doğal yapı ve uzun yılların birikimi olan Longoz Ormanları bulunmaktadır.

Trakya'daki illerden Edirne ve Tekirdağ, Türkiye'de en yüksek hava kirliliğine sahip illerdir. Ancak yakıt olarak doğalgaz sistemine geçilmesiyle hava kirliliğinde önemli oranda azalma meydana gelmiştir. İl merkezleri dışında hava kirliliği bölgede henüz önemli bir sorun haline gelmemiştir. Bölgede yer alan doğal kaynaklar arasında fazlaca bulunan linyitin, kalorisinin düşük olması ve çevre kirliliği yaratabilecek olması nedeni ile kullanımını uygun değildir (Anonim 2010a).

4.2 Genel İklim Yapısı

Sıcaklık, nem, hava basıncı, rüzgar, yağış, yağış şekli gibi iklim etmenleri, bitki toplulukları ve bitki türlerinin karakteristik yapılarını ve yer aldıkları alanları belirleyen en önemli ekolojik faktörlerdir.

Trakya bölgesinin yıllık ortalama yağış miktarı 600 mm olmasına karşın, yağışın tamamına yakını yağmur şeklinde olup, çok yıllık ortalamalara göre kar yağışlı gün sayısı 4-10 ve karla örtülü gün sayısı 6-17'dir. Ayrıca bölgenin çok yıllık ortalamalara göre; yıllık ortalama sıcaklığı 13⁰ - 14.6°C, yıllık ortalama bağıl nemi % 70 - 76, yıllık toplam buharlaşma miktarı 600 - 1100 mm ve yıllık ortalama rüzgâr hızı 1.6 - 4.1 m/s arasındadır. Rüzgârlar çoğunlukla kuzeyden (poyraz) esmektedir. İlk don Kasım ayının ilk haftasında, son don ise Mart ayının son haftasında görülmektedir (İstanbuluoğlu ve ark. 2006).

Trakya bölgesi deniz kıyıları boyunca Akdeniz ikliminin, iç kesimlerde ise karasal iklimin etkisi altındadır. Trakya'da yaz sıcak ve kış nispeten soğuk geçer. Doğal bitki örtüsü kuru ormanlardan oluşur. Soğuk ay olan Ocak ayı ortalama sıcaklığı 2.8°C, sıcak ay olan

Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 23.9°C, yıllık ortalama sıcaklık 13.2°C dir. Ortalama yıllık toplam yağış 600 mm'dir. Çizelge 4.3' de bölgenin iller itibariyle temel iklim verileri gösterilmektedir. Yağışların çoğu kış, ilkbahar ve sonbahar mevsimindedir. Bölgede az da olsa yazın da yağış olur. Yaz yağışlarının yıllık toplam içindeki payı %17.6 dir. Yıllık ortalama nispi nem %70 dir (Anonim 2016).

Çizelge 4.3 Trakya Bölgesi Temel İklim Verileri

İller	Ort. Sıcaklık (°C)(*)	Ort. Rüzgâr Hızı (m/s)(**)	Ort. Oransal Nem (%)(**)	Yıllık Yağış (mm)(*)
Edirne	13.68	1.7	70	582,8
Kırklareli	13.2	3.0	73	552,2
Tekirdağ	13.96	3.1	75	576,8

Kaynak: Atabey 2016

(*)Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 1970-2011 yılları arasına ait verilerinin ortalamasıdır.

(**)Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 1975-2008 yılları arasına ait verilerinin ortalamasıdır.

Trakya bölgesinde genel itibariyle karasal iklim etkili olmaktadır. Bu nedenle Trakya'nın tabii bitki örtüsü bozkırdır. Ancak bölge iklim, toprak şartları ve bitki toplulukları açısından geçiş özelliği taşıdığından iklim çeşitliliği göstermektedir. Bu nedenle Balkanlardan gelip Marmara Deniz'i üzerinden geçen nemli hava kütlesi sayesinde Güney Marmara ılıman iklime sahiptir.

Tekirdağ ili kıyı şeridinde yarı nemli iklim tipi etkili olup yazlar sıcak ve kışlar ılık geçmektedir. İlin iç kesimi ise kış boyunca kuzeyden esen rüzgârların etkisinde olduğu için karasal iklim etkisi altındadır. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlıdır. Çizelge 4.4' de Tekirdağ iline ait bazı iklim elemanlarının aylık ortalama değerlerini görülmektedir.

Çizelge 4.4 Tekirdağ İline Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (2005-2010 yılları arası)

İklim Elemanları	Aylar												Yıllık ortalama
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Ort. sıcaklık (°C)	4.3	5.2	6.7	11.5	16.6	20.9	23,4	23.5	19.7	15,1	11.4	7.3	13.8
Ort. rüzgâr hızı (m/s)	3.8	3.5	3.3	2.6	2.3	2.5	2.9	3.1	3.1	3.2	3.1	3.6	3.1
Ort. bağıl nem (%)	81	79	77	74	74	70	66	66	71	76	81	82	75
Güneşlenme süresi (saat)	2.8	3.6	4.2	5.8	7.6	9.1	9.8	8.9	7.5	5.1	3.3	2.2	5.8
Buharlaşma (mm)	30.7	33.6	46.8	59.6	73.1	93.4	138.2	147.9	104.5	71.3	44.2	33.9	877.2
Yağış miktarı (mm)	71.8	57.7	56.0	43.1	35.7	37.5	19.2	9.2	29.8	52.2	82.6	95.8	590.5

Kaynak: GTHB 2016

Edirne ili Balkanların etkisiyle şiddetli karasal iklime sahiptir. Yazlar sıcak ve kurak, bahar dönemi ise yağışlıdır. Ergene havzasında kara iklimi hâkimdir. Kışlar sert ve kar yağışlı, yazlar sıcak geçer. Bahar dönemi ise yağışlıdır. Edirne hem Akdeniz ikliminin hem de Orta Avrupa'ya özgü kara ikliminin etkisi altında kalan bir geçiş bölgesidir. Bu nedenle ilin genelinde karasal iklim etkili olmasına rağmen güneyinde Saros Körfezi ve sahil şeridinde Akdeniz iklimi etkisi vardır. Çizelge 4.5' de Edirne iline ait bazı iklim elemanlarının aylık ortalama değerlerini görülmektedir.

Çizelge 4.5 Edirne İline Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (2005-2010 yılları arası)

İklim Elemanları	Aylar												Yıllık ortalama
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Ort. sıcaklık (°C)	1.9	3.8	6.9	12.6	17.9	21.9	24.6	24.1	19.6	14.3	9.4	4.5	13.5
Ort. rüzgâr hızı (m/s)	2.0	2.3	2.2	1.9	1.6	1.5	1.6	1.6	1.4	1.4	1.5	1.9	1.7
Ortalama bağıl nem (%)	81	77	73	68	67	63	56	56	63	73	81	83	70
Güneşlenme süresi (saat)	2.6	3.8	4.6	6.6	8.2	9.8	11.3	10.6	8.3	5.6	3.3	2.3	6.4
Buharlaşma (mm)	19.2	27.4	48.1	72.9	92.9	116.5	158.6	159.1	108.4	64.5	31.5	23.5	922.5
Yağış miktarı (mm)	65.1	50.7	45.6	47.8	47.0	49.5	32.3	22.0	31.0	55.3	72.4	80.6	599.3

Kaynak: GTHB 2016

Kırklareli ilinde ise iklim özellikleri bölgeden bölgeye değişir. Istranca Dağlarının kuzeyindeki Karadeniz kıyılarında Karadeniz iklimi hüküm sürmektedir. Mevsimler arası sıcaklık farkı az olup yazlar serin, kışları soğuktur. Istranca Dağlarının güneyinde Ergene Bölgesinde kara iklimi etkilidir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. Mevsimler arası sıcaklık farkı seneden seneye farklılık göstermektedir. Denizden uzak kesimlerde karasal iklim hâkim olup mevsimler arası sıcaklık farkı artmaktadır. Çizelge 4.6' da Kırklareli iline ait bazı iklim elemanlarının aylık ortalama değerleri görülmektedir.

Çizelge 4.6 Kırklareli İline Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (2005-2010 yılları arası)

İklim Elemanları	Aylar												Yıllık ortalama
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Ortalama sıcaklık (°C)	4.3	5.2	6.7	11,5	16.6	20.9	23.4	23.5	19.7	15.1	11.4	7.8	13.8
Ortalama rüzgâr hızı (m/s)	3.8	3.5	3.3	2.6	2.3	2.5	2.9	3.1	3.1	3.2	3.1	3.6	3.1
Ortalama bağıl nem (%)	81	79	77	74	74	70	66	66	71	76	81	82	75
Güneşlenme süresi (saat)	2.8	3.6	4.2	5.8	7.6	9.1	9.8	8.9	7.5	5.1	3.3	2.2	5.8
Buharlaşma (mm)	30.7	33.6	46.8	59.6	73.1	93.4	138.2	147.9	104.5	71.3	44.2	33.9	877.2
Yağış miktarı (mm)	71.8	57.7	56.0	43.1	35.7	37.5	19.2	9.2	29.8	52.2	82.6	95.8	590.5

Kaynak: GTHB 2016

4.3 Su Kaynakları

Türkiye’de kullanılabilir su varlığı yaklaşık 112 milyar m³’tür. 112 milyar m³’lük kullanılabilir potansiyelin 95 milyar m³’ünün yurt içinden doğan akarsulardan, 3 milyar m³ ‘ünün yurt dışından giriş yapan akarsulardan, 14 milyar m³’ünün ise yeraltı suyundan sağlanabileceği kabul edilmektedir (Anonim 2013).

Ülkemizdeki 112 milyar m³ ‘lük su varlığının 4 milyar m³’ü Trakya Bölgesinde bulunmakta olup bunun 2,9 milyar m³ ‘ü yerüstü, 0,7 milyar m³ ‘ü dış kaynaklı (Meriç Nehri) ve 0,5 milyar m³ ‘ü ise yeraltı suyudur. Türkiye genelindeki su varlığı ile Trakya Bölgesindeki su varlığı Çizelge 4.7’ de gösterilmiştir (Anonim 2013).

Çizelge 4.7 Türkiye ve Trakya Bölgesi Kullanılabilir Su Miktarı Dağılımı

Su Kaynağı	Türkiye	Trakya
Ortalama yağış (mm)	643	600
Toplam su potansiyeli (m ³)	501 milyar	9,9 milyar
Su potansiyeli (m ³)	186 milyar	9,4 milyar
Kullanılabilir su miktarı (m ³)	112 milyar	4,0 milyar
Yer üstü suyu miktarı (m ³)	95 milyar	9,4 milyar
Yer altı suyu miktarı (m ³)	12 milyar	0,5 milyar
Yurtdışı kaynaklı su miktarı (m ³)	3 milyar	5,8 milyar
Tüketilen su miktarı (m ³)	44 milyar	1,8 milyar

Kaynak: Anonim 2013

Trakya bölgesinde iki su toplama havzası bulunmaktadır. Bunların birisi Türkiye-Yunanistan sınırını oluşturan Meriç Nehri, Tunca Nehri, Ergene Nehri ve kollarının oluşturduğu Meriç-Ergene Havzasıdır. Diğeri ise Karadeniz ve Marmara Denizine dökülen çok sayıdaki kıyı derelerinin oluşturduğu Marmara Havzasıdır. Bölgenin yıllık ortalama yağışı 600 mm olup, hacimsel olarak bu değer 15.3 milyar m³ suya denktir. Trakya Bölgesinde daha az olmak üzere Türkiye koşullarında yağışın % 37'si akışa geçmektedir. Bu durumda, yağışın 8.4 milyar m³ 'ü toprak-bitki-su yüzeyleri sisteminden buharlaşarak atmosfere geri dönmekte, 1.2 milyar m³ 'ü yeraltı su depolarını beslemekte, 5.7 milyar m³ 'ünün ise akarsular aracılığı ile denizlere boşalım için akışa geçtiği kabul edilmektedir. Bu potansiyelin 2.9 milyar m³ 'ü ekonomik olarak geliştirilebilir niteliktedir. Bölge bazında yapılan çalışmalarla güvenle çekilebilecek yeraltı suyu potansiyelinin 0.4 milyar m³ dolayında olduğu saptanmıştır. Bunlara yurt dışı havzalardan giren yaklaşık 0.7 milyar m³ su da eklendiğinde, bölgenin yıllık kullanılabilir su potansiyeli toplam 4 milyar m³ 'dür. Günümüze dek kullanılabilir potansiyelin sadece % 42.5'i (1.7 milyar m³) geliştirilerek kullanıma sunulmuştur (İstanbuluoğlu ve ark., 2004). Trakya bölgesinin su potansiyeli Çizelge 4.8' de gösterilmiştir.

Çizelge 4.8. Trakya Bölgesi Su Potansiyeli

	Birim	Bölge Toplamı	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli
Yerüstü Suyu	Hm ³ /yıl	2.461 (84%)	713 (%81)	611 (%78)	1.137 (%90)
Yeraltı Suyu	Hm ³ /yıl	460,70 (16%)	167,70 (%19)	168 (%22)	125 (%10)
Toplam Su Potansiyeli	Hm ³ /yıl	2.921,70 (100%)	880,70 (%100)	779 (%100)	1.262 (%100)
Meriç Nehri (Sınır Girişi)	Hm ³ /yıl	5.842,0	-	5.842,0	-
Meriç'e (Yunanistan Kesiminden)	Hm ³ /yıl	1.158,0	-	1.158,0	-
Bölge Toplam Su Potansiyeli	Hm ³ /yıl	9.921,70	880,70	7.779	1.262
Doğal Göl Yüzeyleri	Ha	3.860	273	3.224	363
Baraj Rezervuar Yüzeyleri	Ha	5.551	2.211	1.433	1.907
Gölet Rezervuar Yüzeyleri	Ha	1.781	143	1.584	54
Akarsu Yüzeyleri	Ha	1.250	-	1.136	114
Toplam Su Yüzeyleri	Ha	12.442	2.627	7.377	2.438

Kaynak: Anonim 2013

Çizelge 4.8'de görüldüğü gibi yerüstü suyu potansiyeli en yüksek il 1.137,0 hm³ /yıl ile Kırklareli' dir. Bunu 713,0 hm³ /yıl ile Tekirdağ, 611,0 hm³ /yıl ile Edirne izlemektedir. Yer altı su potansiyellerini incelediğimizde ise 168 hm³ /yıl ile Edirne ili ilk sıra yer almaktadır. Ardından Tekirdağ ve Kırklareli sırasıyla 167,7 hm³ /yıl ve 125 hm³ /yıl ile Edirne'yi izlemektedir.

Trakya bölgesinde yeraltı su rezervinin % 80'i sulama amaçlı, içme-kullanma suyu sağlama amaçlı ya da sanayi için su sağlama amaçlı olarak tahsis edilmektedir. Bu tahsisin % 60'ı yalnızca içme-kullanma ya da sanayi suyu olarak kullanılmaktadır. Bölgede yeraltı su

kaynaklarının kontrolsüz kullanımı, kısıtlı su kaynaklarının sürdürülebilirlikten uzak şekilde kullanılmasına yol açmaktadır (Anonim 2010a).

Türkiye’de kişi başına düşen su miktarı 1450 m³ olup, Trakya Bölgesi’nde bu miktar 500 m³ ’tür. Dünya’da ise 8000 m³ ’tür. Dünya su konseyine göre, kişi başına düşen su miktarı 1000-2000 m³ arasında olan ülkeler, su sıkıntısıyla karşı karşıya olan ülkelerdir. Bu durumda susuzluk, gıda üretimi, ekonomik gelişme ve doğal hayatın korumasında ciddi sorunların yaşanacağı ileri sürülmektedir. Eğer yıllık kişi başına düşen su miktarı TR21 Trakya Bölgesi gibi 1000 m³ ’ten aşağıda ise ciddi su sorunun olduğu yerler olarak nitelendirilmektedir. TR 21 Trakya Bölgesi’ndeki su yetersizliği, bölge tarım alanlarının sulanamaması yanında, çok su kullanan tarım sektörünün devre dışı kalması nedeniyle pek fark edilememektedir. TR 21 Trakya Bölgesi’nin ekonomik olarak, sulanabilir nitelikteki tarım topraklarının bir kısmının bile sulanması, Bölgede istenmeyen su krizinin çıkmasına neden olabilir. Çünkü Bölgede artan sanayileşme ve şehirleşme ile kirlenen su kaynakları ve İstanbul’un 1 km³ ’ü aşan günlük su ihtiyacının 2030 yılında 3 km³ olacağı tahminleri, gelecekte Bölgede karşılaşılabilecek su krizinin ne denli büyük olacağını göstermektedir. Bölgenin su ihtiyacı tartışılırken, İstanbul’u da hesaba katmak gerekir. Zira İstanbul’un su ihtiyacının bir kısmı, Trakya’dan sağlanmaya devam edecektir (Anonim 2013).

4.4 Trakya Bölgesinin Toprak Durumu ve Arazi Yapısı

Trakya bölgesi, sahip olduğu toprak tipleri bakımından, bir mozaği andırmaktadır. Kahverengi orman toprağı, aşırı yıkanma nedeniyle mineral madde bakımından zayıf; podzolik topraklar, yumuşak kireç taşları üzerinde oluşan koyu renkli topraklar; rendzinalar bölgede oldukça yaygındır. (Okyar, 2010). Trakya bölgesi; humus, demir ve alimünyum bileşiklerinin yıkandığı, asidik, beyazımsı, kumlu, hafif tekstürlü bir horizon altında, orta derecede ya da kuvvetli asidik, kırmızımsı, organik madde ve alimünyumca zengin horizonların oluşturduğu topraklara sahip bir bölgedir. Ayrıca Trakya’da, Güney Marmara’da da bulunan kilin alt katlara yıkanıp toplandığı, asidik olmayan bitki besin elementlerince zengin topraklar bulunmaktadır (Haktanır ve ark 2005).

Tekirdağ ilinde Çizelge 4.9’ da görüldüğü gibi kireçsiz kahverengi toprak grubu, kireçsiz kahverengi orman toprak grubu, kara kepir de denilen vertisoller, kahverengi orman toprak grubu, alüvyallar olmak üzere 5 ana büyük grup toprak çeşidi vardır. Ağır bir yapıya sahip olan kepir topraklar %30 veya daha yüksek oranda kil içermekte olup ayçiçeği tarımına elverişlidir. Kahverengi orman toprakları Trakya’nın kuzeyinde Yıldız Dağları’nda yaygındır.

Organik madde içerikleri %1-2 olan bu topraklar koyu renklidir. Ayçiçeği-buğday nöbetleşmesine elverişlidir. Bölgenin iklim koşullarına uyum sağlayabilecek tüm bitki türlerinin yetiştirilmesine uygundur. Kireçsiz kahverengi toprak grubu besin maddeleri bakımından fakirdir ve tahıl tarımı yapılmaktadır. Alüvyal topraklar akarsular tarafından taşındıkları için ince ve mil boyutundadır. İşlenmeye uygun ve tarım için elverişli olan bu topraklarda sebze tarımı yapılmaktadır. Bölgede hidromorfikalüvyal grubu toprakların üzerinde ağaç, bodur ağaç ve çayırdan meydana gelen karışık bitki örtüsü görülür. Renkleri açık gri olup tarımsal değeri yoktur.

Edirne’de yaygın olarak kalkersiz kahverengi topraklar ile kalkersiz kahverengi orman toprakları grubu mevcuttur. Çizelge 4.9’ da belirtildiği gibi bu toprak grubundan sonra sırasıyla vertisoller, alüvyaller, hidromorfikalüvyal topraklar ve kahverengi orman toprakları yer almaktadır.

Kireçsiz kahverengi toprakların doğal bitki örtüsü çalı ve otlar ile yaprağını döken ormandır. Doğal drenajları iyidir. Bu toprakların % 82,6’sı işlemeli tarıma uygun olan I., II., III., IV., sınıf arazilerden oluşmaktadır. % 10,5’i mera % 0,3’ü orman % 4,4’ü fundalık ve % 2,2’si yerleşim yeri arazilerinden ibarettir. Kireçsiz kahverengi orman toprakları genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşur. Kireçsiz kahverengi orman toprakları Edirne’de dik ve çok dik eğimlerde bulunmakta olup, derinlikleri sığdır. Kireçsiz kahverengi orman topraklarının % 6,5’i mera % 30,1’i orman, % 19,9’u fundalık, % 1,7’si yerleşim alanından ibarettir. Vertisoller kurak mevsiminde büzülen, yağışlı mevsimlerde genişleyen koyu renkli ve çok killi topraklardır. Üzerlerindeki doğal bitki örtüsü çoğunlukla kısa otlar ve az olarak da karışık orman fundalıktır. Yetiştirilen ürünler daha çok buğday ve ayçiçeğidir. Bu toprak üzerinde az miktarda bağ ve bahçe de bulunmaktadır. Edirne’de Merkez, Havsa, Uzunköprü ve İpsala İlçelerinde yaygındır. Vertisoller % 3,7’si mera, % 0,2’si orman, % 0,8’i fundalık ve % 1,4’ü yerleşim yeri arazilerinden ibarettir. Alüvyal topraklar yüzey nemli ve organik maddelerce zengindir. Üzerindeki bitki örtüsü iklimine bağlıdır. Buldukları iklime uyabilen her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklardır. Alüvyal topraklar Edirne İlinde daha çok Meriç Nehri boyunca uzanmaktadır. Hidromorfikalüvyaller üzerindeki doğal bitki örtüsü kamyş, saz, yosun, kova otu ve diğer bazı su seven otlardır. Çayır veya mera olarak değerlendirilip tarıma uygun değildirler (Güngör 2007a).

Kırklareli ilinde ise 6 büyük toprak grubu bulunmaktadır. Çizelge 4.9’ da sunulan toprak grupları sırasıyla kireçsiz kahverengi orman toprak grubu, kireçsiz kahverengi toprak grubu, vertisoller, alüvyal, kahverengi orman toprak grubu ve kolüvyal toprak gruplarıdır.

Çizelge 4.9 Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinde Büyük Toprak Grupları ve Bazı Arazi Tiplerinin Dağılımı

Kriterler		İller						Toplam	Oran
		Edirne		Kırklareli		Tekirdağ			
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Büyük Toprak Grupları	AlüviyalTopr.	85395	13,86	33317	5,14	54265	8,82	172977	9,20
	Alüviyal Sahil Topr.	0	0,00	375	0,06	0	0,00	375	0,02
	Hidr. Alüviyaltopr.	14710	2,39	0	0,00	218	0,04	14928	0,79
	Koluviyaltopr.	0	0,00	707	0,11	0	0,00	707	0,04
	Tuzlu alk.(çorak) top.	0	0,00	0	0,00	150	0,02	150	0,01
	Vertisoltopr.	98167	15,93	101443	15,64	126046	20,49	325656	17,32
	Kireçsiz kahv.orm.top.	208056	33,77	341055	52,59	133710	21,73	682821	36,32
	Kahv.Orm. Top.	10371	1,68	33236	5,13	103324	16,79	146931	7,82
	Kireçsiz kahv.top.	197765	32,10	137551	21,21	197195	32,05	532511	28,33
Diğer Arazi Tipleri	Çıplak kaya ve molozlar	21	0,00	494	0,08	35	0,01	550	0,03
	Irmak taşkın yatakları	1165	0,19	0	0,00	179	0,03	1344	0,07
	Sahil kumulları	432	0,07	294	0,05	96	0,02	822	0,04
Toplam		616082	100,00	648472	100,00	615218	100,00	1879772	100,00

Kaynak: Güngör B. (2007b)

Bölge arazilerinin %81,8'i tarıma elverişli topraklardan oluşmasına rağmen, 2008 yılında ülke genelinde yaratılan 66 milyar TL'lik bitkisel üretim değerinin yalnızca %3,9'u Trakya Bölgesi tarafından sağlanmıştır. Tarıma elverişli toprakların dağılımı (ilk dört toprak sınıfı) Türkiye ortalaması olarak ancak %33,7'dir. Tarıma elverişli araziler içinde toprak dağılımına bakıldığında, bölge topraklarının büyük bir çoğunluğunun II. Grup arazilerde yoğunlaştığı görülmektedir (Anonim 2010b).

Trakya Bölgesi (Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli) toplam yüzölçümü 1.904.383 ha' dır. Bu alanın %55'ini tarımsal amaçlı kullanılan araziler oluşturmaktadır. Çizelge 4.10'da bu oranın Türkiye genelinde %34 olduğu görülmektedir. Bölgenin tarım alanlarının Türkiye geneline oranı % 4,52'dir. Buradan anlaşılacağı gibi Trakya, tarımsal üretime oldukça uygun bir bölgedir. Bölge arazilerinin %24'ü orman ve fundalık alan, %10'u çayır ve mera alanı, %11 ise tarım dışı alan olarak kullanılmaktadır. Tekirdağ ilinde tarım için kullanılan alan %63 iken Edirne ilinde %61, Kırklareli ilinde ise %41'dir. Bölgede en çok çayır ve mera alanı %13 ile Edirne'de olup en çok orman-fundalık alan ise %37 ile Kırklareli'nde bulunmaktadır.

Çizelge 4.10: İllere göre Arazi Kullanım Durumu (2018)

	Arazi Kullanım Şekli	Alan (ha)	Oran (%)
Türkiye	Tarım alanı	24.437.000	34
	Çayır-mera	14.617.000	26
	Orman-Fundalık	22.343.000	26
	Tarım Dışı Alan	10.184.700	13
	Toplam Alan	78.355.700	100
TR21	Tarım alanı	929.872	55
	Çayır-mera	186.761	10
	Orman-Fundalık	458.651	24
	Tarım Dışı Alan	227.930	11
	Toplam Alan	1.904.383	100
Tekirdağ	Tarım alanı	385.528	63
	Çayır-mera	31.629	5
	Orman-Fundalık	101.174	17
	Tarım Dışı Alan	92.618	15
	Toplam Alan	621.778	100
Edirne	Tarım alanı	310.021	61
	Çayır-mera	81.279	13
	Orman-Fundalık	103.014	17
	Tarım Dışı Alan	61.826	10
	Toplam Alan	627.595	100
Kırklareli	Tarım alanı	234.323	41
	Çayır-mera	73.853	11
	Orman-Fundalık	254.463	37
	Tarım Dışı Alan	73.486	11
	Toplam Alan	655.000	100

Kaynak: TÜİK verileri 2018

Çizelge 4.10’da görüldüğü gibi Trakya Bölgesindeki arazilerin yaklaşık olarak %55’i tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bölgedeki bu tarım alanlarının arazi kullanım durumları ise Çizelge 4.10’da verilmiştir. Miras paylaşımı, alım-satım, kiracılık, ortaklık gibi nedenler arazilerin parçalanmasına neden olmaktadır.

Çok ve küçük parçalı tarım arazilerinde toprak işleme, sulama ve diğer temel tarımsal uygulamalar yetersiz kalmakta ve bu durum özellikle kuru tarım yapan üreticilerin gelirlerinin düşük olmasına neden olmaktadır (ÇŞB 2009).Bölge arazilerinin yaklaşık olarak %39,69’u

100 dekar altı işletmelerden oluşmaktadır. Bölgedeki tarım alanlarının büyük çoğunluğunu oluşturan 20-200 dekar arazi büyüklük grubunda yer alan işletmelerin oranı yaklaşık %69,33 civarındadır. Ancak bu verilere rağmen bölge ülke geneline göre işletme büyüklükleri açısından ortalamanın üzerindedir. 20 dekarın altında tarım arazisine sahip işletmelerin oranı Türkiye genelinde %5,63 iken Trakya Bölgesinde %1,69 civarındadır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11 Tarımsal Arazilerin İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Oransal Dağılımı (%)

İşletme Büyüklük Grupları (da)	Türkiye	Trakya	Edirne	Tekirdağ	Kırklareli
0-4	0,28	0,03	0,01	0,04	0,05
5-9	1,07	0,16	0,14	0,09	0,29
10-19	4,28	1,50	1,06	1,33	2,46
20-49	16,48	12,33	12,02	8,36	19,25
50-99	19,93	25,67	30,65	20,84	26,06
100-199	20,98	31,33	30,99	32,13	30,55
200-499	19,8	20,78	16,81	25,42	19,20
500-999	6,38	4,68	7,58	10,23	1,54
1000-2499	5,90	0,44	0,34	0,80	-
2500-4999	2,78	0,28	0,36	0,37	-
5000+	2,04	0,27	-	0,34	0,56

Kaynak: İNAN 2012

Çizelge 4.12’de ise bölgedeki mevcut tarım arazilerinin kullanım alanları sunulmaktadır. Çizelge 4.12’ye göre Trakya Bölgesindeki tarım alanlarının %96,46’sında tarla bitkileri tarımı yapılmaktadır. Bağ arazisi yaklaşık %0,87, sebze arazisi yaklaşık %2,38 ve meyve arazisi ise yaklaşık %0,29 civarında olmak üzere tarla bitkileri yetiştiriciliği dışında kalan tarım alanlarının oranı toplam yaklaşık olarak %3,5 civarındadır.

Arazi yapısının tarla bitkileri yetiştiriciliğine uygun olması, sulu tarım olanaklarının yetersiz oluşu ve iş gücü gerekliliği gibi nedenler sebebiyle meyvecilik de göreceli olarak daha az yapılmaktadır.

Çizelge 4.12 Trakya’da Tarım Alanlarının Dağılımı (2005)

Trakya Tarım Alanlarının Dağılımı	Tekirdağ (ha)	Edirne (ha)	Kırklareli (ha)	Toplam (ha)	Oran (%)	Türkiye (ha)	Oran (%)
Tarla Arazisi	376784	366778	262379	1005941	96,46	23063	86,74
Bağ Arazisi	6723	1817	487	9027	0,87	520	1,96
Sebze Arazisi	8730	11319	4822	24871	2,38	805	3,03
Meyve Arazisi	2070	348	623	3041	0,29	2202	8,27
Toplam Alan	394307	380262	268311	1042880	100,00	26590	100,00

Kaynak: GÜNGÖR (2007a)

4.5 Trakya Bölgesinde İller İtibariyle Tarım

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde önemli gelir kaynaklarından biri tarımdır. Toprak ve iklim yapısındaki farklılıklar bölgenin tarımsal potansiyelini de olumlu yönde etkilemiştir. TÜİK 2011 Yılı verilerine göre bölgenin tarımsal üretim değerinin %82,3’ü bitkisel üretimden, %17,7’si ise hayvansal üretimden elde edilmektedir. Bölgede en önemli ürünler buğday, ayçiçeği ve çeltiktir. TÜİK 2012 yılı verilerine göre Bölge, Türkiye buğday üretiminin yaklaşık %9’unu, ayçiçeği üretiminin %33,4’ünü, pirinç üretiminin de %48’ini karşılamaktadır (Anonim 2013).

Tarımsal üretim değerleri iller bazında incelendiğinde, 2001 Genel Tarım Sayımı sonuçları neticesinde Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapan işletmeler %66,1 ile çoğunluktadır. Geriye kalan diğer işletmelerin %33,7 ile yalnızca bitkisel üretim yapan işletmeler ve %0,2 ile yalnızca hayvansal üretim yapan işletmeler olduğu görülmektedir.

Edirne ili Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre, Edirne ilinde faaliyet gösteren bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapan tarımsal işletmelerin oranı %55,2 ‘dir. Bu işletmeleri %33,7 ile yalnızca bitkisel üretim yapan tarımsal işletmeler ve %1,5 ile yalnızca hayvansal üretim yapan işletmeler izlemektedir.

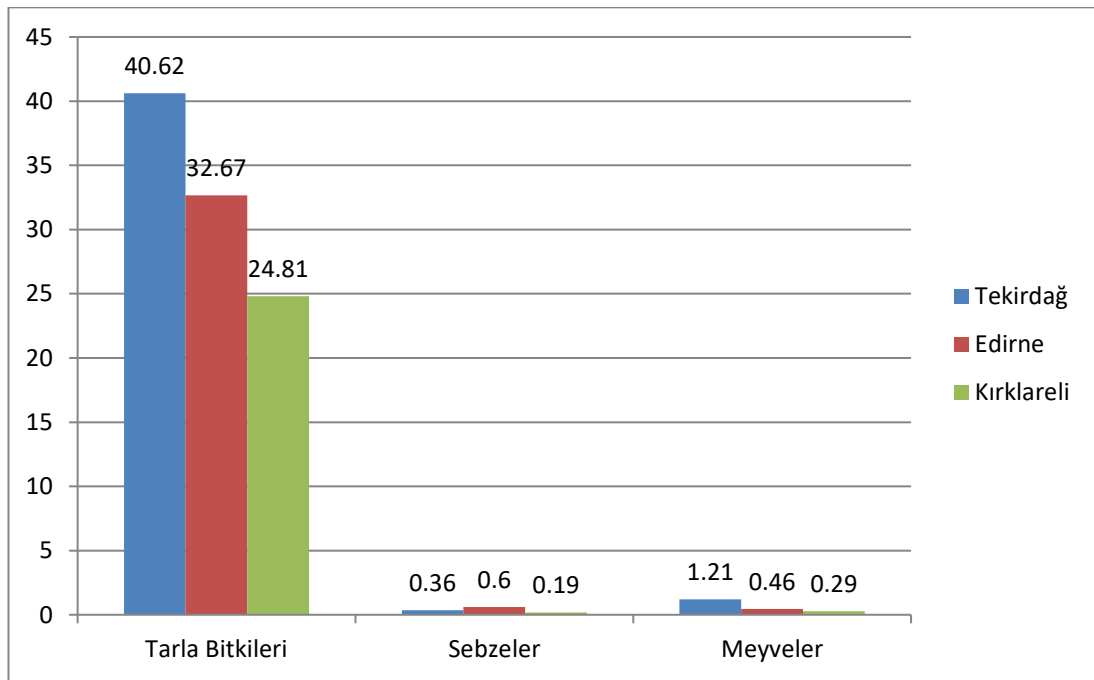
Kırklareli ili Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre, Kırklareli ilinde faaliyet gösteren işletmelerin %64,4’ü bitkisel ve hayvansal üretim, %32,2’si yalnızca bitkisel üretim, %2,1’i

yalnızca hayvansal üretim ve %1,3'ü ise su ürünleri üretimi ve avcılığı faaliyetinde bulunmaktadır.

4.5.1 Bitkisel Üretim

Trakya Bölgesi, toprak yapısı ve ikliminin elverişli olması sebebiyle birçok bitkinin yetişmesi için uygun bir yapıya sahiptir. Bölgede en önemli ürünler buğday, ayçiçeği ve çeltiktir. Şekil 4.2'de görüldüğü gibi üretim miktarı açısından bölgedeki tarla bitkileri üretiminin üstünlüğü göze çarpmaktadır.

Şekil 4.2 İllerdeki Bitkisel Ürün Ekim Alanlarının Trakya Bölgesi Toplam Bitkisel Ürün Ekim Alanına Oranları (2018)

Kaynak: TÜİK, Veritabanı, Bitkisel Üretim istatistikleri 2018

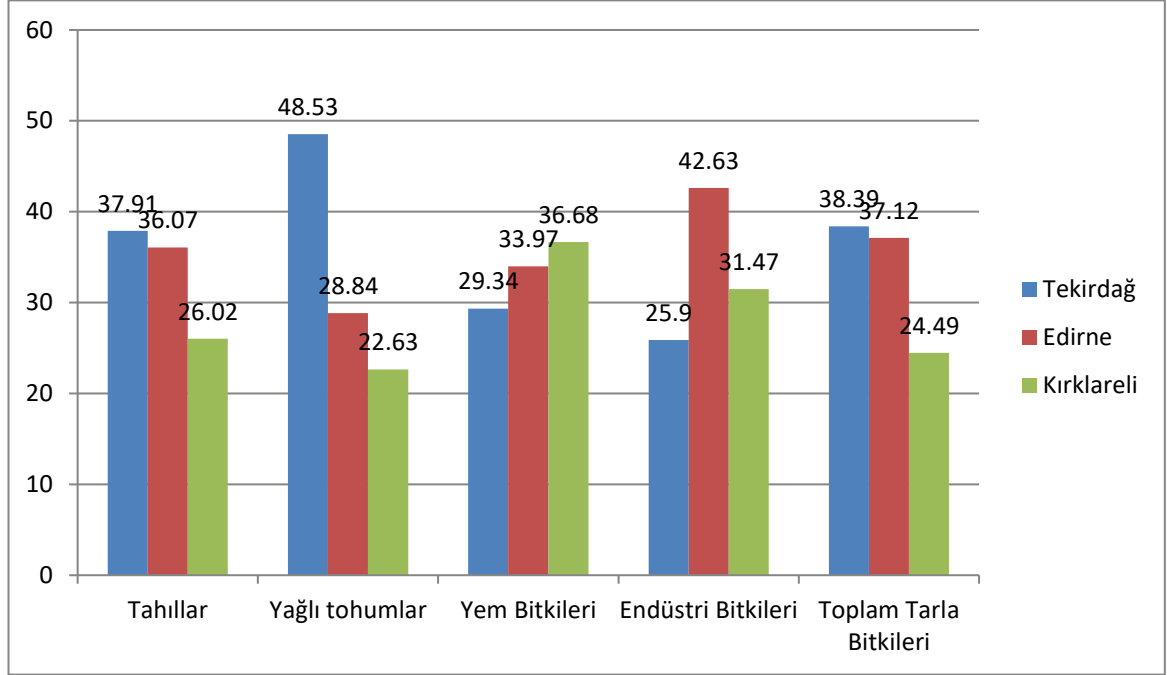
Şekil 4.2' de Trakya Bölgesinde tarla bitkileri ekim alanları incelendiğinde en büyük oran %40,62 ile Tekirdağ ilidir. Tarla bitkileri ekim alanında sırasıyla %32,67 ile Edirne ardından %24,81 ile Kırklareli ili gelmektedir. Sebze ve meyve ekim alanları incelendiğinde, meyve ekim alanlarında %1,21 ile Tekirdağ, sebze ekim alanlarında ise %0,60 ile Edirne öndedir.

4.5.1.1 Tarla Bitkileri Üretimi

Bölge'nin önemli tarla bitkileri, ekim alanları ve üretim miktarları göz önüne alındığında Şekil 4.3'de görüldüğü gibi, sırasıyla tahıllar, yağlı tohumlar, yem bitkileri ve endüstri bitkileridir.

Şekil 4.3 Tarla Bitkilerinde İllerdeki Ekim Alanının Trakya Bölgesine Oranı (2018)

Kaynak: TÜİK, Veritabanı, Bitkisel Üretim İstatistikleri 2018

Bölgedeki illerin tarla bitkileri ekim alanları incelendiğinde tahıllar ve yağlı tohumlarda Tekirdağ ili bölgeye en büyük katkıyı sağlamaktadır. Tahıllarda ve yağlı tohumlarda Tekirdağ'ı sırasıyla Edirne ve Kırklareli illeri takip etmektedir. Endüstri bitkilerinde ise Edirne bölgeye en çok katkı sağlayan ildir. Yem bitkilerinde ise Kırklareli ili bölgeye verdiği katkıyla öne çıkmaktadır. Çizelge 4.13'de Tarla bitkilerinin alt gruplarının her üç ilde de ekim alanları açısından istatistiksel bilgileri verilmiştir.

Çizelge 4.13 Trakya Bölgesi Tarla Bitkileri Ekiliş Alanları (ha) (2014-2018)

Tekirdağ	Tahıllar (ha)	Yağlı Tohumlar (ha)	Yem Bitkileri (ha)	Endüstri Bitkileri (ha)	Toplam (ha)
2014	190457	132729	14425	154	337765
2015	205105	150344	14546	218	370213
2016	213429	160954	14483	295	389161
2017	207308	163360	13313	680	384661
2018	205974	166286	12224	269	384753
Edirne					
2014	199422	91586	13537	313	304858
2015	194789	100329	13372	299	308759
2016	199984	101152	13402	387	314925
2017	193010	102480	13718	503	309711
2018	195891	98864	14154	443	309352
Kırklareli					
2014	142423	66422	15766	245	224856
2015	133510	75787	14433	246	223976
2016	139126	80958	14584	220	234888
2017	138798	78888	15810	380	233876
2018	141395	77557	15283	327	234562

Kaynak: TÜİK, Veritabanı Bitkisel Üretim İstatistikleri 2018

Bölgede üretimi yapılan tarla bitkileri üretim miktarları açısından incelendiğinde öne çıkan tahıllar; buğday (ekmeklik), arpa, çeltik, çavdar, yulaf, sorgum ve tritikaledir. Yağlı tohumlarda üretim açısından göze çarpan bitkiler; ayçiçeği (yağlık), kanola ve aspirdir. Yem bitkilerinde; mısır (silaj), yonca (kuru ot), korunga ve fiğ bitkileridir. Endüstri bitkilerinde ise göze çarpan bitki şekerpancarıdır.

Çizelge 4.14'de bölgedeki başlıca tarla bitkileri ürünlerinin 2018 yılı ekim alanları, üretim miktarları ve verimleri incelenmiştir. Çizelgeye göre Trakya Bölgesinde üretilen ayçiçeğinin yaklaşık %46,50'si Tekirdağ ilinde üretilmektedir. Tekirdağ'ı sırasıyla %29,96 ve %23,54 oranları ile Edirne ve Kırklareli illeri izlemektedir. Bölgedeki buğday üretimine bakıldığında yaklaşık %41,16'lık oranla Tekirdağ ili ilk sırada yer almaktadır. Yaklaşık %30,57 oran ile Edirne ikinci sırada yer alırken %28,27 oran ile Kırklareli ili son sırada yer almıştır. Bölgenin Türkiye düzeyinde önemli katkı sağladığı bir ürün de çeltiktir. Çizelge incelendiğinde bölgede üretilen çeltiğin yaklaşık %88,32'si Edirne'den karşılandığı görülmektedir. Bölgede üretimi gerçekleştirilen şekerpancarının ekimi en fazla yaklaşık %44 ile Edirne'de gerçekleştirilmektedir.

Ayçiçeği yetiştiriciliğinde sulama olanaklarının artırılması ile verimin en az %50 artması mümkündür. Trakya Bölgesinde sulu tarım olanakları giderek düşmektedir. Yağ ihtiyacını gidermek adına alternatif olarak yetiştiriciliği yapılan ürünlerden biri kanoladır. Bölgede kanola yetiştiriciliği oldukça yaygınlaşmıştır. Türkiye'nin kanola ihtiyacının yaklaşık %63,30'unu karşılayan Trakya Bölgesinde kanola üretimine en büyük katkıyı yaklaşık %76,4 ile Tekirdağ ili sağlamaktadır. Tekirdağ'ı %13,08 oran ile Edirne ve %10,5 oran ile Kırklareli ili izlemektedir.

Çizelge 4.14 Trakya Bölgesinde Üretimi Yapılan Başlıca Tarla Bitkileri Ürünlerinin Ekim Alanları (da), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da) (2018)

Başlıca Ürünler	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Toplam	Türkiye
Ayçiçeği (da)	1481286	954502	750021	3185809	6489344
Üretim (ton)	347502	237136	193169	777807	1800000
Verim (kg/da)	235	248	258	247	277
Buğday (da)	1877991	1393895	1289680	4561566	12021006
Üretim (ton)	637685	482849	503107	1623641	3500000
Verim (kg/da)	340	346	390	358	291
Çeltik (da)	38779	485932	25453	550164	1201424
Üretim (ton)	29151	410681	20894	460726	940000
Verim (kg/da)	752	845	821	806	782
Kolza (da)	183034	31361	25198	239593	378456
Üretim (ton)	58429	10810	7511	76750	125000
Verim (kg/da)	319	345	298	320	330
Ş.pancarı (da)	2257	4419	3270	9946	3071534
Üretim (ton)	11708	27476	17751	56935	18900000
Verim (kg/da)	5187	6218	5458	5621	6155
S.mısır (da)	54011	78679	88768	221456	4610436
Üretim (ton)	242548	375813	414353	1032714	23197536
Verim (kg/da)	4491	4777	4668	4645	5032

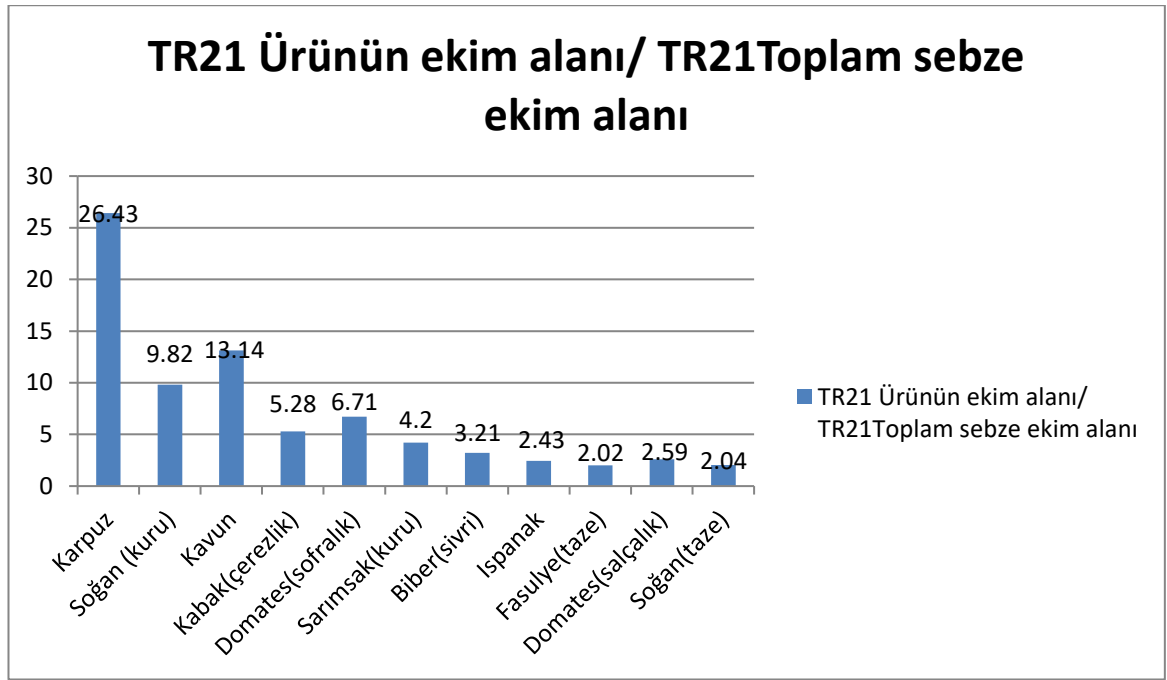
Kaynak: TÜİK 2018 yılı Bitkisel Üretim Verileri

4.5.1.2 Sebze Üretimi

Sebze üretimi, Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde bölgenin ekolojik yapısına ve toprak durumuna bağlı olarak gerçekleşmektedir. Trakya bölgesindeki tarım alanlarının yaklaşık %2,38'i sebze bahçeleri olarak kullanılmaktadır (Güngör 2007a).

Bölgede pazarlama güçlüklerinin olması, fiyat ve pazar garantisinin olmayışı, sebze grubu ürünlerin üretiminin fazla işgücü istemi, sulama tesislerinin yeterli düzeyde olmayışı yanında ilde üretilen diğer ürünlerden görece yüksek randıman alınmasına ilave olarak sebze işleme sanayinin olmayışı da sebzeçiliğin gelişmesini engellemektedir (Anonim 2013). Türkiye toplam sebze üretiminin %5'e yakını bu bölgede yapılmaktadır (Güngör 2007a). Şekil 4.4' de Trakya bölgesinde 2008-2012 yılları arasında üretilen sebze ürünlerinin ekili alan açısından bölgedeki payları sunulmuştur.

Şekil 4.4 Trakya Bölgesinde Üretilen Sebze Ürünlerinin Ekili Alan Açısından Bölgedeki Payları (2018)

Kaynak: TÜİK 2018 Yılı Bitkisel Üretim Verileri

Şekil 4.4' de görüldüğü gibi 2018 yılı verilerine bakıldığında Trakya Bölgesinde en fazla üretimi yapılan sebze %26,43 ile karpuzdur. Bölge, Türkiye karpuz üretiminin yaklaşık %4,59'unu karşılamaktadır. Karpuzu %13,14 ile kavun, %9,82 ile kuru soğan ve %6,71 ile sofralık domates üretiminin izlediği görülmektedir. Bölge kavun üretiminde ise Türkiye kavun üretiminin yaklaşık %1,96'sını karşılamaktadır. Sofralık ve salçalık domates üretimine katkısı ise sırasıyla %0,5 ve %0,3 seviyelerindedir.

Edirne, domates üretiminde bölgenin önde gelen ilidir. Bölgedeki sofralık domates üretiminin %51'ini karşılarken, salçalık domates üretiminin %79,8'ine katkı sağlamaktadır. Çizelge 4.15'de ise bölgede en çok üretimi gerçekleştirilen sebzelerin iller bazında ekim alanları ve üretim miktarları sunulmuştur.

Çizelge 4.15 Trakya Bölgesinde Üretimi Yapılan Başlıca Sebzeleri Ekim Alanları (da),Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da) (2018)

	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Toplam	Türkiye
Karpuz	15176	3750	10189	29115	863610
Üretim (ton)	63777	14265	46789	124831	4031174
Verim (kg)	4200	3800	4590	4290	4670
Soğan(kuru)	1363	2280	7172	10815	527133
Üretim (ton)	3050	4486	11252	18788	1930695
Verim (kg)	2240	1970	1570	1740	3660
Kavun	8900	1050	4528	14478	735176
Üretim (ton)	24576	2170	10810	37556	1753942
Verim (kg)	2760	2070	2390	2590	2390
Kabak(çerezlik)	4951	150	720	5821	737891
Üretim (ton)	470	16	96	582	55043
Verim (kg)	90	110	130	100	70
Domates(Sofralık)	3784	1420	2189	7393	1175095
Üretim (ton)	14401	4724	11184	30309	8414920
Verim (kg)	3810	3330	5110	4100	7160
Sarımsak(kuru)	902	1953	1768	4623	133397
Üretim (ton)	1239	1083	1011	3333	117688
Verim (kg)	1370	550	570	720	880
Biber(sivri)	2353	620	567	3540	290.885
Üretim (ton)	2866	892	753	4511	930.349
Verim (kg)	1220	1440	1330	1270	3200
Ispanak	1568	510	598	2676	163.910
Üretim (ton)	1884	531	580	2995	225.174
Verim (kg)	1200	1040	970	1120	1370
Fasulye(taze)	1247	526	447	2220	455.263
Üretim (ton)	863	462	620	1945	580.949
Verim (kg)	690	880	1390	880	1280

Domates(salçalık)	2274	217	357	2848	519742
Üretim (ton)	7676	761	1068	9505	3735080
Verim (kg)	3380	3510	2990	3340	7190
Soğan(taze)	1.583	300	363	2246	86302
Üretim (ton)	2.107	708	361	3176	142854
Verim (kg)	1330	2360	990	1410	1660

Kaynak: TÜİK 2018 yılı bitkisel üretim verileri

4.5.1.3 Meyve Üretimi

Trakya bölgesi tarım alanları, sulama imkânları kısıtlı olduğu için tarla bitkileri yetiştiriciliğine daha uygundur. Bu nedenle meyvecilik daha az yapılmaktadır. Trakya bölgesindeki tarım alanlarının yaklaşık %1,16'sı meyve bahçeleri ve bağ alanı olarak kullanılmaktadır (Güngör 2007a). Bölgede genellikle yetiştiriciliği yapılan meyveler, şaraplık ve sofralık üzüm, ceviz, badem, zeytin (sofralık), zeytin (yağlık), kiraz, elma, şeftali ve erik gibi meyvelerdir. Çizelge 4.16'da bölgenin önemli meyvelerin iller bazında 2018 yılı ekim alanları ve üretim miktarları gösterilmiştir.

Çizelge 4.16 Trakya Bölgesinde Üretimi Yapılan Başlıca Meyvelerin Ekim Alanları (da), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da) (2018)

	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Toplam	Türkiye
Şaraplık Üzüm					
	3087	2397	25157	30641	610621
Üretim(ton)	4943	2156	30800	37899	463647
Verim (kg)	1601	899	1224	1240	759
Sofralık Üzüm					
	1930	2143	13261	17334	1903058
Üretim(ton)	2312	1879	14389	18580	1487201
Verim (kg)	1198	877	1085	1053	781
Ceviz					
	23178	14304	22871	60353	1117749
Üretim(ton)	1781	1684	2453	5918	215000
Verim (kg)	13	14	17	15	22
Badem					
	5127	838	2082	8047	421914
Üretim(ton)	453	108	531	1092	100000

Verim (kg)	10	7	12	10	12
Zeytin(sofralık)	-	-	35975	35975	2099722
Üretim(ton)	-	-	1041	1041	426995
Verim (kg)	-	-	13	13	10
Zeytin (yağlık)	-	-	4200	4200	6544561
Üretim(ton)	-	-	1221	1221	1073472
Verim (kg)	-	-	10	10	10
Kiraz	1182	865	2861	4908	840866
Üretim(ton)	956	593	2313	3862	639564
Verim (kg)	21	19	22	21	31
Elma	1844	1353	2767	5964	466490
Üretim(ton)	3446	552	9219	13217	1094361
Verim (kg)	30	20	19	23	45
Armut	1813	2190	3350	7353	263893
Üretim(ton)	3261	2866	4952	11079	519451
Verim (kg)	24	25	25	24	45
Şeftali	354	416	564	1334	384476
Üretim(ton)	905	510	1744	3159	667982
Verim (kg)	30	22	21	24	45
Erik	176	466	223	865	206721
Üretim(ton)	884	998	1494	3376	296878
Verim (kg)	25	23	32	27	36

Kaynak: TÜİK 2018 yılı bitkisel üretim verileri

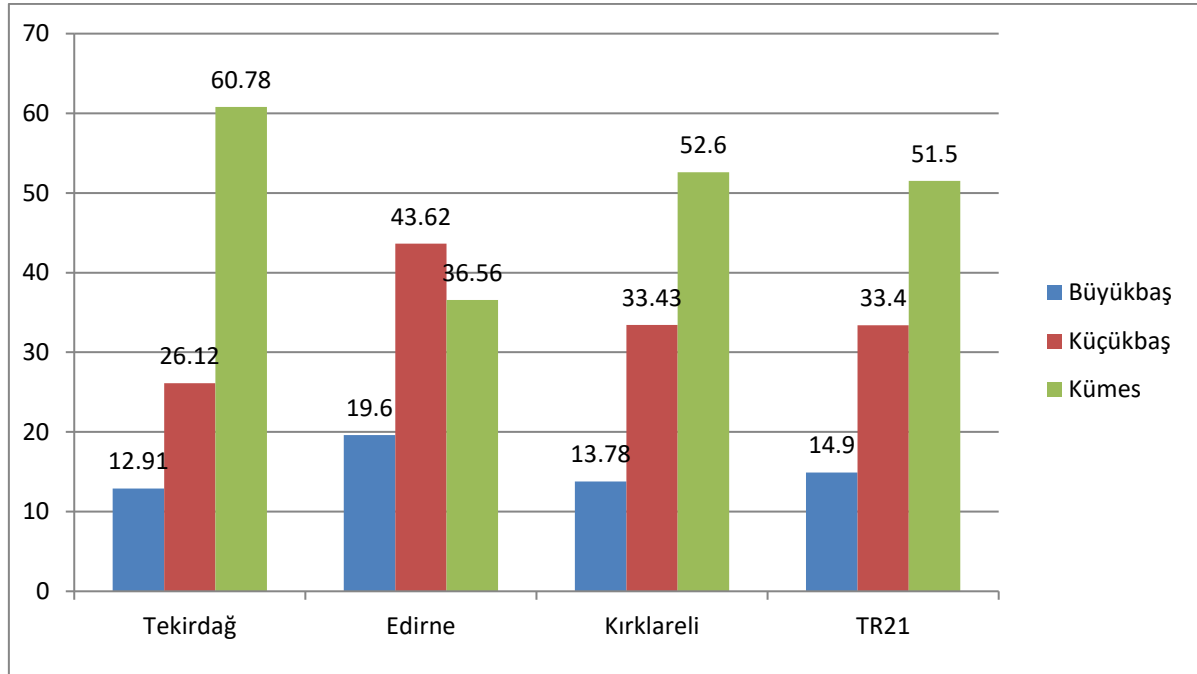

4.5.2 Hayvansal Üretim

Trakya bölgesinde en fazla, kanatlı hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kümes hayvancılığının ardından ise küçükbaş hayvancılığı gelmektedir. Toplam hayvancılık içinde en küçük pay büyükbaş hayvancılığa aittir (Şekil 4.5).

Trakya Bölgesinde pazarlanan canlı hayvan değerleri türlere göre karşılaştırıldığında, büyükbaş hayvancılık %84.8'lik bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Büyükbaş hayvancılığı, %14.4 oran ile küçükbaş hayvancılık takip etmektedir. Kanatlı pazarı ise %0.7 oran ile son sıradır. Trakya Bölgesinin pazarlanma değerine göre önemli hayvansal ürünleri et, süt, yumurta ve baldır(Anonim 2010a).

Şekil 4.5 Trakya Bölgesi, İldeki Tür/İldeki Toplam Hayvancılık (2018)

Kaynak: TÜİK 2018 yılı hayvancılık istatistikleri

Trakya Bölgesi büyükbaş hayvancılıkta Türkiye’de ayrı bir öneme sahiptir. Bölgede yapılan canlı hayvan sevklerine getirilen kısıtlamalar ve uygulanan aşı programları sonucunda Kasım 2007’den beri Trakya’da şap hastalığı görülmemiş olup, Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (OIE), Mayıs 2010’da Bölgede gerçekleştirilen incelemeler sonucunda şap hastalığının Trakya Bölgesinde bulunmadığını tescil etmiş, yani Bölgeyi şap hastalığından aşılı arî olarak tanımlamıştır. Bu özelliğinin yanı sıra, Trakya Bölgesinde mevcut büyükbaş hayvanların 2006–2008 dönemi verilerinin ortalamalarına göre %97’sinin kültür ve melez sığırlardan oluştuğu görülmektedir. Bu iki durumun sonucu olarak da Bölge, Türkiye’nin damızlık ambarı olma özelliğini kazanmaktadır. Ancak Anadolu’ya gönderilen büyükbaş

sayısı yüksek, hastalıktan arî hayvanların ithalatı da pahalı olduğu için Bölge, büyükbaş hayvan sayısında azalma riski ile karşı karşıyadır (Anonim2010a). Çizelge 4.17’ de Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerindeki büyükbaş hayvan sayılarının 2007-2011 yılları ortalamaları gösterilmiştir.

Çizelge 4.17 Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli İleri Büyükbaş Hayvan Sayıları (2018)

	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	TR21
Sığır (Kültür)	134016	116035	123405	373456
Manda	709	265	568	1542
Sığır(Melez)	10021	31715	17936	59672
Sığır(Yerli)	3033	1605	3017	7655
Toplam	147779	148175	144926	442325

Kaynak: TÜİK 2018 yılı hayvancılık istatistikleri.

Çizelge 4.17’de de görüldüğü gibi TÜİK 2018 dönemi verilerine göre, Trakya Bölgesi’nde mevcut büyükbaş hayvanların %85’i kültür sığırlarından, %13,50’si melez sığırlardan, %1,73’ü yerli sığırlardan ve %0,34’ü de mandadan oluşmaktadır.

Bölgede yıllardır uygulanan suni tohumlama sonucu, genotip özellikler bakımından büyükbaş hayvan varlığında önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Kültür ve kültür melezi hayvan varlığı oranının artmasıyla bölgenin büyükbaş hayvan varlığı Türkiye genelinde damızlık materyal olarak da değerlendirilmektedir.

Bölgedeki büyükbaş hayvan besiciliği daha çok süt üretimine yönelik olup, TR21 Trakya Bölgesinde kültür ve melez hayvanların kökenini ağırlıklı olarak (%73.8) Holstein tipi ırklar oluşturmaktadır (Azabağaoğlu ve ark 2001). Bölge üreticilerinin sahip olduğu hayvan varlığı potansiyel olarak yüksek verimli kültür ve melez ırklardan oluşmasına rağmen yeterli bakım ve besleme koşullarının olmaması, Bölge hayvancılığının önemli sorunları arasında yer almaktadır. Bölgede yapılan hayvancılık daha çok küçük ölçekli olup, aile işletmeciliği şeklindedir (Anonim2010a). Trakya Bölgesinde küçükbaş hayvancılıkta ise döl ve süt verimi yüksek ırkların yetişmesine uygun olmasına rağmen küçükbaş hayvancılık potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir. Bölgede küçükbaş hayvan varlığı büyükbaş hayvan varlığından fazla olmasına rağmen küçükbaş hayvancılık gelir getiren bir faaliyet olmamakla

beraber küçükbaş hayvan sayısı giderek azalmaktadır. Çizelge 4.18’de TR21 Trakya Bölgesinde iller itibariyle 2018 yılı küçükbaş hayvan sayıları verilmiştir.

Çizelge 4.18 TR21 Trakya Bölgesinde İller İtibariyle Küçükbaş Hayvan Sayıları (2018)

	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	TR21
Koyun (Yerli)	149417	219462	283927	652806
Keçi(Kıl)	53050	54889	67374	175313
Koyun(Merinos)	4.071	31.367	238	35.676
Toplam	200.884	236.571	215.200	652.654

Kaynak: TÜİK 2018 yılı hayvancılık istatistikleri

Çizelge 4.18’de de görüldüğü gibi Trakya Bölgesi’nde küçükbaş hayvancılıkta koyun yetiştiriciliği öne çıkmaktadır. Bunların büyük çoğunluğunu yerli koyun oluşturmaktadır. Koyun yetiştiriciliğini kıl keçisi yetiştiriciliği izlemektedir. Merinos yetiştiriciliği ise oldukça az olup en çok Edirne ilinde bulunmaktadır. Bölgedeki toplam küçükbaş hayvan varlığı incelendiğinde Edirne ve Kırklareli illeri ön plana çıkmaktadır.

Bölgede, 2018 yılında toplam 711306 ton süt üretildiği kayıtlarda yer almaktadır. Küçükbaş hayvanlardan elde edilen süt oranı ise çok düşüktür (%4.9). Bölge yetkilileri, bölgenin küçükbaş hayvancılık potansiyelini kullanamadığını ifade etmektedir. Bu duruma en çarpıcı örneği olarak, bölgenin önemli ürünlerinden biri olan Edirne peynirinin günümüzde yeterli miktarda koyun ve keçi sütü bulunamamasından dolayı geleneksel içeriği ile üretilmediği gösterilmektedir. Küçükbaş hayvancılıkta bölgenin sorunlarının altında yatan en önemli sebeplerden biri, bölgede küçükbaş hayvancılıkta et ve süt ırkları olarak ıslah çalışmasına gidilmemiş olmasıdır. Örneğin kıvırcık koyununun eti, Türkiye koyunları içinde lezzet ve kalite bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. Trakya’da ise kıvırcık, etinden faydalanmaktan ziyade peynir ve yoğurt yapımı sebebiyle sütü için yetiştirilmektedir (Altın ve Yılmaz 2002). Hedefe yönelik ırklarla üretim yapılmadığından dolayı da küçükbaş hayvancılıkta verim düşük olmaktadır. Süt üretimine yönelik küçükbaş hayvancılıkta bölgenin bir diğer sorunu ise yeterli ve kaliteli süt sağım tesislerinin bulunmamasıdır.

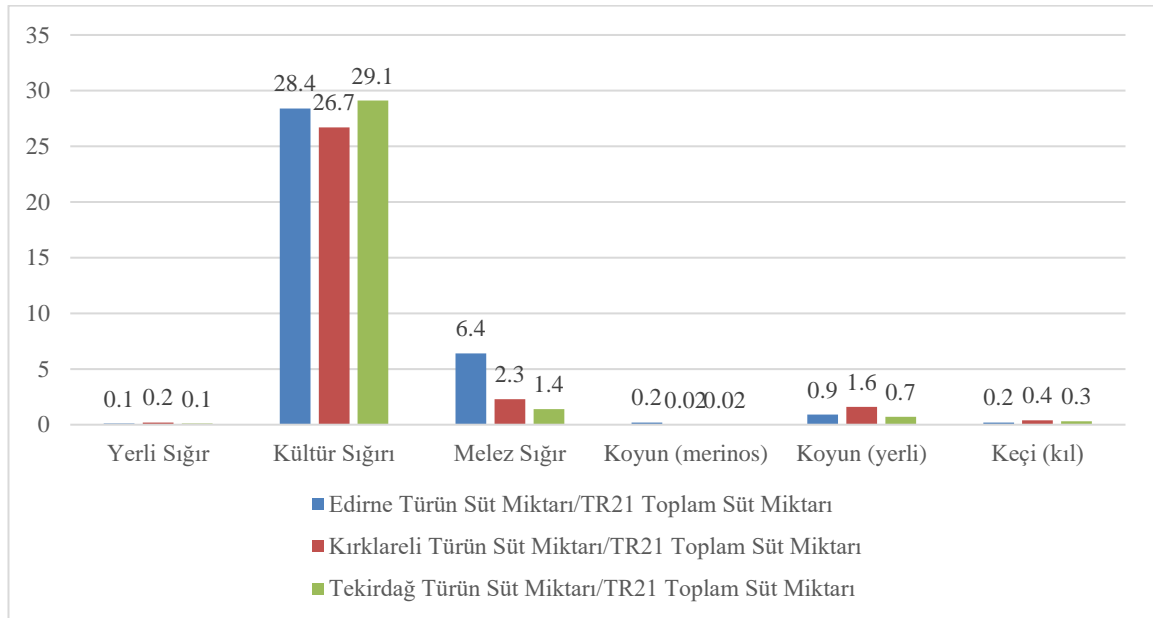
Canlı hayvan sevkiyatlarının kontrol altına alınması, piyasanın kontrolü, üreticinin ürününün değerini bulması ve hayvan sevkiyatının daha az maliyetli ve basit hale gelmesi açısından canlı hayvan pazarları ve borsaları çok büyük bir öneme sahiptir. Bölge illerinden Edirne ilinde de modern bir şekilde işletilen bir “Canlı Hayvan Borsası” ve “Et ve Et Ürünleri

Entegre Tesisi” bulunmaktadır. Ayrıca, Keşan ve Havsa ilçelerinde faaliyet gösteren “Canlı Hayvan Pazarları” bulunmaktadır.

Hayvansal üretimde en önemli girdiyi oluşturan kaliteli kaba yemin en ucuz ve en kolay temin edildiği kaynaklar çayır ve meralardır. Mera vasıflı araziler, TR21 Trakya Bölgesinin %10’luk bir kısmını oluşturmaktadır. Ot kalitesini yitiren meralar yem bitkisi ihtiyacını karşılamaktan oldukça uzaktır. Aşırı otlatma ve mera ıslah projelerinin yeterli düzeylerde yapılamaması meraların cazibesini azaltmıştır. Yem bitkisi ihtiyacının karşılanabilmesi için, çayır ve mera alanlarının ıslahı ve yem bitkileri ekiliş alanlarının artırılması gereklidir (Anonim2010a).

Şekil 4.6’ da görüldüğü gibi Trakya Bölgesinde süt üretiminde %84,2 oran ile en çok kültür ineğinden yararlanılmaktadır. Kültür ineği sütünü, % 10,1 oran ile melez inek sütü, % 3,2 oran ile koyun (yerli) sütü, % 0,9 oran ile kıl keçisi sütü, %0,4 oran ile yerli inek sütü ve %0,2 oran ile merinos koyunu sütü izlemektedir. Bölgenin toplam süt üretimine %36,4’lük oranla Edirne ili en büyük katkıyı yapmaktadır. Edirne’yi %32,1 oran ile Tekirdağ ve %31,4 oran ile Kırklareli illeri takip etmektedir.

Şekil 4.6 Süt Üretiminin Bölge Üretimindeki Payı (2018)

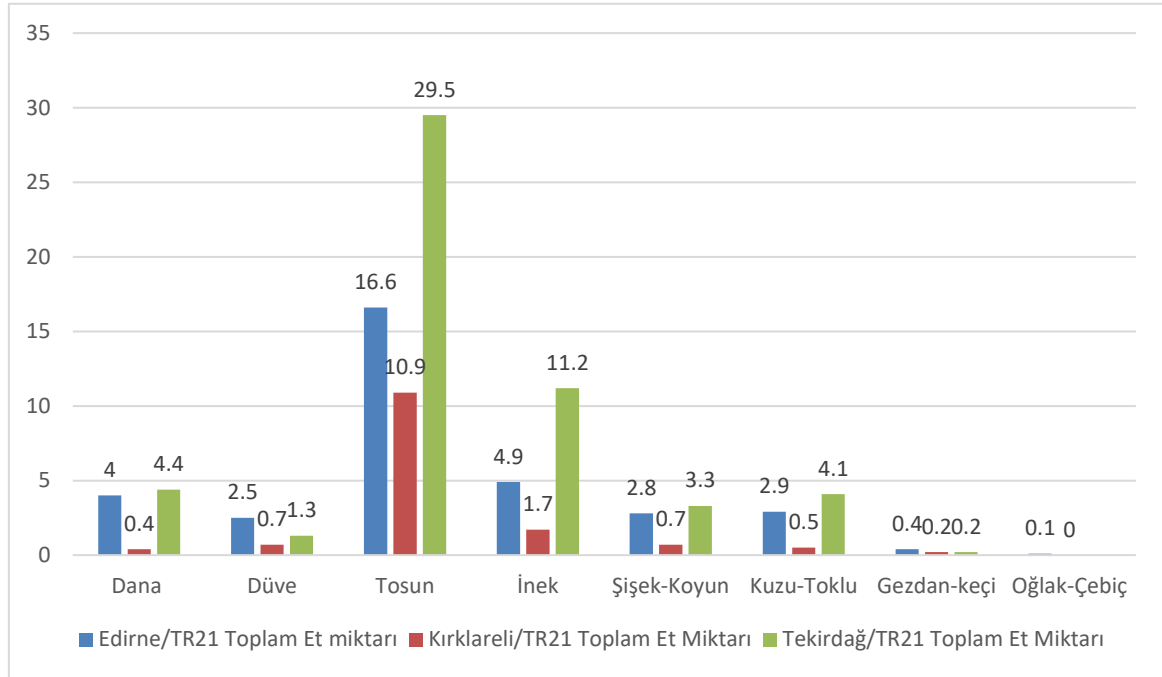

Kaynak: TÜİK 2018 yılı hayvancılık istatistikleri

Bölgedeki et üretimini incelendiğinde, kırmızı et üretiminin yaklaşık %57 ‘si Tosun kesiminden elde edilmektedir. Tekirdağ %29,5 oran ile diğer illerden öndedir. Tosun kesiminden sonra %17,8 oran ile yaşlı inek kesiminden elde edilen et gelmektedir. %17,8’lik

inek kesiminin %11,2'si Tekirdağ ilinden karşılanmaktadır. Koyun ve kuzudan elde edilen et oranı ise %15,3 olup keçi ve oğlak etleri ise sadece %0,9'dur (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Et Üretimini Bölge Üretimindeki Payı (2006-2008 yılları ortalamaları)

Kaynak: TÜİK 2006-2008 yılları verilerinin ortalamaları alınmıştır.

4.5.3 Çalışmanın yürütüldüğü Keşan İlçesi Tarımının Genel Yapısı

Keşan İlçesi, Edirne İli'nin en güneyinde kalan ilçedir. Batıda Enez ve İpsala ilçeleri, kuzeyde Uzunköprü ilçesi ile sınırdır. İlçe merkezi 17,5 km² olup, köy ve kasabaları 1069,5 km² yüzölçümlüdür. Keşan'ın toplam yüzölçümü 1087 km² dir (ÇŞB 2010).

Şekil 4.8 Edirne'de Keşan'ın Konumu

Kaynak: <http://www.kesanlilardernegiistanbul.com/> (erişim tarihi 11.08.2016)

Keşan Edirne'ye 112, Saros Körfezine 35 ve İpsala sınır kapısına 35 kilometre uzaklıktadır. Rakım 150 mt' dir. İlçenin en yüksek yeri Hızırilyas Tepesi olup, yüksekliği 371 metredir. Kadıköy Baraj Gölünden, Kadı Köyü, Mahmut Köy, Seydi Köy, Şükrü Köy, Bahçeköy ve Çamlıca Kasabası arazileri sulanmakta olup, ayrıca belde ve köy arazilerini sulayan 12 adet gölet bulunmaktadır.

Bölge halkının önemli bir bölümü Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya göçmenidir. Suluca, Orhaniye, Pınar Köylerinin tamamı, Beyendik ve Çamlıca Beldelerinin % 50'si Pomak Türkleridir. Yenice Çiftlik Köyü tamamen Boşnak, diğer köylerin tamamı ise Gacal tabir edilen Türkmen halktır.

Ekonomik yapı ve göstergeler incelendiğinde ilçede ağır sanayi bulunmamaktadır. Daha çok orta ölçekli küçük işletmelerin yanında tekstil sektöründe de fabrikalar bulunmaktadır. Ayrıca tarıma dayalı sanayi de bulunmaktadır (Örneğin: yağ fabrikaları, çektik fabrikaları, un fabrikaları gibi) (Anonim 2010c).

Keşan, büyük bir tarımsal alanın ortasında; Malkara, İpsala ve Enez ilçeleri arasında; Trakya Bölgesi'ndeki farklı etnik yapıların buluştuğu ve barış içinde yaşadığı bir ilçedir. Enez'e ve Saros'a gidenlerin uğramak zorunda oldukları ve Trakya Bölgesi'nin ortalama özelliklerini gösteren bir yerleşim merkezidir. Keşan, tarımdan kopan nüfusun toplanması ile nüfus olarak Edirne'nin en büyük ilçesi haline gelmiştir. Keşan, Saros Körfezi ile Trakya'nın geri kalan bölgesi arasındaki geçiş noktasıdır. İpsala, Malkara ve Enez ilçelerinin bulunduğu bölgenin coğrafi ve kültürel ağırlık merkezinde yer alan Keşan, bu pozisyonu ile bir merkez ilçe konumundadır. İlçenin sosyo-ekonomik gelişimi büyük ölçüde bu gerçeklik üzerine kurgulanmalıdır. İlçe, Trakya'daki diğer yerleşim yerlerinin istatistiksel ortalamasını temsil edebilecek özellikleri sergilemektedir (Anonim 2010a).

Çizelge 4.19'da gösterildiği gibi, yüzölçümü 1.187.360 dekar olan ilçenin % 48'ini tarım arazisi, % 32'sini orman arazisi, % 5' ini çayır ve mera arazisi, % 15'ini de tarım dışı alanlar oluşturmaktadır.

Çizelge 4.19 Keşan İlçesi Arazi Kullanım Durumu (da) (2018)

Tarımsal Alan (da)	Sulu Alan (da)	Kuru Alan (da)	Toplam (da)
Tarla Arazisi	108.885	435.375	544.260
Sebze Arazisi	18.974	400	19.374
Plastik Sera	26	-	26
Meyve Arazisi	4.984	3.000	7.984
Toplam	132.869	438.775	571.644
Orman Arazisi			382.750,4
Tarım Dışı Alan			174.178,6
Çayır Mera Alanı			58.788
Yüzölçümü			1.187.360

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

İlçede bitkisel üretim dendiğinde ilk akla gelenler ayçiçeği, buğday ve çeltiktir. Kuru alanların birçoğunda ayçiçeği ve buğday ikili münavebe şeklinde üretilmektedir. Çeltik ise özellikle Akhoca, Orhaniye, Kılıçköy, Karlıköy, Siğilli, Karahisar, Çamlıca ve Keşan Havzasında sulanan alanlarda üretilmektedir. 2018 yılında üretimi yapılan tarla bitkileri grubu ürünlerine ait verim, ekiliş alanları ve üretim miktarları Çizelge 4.20’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.20 Keşan İlçesi 2018 Yılı Tarla Bitkileri Ekim Alanları (Dekar), Üretim Miktarları (ton) ve Verimleri (kg/da)

Ürün Cinsi	Ekiliş	Üretim	Verim
Tahıllar	Dekar	Ton	Kg./da.
Buğday (Diğer)	250.000	125.750	500
Çeltik	34.097	30.6870	900
Arpa (Diğer)	24.500	12.250	550
Mısır (Dane) (1.üretim)	1.000	900	900
Mısır (Dane) (2.üretim)	500	375	750
Tritikale (Dane)	3.250	1.625	500
Baklagiller			
Nohut	455	45	100
Fasulye (Kuru)	1.750	262,50	150
Yem Bitkileri			
Fiğ (Macar)	3.500	4.375	1.250
Mısır (Silaj) (1.üretim)	15.000	75.000	5.000
Mısır (Silaj) (2.üretim)	6.000	24.000	4.000
Yonca (Ot)	4.500	5.625	1.250
Hayvan Pancarı	10	30	3.000
Yem Şalgamı	40	200	5000
Endüstri Bitkileri			
Ş.Pancarı	750	4.500	6.000
Yumrulu Bitkiler			
Soğan (kuru)	12	36	3.000
Sarımsak (Kuru)	7	500	700
Yağlı Tohumlar			
Ayçiçeği (Yağlık)	195.000	48.750	250
Aspir	250	125	250
Kolza (Kanola)	2500	750	300

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

İlçede meyvecilik, tarla bitkileri üretimine göre daha az yapılmaktadır. Bununla birlikte meyve ve bağ alanlarında, uygulanan meyvecilik projesi kapsamında 100 da alanda

çeşitli (Armut, Elma, İncir, Kayısı, Ceviz) meyve bahçeleri tesis ettirilmiştir. Çizelge 4.21’de ilçede 2018 yılında üretimi yapılan başlıca meyvelerin üretim alanları (da), üretim miktarları (ton) ve ağaç başına ortalama verimleri (kg) verilmiştir.

Çizelge 4.21 Keşan İlçesinde Üretimi Yapılan Başlıca Meyvelerin 2018 yılı Üretim Alanları (da), Miktarları (ton) ve Verimleri (kg)

	Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/ağaç)
Ceviz	2.750	175	20
Badem	2.500	220	25
Elma	310	1.635	30
Armut	350	498	35
Kiraz	45	65	15

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

İlçede, sebze üretimi, sulamanın yetersizliği ve işçiliğin neredeyse tamamının insan gücüyle yapılmak zorunda olması, üreticilerin çoğunun yaşlı olması nedeniyle sürekli azalarak devam etmektedir. Tarla tarımı şeklinde yapılan kavun, karpuz ve domates üretimi dışında diğer sebzelerin pazar için üretimi mevcuttur. Kavun-karpuz üretimi özellikle Beğendik ve Akçeşme, domates üretimi Çamlıca, Bahçeköy, Kadıköy, Seydiköy, Şükrüköy ve Mahmutköy’ de yoğunluk kazanmaktadır. Çizelge 4.22’de ilçede 2018 yılında üretimi yapılan başlıca sebzelerin üretim alanları (da), üretim miktarları (ton) ve dekar başına ortalama verimleri (kg) gösterilmiştir.

Çizelge 4.22 Keşan İlçesinde Üretimi Yapılan Başlıca Sebzelerin 2018 yılı Üretim Alanları (da), Miktarları (ton) ve Verimleri (kg)

	Ekim (da)	Üretim (ton)	Verim (kg)
Kavun	1000	2000	1000
Karpuz	2000	8000	4000
Domates (sofralık)	2000	8000	4000
Biber (sivri)	1500	1500	1000
Patlıcan	700	1250	1785
Ispanak	1000	1500	1500
Taze Fasulye	500	250	500
Bamya	1200	480	400
Soğan (taze)	600	480	800
Hıyar	500	1000	2000
Marul	500	175	350
Lahana(Beyaz)	400	800	2000
Kabak (Çerezlik)	1250	87	70

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

İlçede, seracılık 1995 yılından sonra başlamıştır. Ancak iklim şartlarının olumsuzluğu nedeniyle fazla bir gelişme gösterememiştir. Öte yandan üreticilerin küçük alanlarda gelir düzeyini arttırmak için oluşturduğu seralar, başarılı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. İlçede, Çizelge 4.23’de gösterildiği gibi kuruluş (yapım) şekline göre yapılan sınıflandırmada, yüksek tünel örtü altı üretimi mevcuttur.

Çizelge 4.23 Keşan İlçesinde Kuruluş (yapım) Şekline Göre Sınıflandırılan Seralar (2018 yılı)

İlçe Adı	Plastik Sera		Yüksek Tünel		Toplam	
	Adedi	Alanı (da)	Adedi	Alanı (da)	Adedi	Alanı (da)
Keşan	40	27	157	26	197	53

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

Hayvanların yüksek verim kabiliyetine sahip kültür ırkına dönüştürülmesi için başlıca iki tür çalışma metodu mevcuttur. Bunlar, sığır suni tohumlama çalışmalarının geliştirilmesi ile doğrudan damızlık sığır ithali ile kurulan işletmelerin takip ve devamlılıklarının

sağlanmasıdır. Edirne ilinde 1985’li yıllarda hayvancılık ikinci bir tarım uğraşısı olarak dağınık ve kapalı ahır aile işletme hayvancılığı şeklinde sürdürülmektedir.

1987 yılında başlatılan ithal damızlık sığır çalışmaları neticesinde bugüne kadar 13.780 baş kültür ırkı Edirne İline girmiş ve bu işletmelerde soy kütüğü ile küpe çalışmaları uygulanmıştır.

Ardından 1990-1994 yılları arasında uygulaması yapılan Kaynak Kullanım ve Destekleme Fonu adlı çalışma ile büyük hayvancılık işletmeleri kurulmuştur. Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği ile diğer kişi ve kuruluşlar sayesinde tüm hayvan yetiştiricilerine suni tohumlama hizmeti vermeye başlanmıştır.

Bunların yanında ilçede Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği’nin şubesi açılarak birlik üyelerine soy kütüğü, suni tohumlama, hayvan beslenmesi ve kesif yem temini konusunda İlçe merkezinden hizmet verilmektedir. Bu çalışmalar sonucunda Edirne’de hayvancılık bir değer kazanmış, üretim işletmeleri kurularak başta Damızlık Birliği olmak üzere çeşitli kuruluşlar tarafından diğer illere damızlık satılır hale gelmiştir. Çizelge 4.24’de Keşan ilçesinde 2018 yılı itibariyle büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayıları verilmiştir.

Çizelge 4.24 Keşan İlçesinde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları (2018 yılı)

Sınıfı	Sayısı
Büyükbaş	25.592
Küçükbaş	85.705
Toplam	111.297

Kaynak: Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

Keşan’da önemli gelir kaynaklarından biri de arıcılıktır. Edirne İli Arı Yetiştiriciliği Birliği’nin verilerine göre ilçede 600 aile geçimini bal üretiminden sağlamakta olup yaklaşık 50 bin koloni bulunmaktadır. Çizelge 4.25’de Keşan ilçesinde yürütülen arıcılık faaliyetinin miktar, yerleşim yeri ve üretim miktarları incelenmiştir.

Çizelge 4.25 Keşan İlçesinde Yürütülen Arıcılık Faaliyetlerinin Miktar, Yerleşim Yeri ve Üretim Miktarları

İlçe	Arı Yetiştiriciliği Yapan Kişi Sayısı	Kovan Sayısı (Yeni Usul)	Arı Besleyen Köy Sayısı	Doğal Bal Üretimi (Kg)	Balmumu Üretimi (Kg)
Keşan	219	25.860	47	413.000	7.860

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

Çizelge 4.26’da ilçenin son 6 yıldaki tarım alet ve makine varlığı gösterilmiştir. İlçede 2018 yılı itibariyle 2935 adet traktör bulunmaktadır. Çoğunluğu yeni model olmak üzere 45 adet de biçerdöver mevcuttur. İlçede faaliyet gösteren işletmelerin büyüklükleri, işlenen tarım arazilerinin toplamı ve dağılımı, üretim deseni ile birlikte incelendiğinde bu alet ve makinelerin ekonomik kullanıldığı söylenemez.

Çizelge 4.26 Keşan İlçesinin Tarım Alet-Makine Varlığı (2013-2018)

ALET-MAKİNE ÇEŞİTLERİ	YILLAR					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Traktör	2.871	2.860	2.915	2.925	2.929	2.935
Biçerdöver	38	43	48	44	45	45
Pulluk (Her Türü)	3.560	3.560	3.568	1.848	1.850	1.855
Mibzer (Her Türü)	1.450	1.486	1.842	1.231	1.234	1.237
Kimyevi Gübre Dağıtıcısı	1.120	1.122	1.122	1.132	1.134	1.137
Balya Makinesi	35	35	35	37	37	38
Silaj Makinesi	53	53	53	59	59	61
Römork	2.640	2.640	2.640	2.648	2.648	2.648
Kaz Ayağı (Kültüvatör)	2.013	2.013	2.013	2.025	2.028	2.031
Pülverizatör(Kuyruk Mili)	693	693	693	698	700	704
Yem Hazırlama Makinesi	51	51	51	61	61	65
Yem Kırma Makinesi	48	48	48	52	52	55
Ürün Kurutma	16	16	16	26	37	37
Çayır Biçme Makinesi	129	129	121	135	135	135

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Keşan İlçe Müdürlüğü Kayıtları 2018

İlçenin denize kıyısı olması nedeniyle denizde ve karaya girintili lagünlerde su ürünleri avcılığı önemli bir yer tutmaktadır. Üç adet Su Ürünleri Kooperatifi mevcut olup, bu kooperatifler liman ve balıkçı barınaklarının işletmesini yapmakta, su ürünlerinin daha iyi pazarlanmasını ve değerlendirilmesini sağlamaktadır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1 Üreticilerin Sosyo-Demografik Durumları

Araştırmada, ankete katılan 115 üretici, ilk kısımda, yaşları, eğitim seviyeleri, hane halkındaki birey sayıları, yıllık net gelirleri, tarım dışı gelirleri gibi sosyo-demografik özelliklerini belirleyen soruları yanıtlamıştır (Çizelge 5.1-5.5).

Çizelge 5.1 Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Üreticilerin Yaş Grupları	Üretici Sayısı	Oran (%)
25-34 Yaş	8	6,96
35-49 Yaş	30	26,09
50-65 Yaş	59	51,30
65+ Yaş	18	15,65
Toplam	115	100,00

Çizelge 5.1.'de görüldüğü gibi; ankete katılanların çoğunluğunu yaklaşık %51 ile 50-65 yaş grubundaki üreticiler oluşturmaktadır. Ankete en az katılım gösteren yaş grubu ise, %7'si ile 25-34 yaş aralığındaki üreticilerdir.

Çizelge 5.2 Üreticilerin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Üretici Sayısı	Oran (%)
İlköğretim	69	60,00
Ortaokul-Lise	34	26,56
Ö.lisans–Lisans- Y.Lisans	12	10,43
Toplam	115	100,00

Üreticilerin eğitim seviyeleri Çizelge 5.2'ye göre; %60 ile çoğunluğu sağlayan ilköğretim mezunu çiftçilerdir. En düşük oran ise %11 ile ön lisans, lisans ya da yüksek lisans mezunu üreticilerdir.

Çizelge 5.3 Üreticilerin Hanesinde Yer Alan Aile Birey Sayılarına Göre Dağılımı

Ailedeki Birey Sayısı	Üretici Sayısı	Oran (%)
2	30	26,09
3	33	28,69
4 ve üzeri	52	45,22
Toplam	115	100,00

Çizelge 5.3' de görüldüğü gibi; anket verilerinin yaklaşık %45'ini, aile birey sayısı 4 ve üzeri olan üreticiler oluşturmaktadır. En düşük oran ise %26 ile aile birey sayısı 2 olan üreticiler gelmektedir.

Çizelge 5.4 Üreticilerin Tarım Dışı Gelirlerine Göre Dağılımı

Tarım Dışı Gelirlerinin Olup Olmadığı	Üretici Sayısı	Oran (%)
Evet	24	20,86
Hayır	91	79,13
Toplam	115	100,00

Ankete katılan üreticilere çiftçilik dışında gelirlerinin olup olmadığı sorulduğunda, yaklaşık %21'inin çiftçilik dışında geliri olduğu, yaklaşık %79'unun ise çiftçilik dışı gelirinin olmadığı yanıtı alınmıştır (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.5 Üreticilerin Yıllık Net Gelir Seviyelerine Göre Dağılımı (2015)

Yıllık Gelir Seviyeleri	Üretici Sayısı	Oran (%)
7500 TL ve daha az	10	8,69
7501 TL – 25.000 TL	39	33,91
25.001 TL – 50.000 TL	32	27,83
50.001 TL – 100.000 TL	27	23,48
100.001 TL ve üzeri	7	6,09
Toplam	115	100,00

Yıllık net gelir seviyelerindeki dağılım konusunda çoğunluğu oluşturan, yaklaşık %34 ile 7.500-25.000 TL arasında geliri olan üreticilerdir (Çizelge 5.5). Bunu yaklaşık %28 ile 25.001-50.000 TL net gelir aralığındaki üreticiler takip ederken net gelir seviyesi en düşük olan ise %6 ile 100.000 TL ve üzerinde net geliri olan üreticilerdir.

5.2. Üreticilerin Tarımsal Faaliyetleri

Çizelge 5.6 Üreticilerin İşledikleri Toplam Arazi Miktarına Göre Dağılımı

İşlenen Arazi Miktarı	Üretici Sayısı	Oran (%)
1-100 da	68	59,14
101-500 da	35	30,44
501-1000 da	8	6,95
1001+ da	4	3,47
Toplam	115	100,00

Üreticilerin işledikleri arazi miktarı incelendiğinde, Çizelge 5.6'ya göre çoğunluğu sağlayan %59 oran ile 1 ila 100 da arasında arazi işleyen çiftçilerdir. 1001 da üzeri arazi işleyen üreticiler ise yaklaşık %3 ile katılımcılar arasında en düşük orana sahiptir.

Çizelge 5.7 Üreticilerin Tarımsal Desteklemelerden Faydalanma Durumlarına Göre Dağılımı

Tarımsal Desteklemelerden Faydalanma Durumları	Üretici Sayısı	Oran (%)
Evet	94	81,74
Hayır	21	18,26
Toplam	115	100,00

Üreticilere tarımsal desteklemelerden faydalanıp faydalanmadıkları sorulduğunda, yaklaşık %82'sinin tarımsal desteklemelerden faydalandığı, yaklaşık %18'inin ise faydalanmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 5.7).

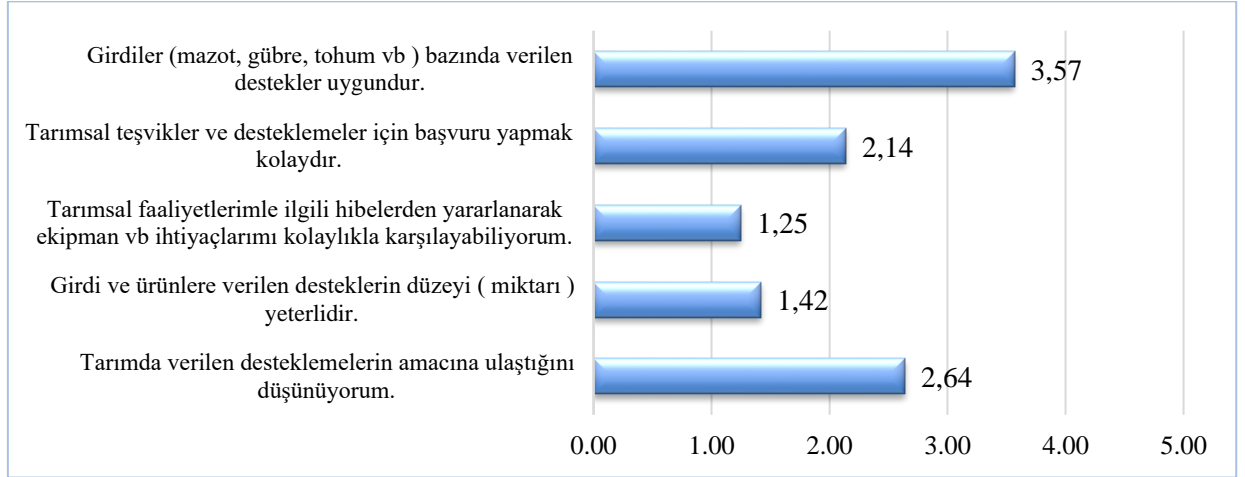
Çizelge 5.8 Üreticilerin Tarımsal Desteklemelerden Faydalanmama Sebeplerine Göre Dağılımı

Tarımsal Desteklemelerden Faydalanmayan Üreticilerin Desteklemelerden Faydalanmama Sebepleri	Üretici Sayısı	Oran (%)
Başvuru işlemlerinin zorluğu (istenen belgeler fazla ve karışık)	2	9,52
Başvuru süresinin darlığı	1	4,76
Yeterli bilginin olmaması	1	4,76
İşlediği tarım arazisinin hazineye ait olması	17	80,95
Toplam	21	100,00

Araştırmada, tarımsal desteklemelerden faydalanmayan üreticilere desteklemelerden faydalanmama sebepleri sorulmuştur. Çizelge 5.8'e göre üreticilerin büyük çoğunluğundan (yaklaşık %81) alınan cevaplar ile işledikleri arazilerin, miras nedeniyle intikallerinin yaptırılmaması sonucu hazineye ait olması sebebiyle çiftçi kayıt sistemine bu tarlaları kayıt ettiremedikleri için desteklemelerden faydalanamadıkları belirlenmiştir. Başvurusu süresinin darlığı, yeterli bilginin olmaması ve başvuru işlemlerinin zorluğu da verilen cevaplar arasındadır.

Şekil 5.1 Üreticilerin Tarımsal Desteklemelerle İlgili İfadelere Katılma Durumları

5'li likert ölçek analizinde üreticilere tarımsal desteklemelerle ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcılar, en yüksek puan 3,57 ile desteklerin girdi (mazot, gübre, tohum vb) bazında verilmesini uygun bulmuştur. Tarımsal desteklemelerin üreticilerin ihtiyaç duyduğu dönemlerde verilmemesi nedeniyle 2,64 puan ile amacına ulaşmadığını düşünen katılımcılar, destekleri miktar anlamında 1,42 ile yetersiz bulmuşlardır. En düşük puan olan 1,25 ile de tarımsal faaliyetlerinde ilgili hibelerden yararlanarak ekipman vb ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını ifade etmişlerdir (Şekil 5.1).

Çizelge 5.9 Üreticilerin Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinden Faydalanma Durumlarına Göre Dağılımı

Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinden Faydalanma Durumları	Üretici Sayısı	Oran (%)
Evet	31	26,95
Hayır	84	73,05
Toplam	115	100,00

Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıklarına dair sorulan sorular neticesinde üreticilerin yaklaşık %27'si tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalandığını, %73'ü ise faydalanmadığını dile getirmiştir (Çizelge 5.9). Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilmek için üreticilerin sağlaması gereken bazı koşullar mevcuttur. Tarım ve Orman Bakanlığının yayınladığı tebliğe göre; tarla ziraatında kuruda en az yüz dekar veya sulu tarımda en az elli dekarı sulu olmak üzere toplamda en az yüz dekar, örtü altı tarımda en az üç dekar, bağ-bahçe tarımında en az on dekar üretim yapmak gibi

kriterler her üreticinin tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanmasını kısıtlayan etmenlerdir.

Çizelge 5.10 Üreticilerin Üretim Girdilerini Temin Ettikleri Yerlerin Dağılımı

Üretim Girdilerinin Temin Edildiği Yerler	Üretici Sayısı	Oran (%)
Ziraat Odası	20	17,39
Tarım Satış Kooperatifi	17	14,78
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	19	16,52
Tarım Kredi Kooperatifi	21	18,26
Özel Bayiiler	38	33,04
Toplam	115	100,00

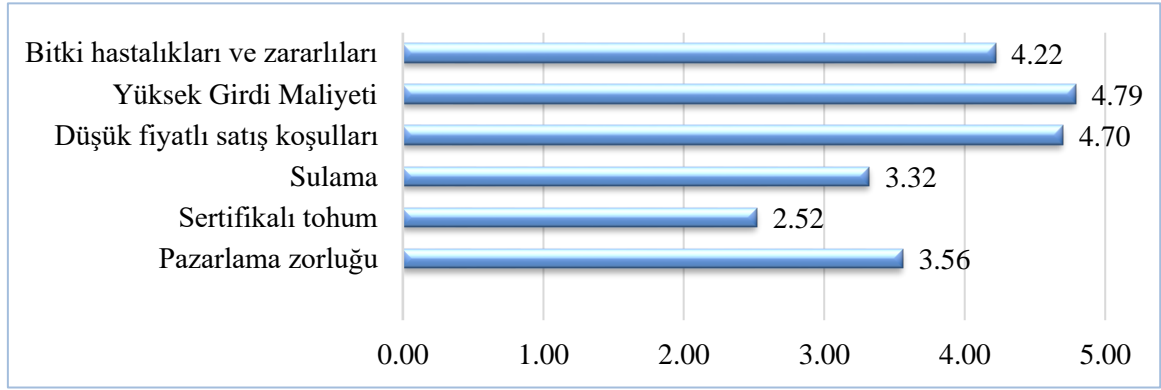
Çizelge 5.10'a göre üreticilerin üretim girdilerini temin etmek için en çok tercih ettikleri yer, %33 ile özel bayilerdir. Bunu %18 ile tarım kredi kooperatifleri, %17 ile ziraat odası ve tarımsal kalkınma kooperatifleri ve %15 ile tarım satış kooperatifleri izlemektedir. Girdiler birden fazla yerden de temin edilmiş olabiliyor. Ancak üreticiler tarımsal girdilerini çoğunlukla senet yoluyla temin etmek zorunda kaldıkları için alışverişlerini toplu olarak tek bir yerden yapmaktadırlar.

Çizelge 5.11 Üreticilerin Tarımsal Üretim Planlaması Yapma Durumlarına Göre Dağılımı

Tarımsal Üretim Planlaması Yapma Durumları	Üretici Sayısı	Oran (%)
Evet	74	64,36
Hayır	41	35,64
Toplam	115	100,00

Çizelge 5.11' e göre ankete katılan üreticilerin yaklaşık %35' i tarımsal üretim planlaması yapmadığını belirtirken yaklaşık %65' i üretim planlaması yaptığı cevabını vermiştir. Ancak çiftçilerin gerçek anlamıyla tarımsal üretim planlaması yaptıkları söylenemez. Yapılan görüşmeler neticesinde, tarımsal üretim planlanması yaptığını belirten üreticilerin üretimlerini piyasayı izleyerek planlı bir şekilde yapmaya çalıştıkları anlaşılmıştır.

Şekil 5.2 Üreticilerin Bitkisel Üretimdeki Sorunları

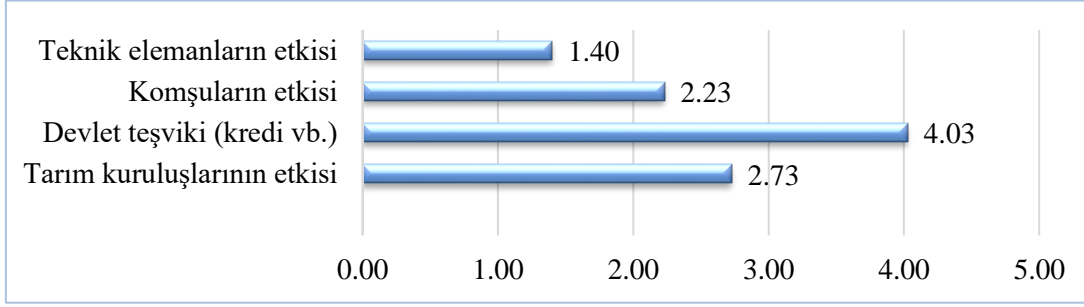
Üreticilerin bitkisel üretimdeki sorunlarını belirlemeye yönelik 5’li likert ölçek analizi yapılmıştır. Şekil 5.2’ye göre üreticilerin en büyük sorununun 4,79 puan ile yüksek girdi maliyetleri olduğu tespit edilmiştir. Üreticiler, yüksek girdi maliyetleri ile yetiştirdikleri ürünleri satarken karşılaştıkları düşük fiyatlı satış koşullarının 4,70 puan ile bir diğer büyük sorun olduğu düşüncesine sahiptirler. Bunu 4,22 ile bitki hastalık ve zararlıları, 3,32 puan ile sulama izlerken en düşük puanı 2,52 ile temininde yaşanan güçlükler ve fiyatından dolayı sertifikalı tohum almıştır.

Çizelge 5.12 Üreticilerin İkinci Ürün Yetiştirme Durumlarına Göre Dağılımı

İkinci Ürün Yetiştirme Durumları	Üretici sayısı	Oran (%)
Evet	42	36,53
Hayır	73	63,47
Toplam	115	100,00

Çizelge 5.12’de belirtildiği gibi üreticilerin yaklaşık %37’si ikinci ürün yetiştiriciliği yapmakta iken yaklaşık %63’ü ise ikinci ürün yetiştirmemektedir. Örneğin ektiği buğdayı hayvanlarına yedirmek amacıyla yeşil ota biçen üreticiler, hasattan sonra aynı tarlaya silajlık mısır ekerek ikinci ürün yetiştiriciliği yapmaktadır.

Şekil 5.3 İkinci Ürün Yetiştiren Üreticilerin, İkinci Ürün Yetiştirmelerinde Etkili Olan Etmenler

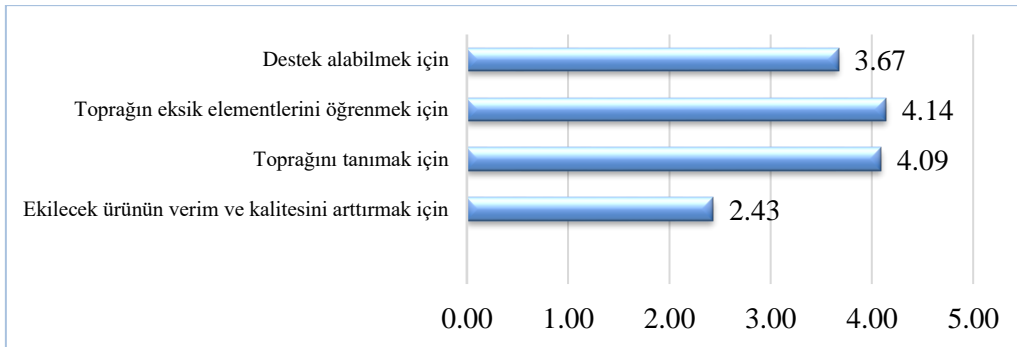
İkinci ürün yetiştiriciliği yapan üreticilerin, ikinci ürün yetiştirmelerinde etkili olan etmenleri tespit etmek üzere 5’li likert ölçek analizi yapılmıştır. İkinci ürün yetiştiren üreticilerin ikinci ürün yetiştirmelerinde etkili olan en önemli etken 4,03 puan ile devlet teşviki yani desteklemelerin olduğu görülmüştür. Bunu 2,73 ile tarım kuruluşları ve 2,23 ile komşuların etkisi izlemektedir. En düşük puan 1,40 ile teknik elemanların etkisidir (Şekil 5.3).

Çizelge 5.13 Üreticilerin Toprak Analizi Yaptırma Durumlarına Göre Dağılımı

Toprak Analizi Yaptırma Durumları	Üretici sayısı	Oran (%)
Evet	64	55,65
Hayır	51	43,96
Toplam	115	100,00

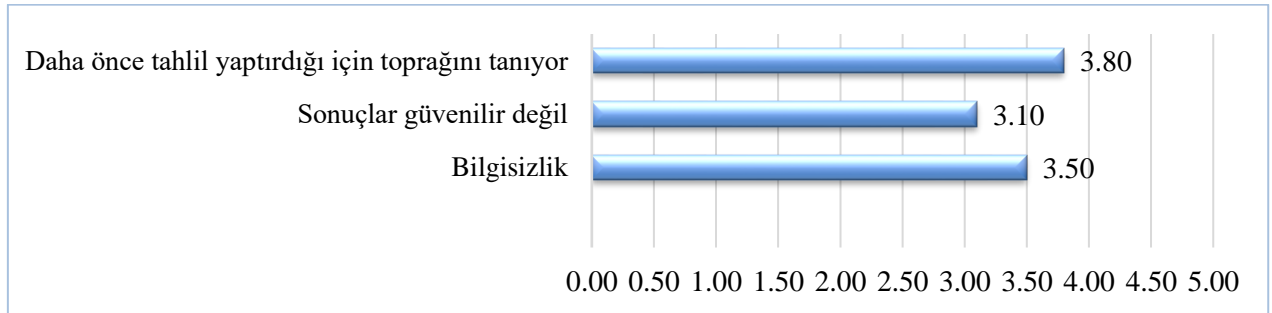
Üreticilere toprak analizi yaptırıp yaptırmadıkları sorulduğunda Çizelge 5.13’e göre yaklaşık %56’sı toprak analizi yaptırdığını söylerken, %44’ü toprak analizi yaptırmadığını söylemiştir.

Şekil 5.4 Toprak Tahlili Yaptırma Halinde Nedenleri

Toprak tahlili yaptıran üreticilerin toprak tahlili yaptırmalarında etkili olan etmenleri belirlemek amaçlı 5’li likert ölçeğinden faydalanılmıştır. Şekil 5.4’ e göre üreticiler topraklarının eksik elementlerini öğrenmek için (ağırlıklı puanı 4,14) ve topraklarını tanımak için (ağırlıklı puanı 4,09) toprak analizi yaptırmaktadırlar. En düşük puan olan 2,43 ile de toprak tahlili yaptıranın ekecekleri ürünlerin verim ve kalitesini arttırmada bir etkisi olmayacağını ifade etmişlerdir.

Şekil 5.5 Toprak Tahlili Yaptırmamaları Halinde Nedenleri

Toprak tahlili yaptırmayan üreticilere, toprak tahlili yaptırmamalarına yönelik 5’li likert ölçek analizi yapılmıştır. Şekil 5.5’e göre toprak tahlili yaptırılmamasının en büyük sebebi 3,80 ile üreticilerin daha önce toprak tahlili yaptırdıkları için topraklarını tanıdıklarını ifade etmeleridir. Bunu 3,50 gibi yakın puan ile bilgisizlik ve 3,10 ile sonuçların güvenilir olmadığı ifadeleri takip etmektedir.

Çizelge 5.14 Üreticilerin Hayvancılık Yapma Durumlarına Göre Dağılımı

Hayvancılık Yapma Durumları	Üretici sayısı	Oran (%)
Evet	48	41,37
Hayır	67	58,26
Toplam	115	100,00

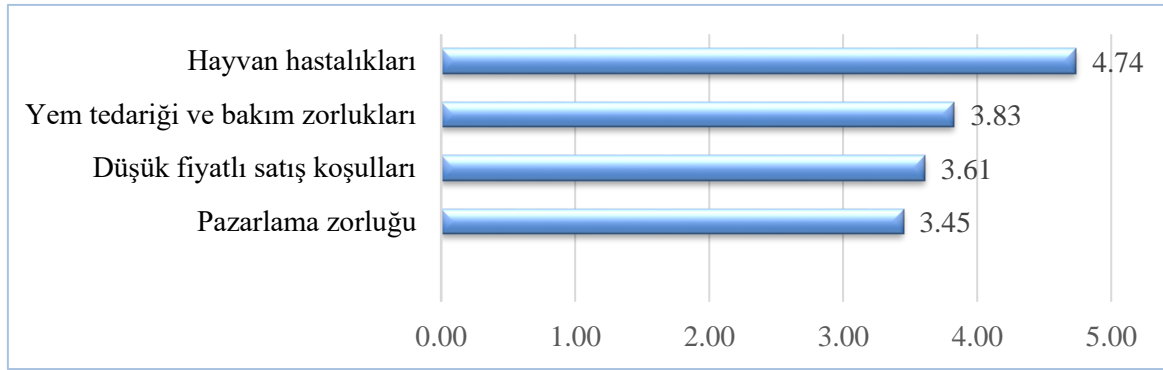
Çizelge 5.14’e göre; anket %41,37’si hayvancılık yapan, %58,26’sı hayvancılık yapmayan üreticiler arasında yapılmıştır. Hayvancılık yapmayan üreticiler yem masrafları, hastalıklar ve bakım zorlukları gibi nedenlerden dolayı hayvancılık yapmamaktadır.

Çizelge 5.15 Üreticilerin Hayvan Varlıklarına Göre Dağılımı

Üreticilerin Hayvan Varlığı	Üretici sayısı	Oran (%)
Büyükbaş	20	41,60
Küçükbaş	16	33,33
Kümes	11	22,91
Arı (kovan)	1	2,02
Toplam	48	100,00

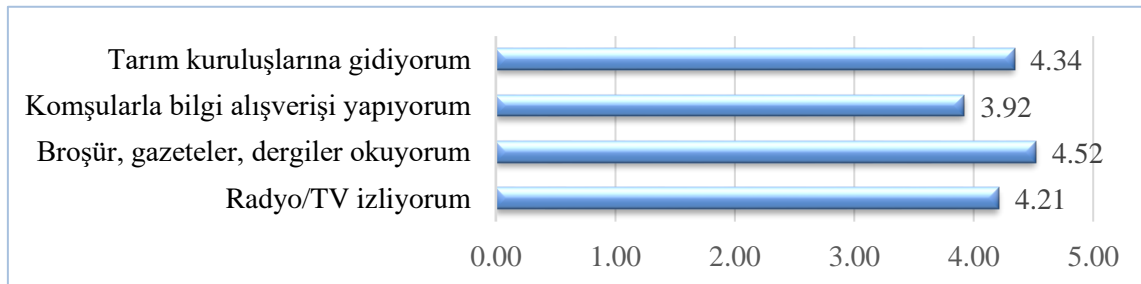
Hayvancılık yapan katılımcıların hayvan varlıkları Çizelge 5.15’de sunulmuştur. Hayvancılık yapan üreticilerin büyük çoğunluğu (%41,60) büyükbaş hayvancılık yapmakta iken bunu %33,33 ile küçükbaş hayvancılık yapan üreticiler takip etmektedir.

Şekil 5.6 Üreticilerin Hayvancılık Faaliyetlerindeki Sorunları

Üreticilerin hayvancılıkta karşılaştıkları sorunları belirleme amaçlı 5’li likert ölçek analizi yapılmıştır. Şekil 5.6’ ya göre üreticilerin hayvancılıkta karşılaştıkları en büyük sorun (ağırlıklı puanı 4,74) hayvan hastalıklarıdır. Yem tedariki ve bakım zorlukları (ağırlıklı puanı 3,83) , düşük fiyatlı satış koşulları (ağırlıklı puanı 3,61) ve pazarlama zorluğu (ağırlıklı puanı 3,45) üreticilerin hayvancılıkta karşılaştıkları diğer sorunlar arasında yer almaktadır.

Şekil 5.7 Üreticilerin İşletmelerini Geliştirmek ve Üretimi Arttırmak İçin Yaptıkları

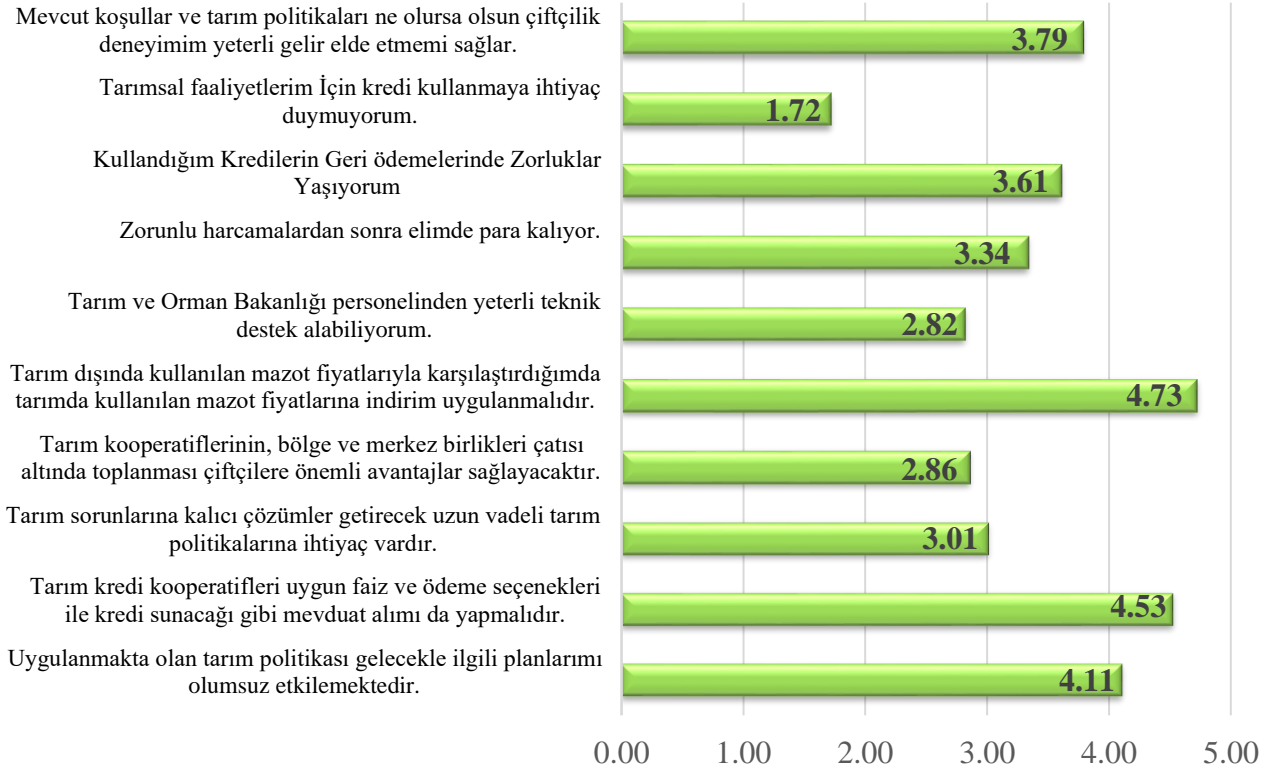
Üreticilere, işletmelerini geliştirmek ve üretimi arttırmak için neler yaptıkları sorulmuştur. Şekil 5.7' ye göre üreticiler en yüksek puan 4,52 ile tarımla ilgili broşür, gazete ve dergileri okuduklarını ifade etmişlerdir. Bunu 4,34 yakın puan ile tarım kuruluşlarına başvurdukları izlerken en düşük puan ise 3,92 ile komşularla bilgi alışverişi yapmaktır.

Şekil 5.8 Üreticilerin Tarımın Sorunları Hakkında Görüşleri

Üreticilerin tarımın sorunları hakkında görüşlerini belirleme amaçlı 5'li likert ölçek analizi yapılmıştır. Üreticilerin en önemli sorunu, ürünlerini değerinde pazarlama olanaklarının olmamasıdır (ağırlıklı puanı 4,78). Bunu 4,68'lik yakın puanla rekabete ve ithalata dayanamama ve 4,33 puanla girdilerin çok pahalı olması izlemektedir. Ardından benzer oranlarla, ihtiyaç duyulan dönemde desteğin verilmemesi (ağırlıklı puanı 3,58) ve yetersiz devlet desteği (ağırlıklı puanı 3,55) gelirken tarımsal kredi temini güçlüğüne ise 2,90 ile en düşük puanı vererek bu konuda pek sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir (Şekil 5.8).

Şekil 5.9 Üreticilerin Tarımın Olağan Durumu ve Geleceği Hakkındaki Düşünceleri

Araştırmada, katılımcılara tarımın olağan durumu ve geleceği hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Şekil 5.9' a göre, tarımın aşama kaydedebilmesi ve üreticiler için daha kolay bir hale gelmesi için tarım dışı alanlarda kullanılan mazot fiyatlarıyla kıyaslama yapıldığında tarımda kullanılan mazotun fiyatı ve vergilerine yönelik indirim uygulanması gerektiği görülmektedir (ağırlıklı puanı 4,73). Kredi kullanmadan tarımsal faaliyetlerini gerçekleştiremediklerini belirten katılımcılar, Tarım Kredi Kooperatiflerinin tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacak kredileri uygun faiz ve ödeme seçenekleri ile üreticilere sunacağı gibi aynı zamanda mevduat alımı da yaparak çiftçilerin özel bankalardan uzaklaşmasını kolaylaştırması gerektiğini düşünmektedir (ağırlıklı puanı 4,53).

Kİ-KARE BAĞIMSIZLIK TESTİ (χ^2) SONUÇLARI

H_0 = Değişkenlerdeki gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklar, çok küçük farklardır tesadüfe bağlı olarak ortaya çıkmışlardır. Örneğin, yaşı ile çiftçinin işlediği arazi miktarı birbirimizden bağımsız değişkenlerdir. Bu iki değişken arasında ilişki yoktur.

H_1 = Değişkenlerdeki gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklar tesadüfe bağlı olmayacak kadar büyüktür. Yaş ile işlenen arazi miktarı arasında bir ilişki vardır.

Çizelge 5.16 Sosyo-Demografik Durumlar ve Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-1

DEĞİŞKENLER	İşlenen Arazi Miktarı	Desteklemeler den Faydalanıp Faydalanmadıkları	Tarımsal Danışmanlık Hizmetinden Faydalanma Durumları	Toprak Tahlihi Yaptırıp Yaptırmadıkları
Yaş Grupları	$\chi^2_{0,01,9}=21,67$ $\chi^2_{0,05,9}=16,92$ 33,23**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 14,71**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 6,53	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 17,85**
Eğitim Düzeyleri	$\chi^2_{0,01,6}=16,81$ $\chi^2_{0,05,6}=12,59$ 22,22**	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 7,07*	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 10,94**	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 6,23*
Ailedeki Birey Sayısı	$\chi^2_{0,01,6}=16,81$ $\chi^2_{0,05,6}=12,59$ 10,07	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 10,09**	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 4,17	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 5,93
Tarım Dışında Geliri Olup Olmadığı	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 16,04**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,047	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,61	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 1,48
Yıllık Net Gelir Aralıkları	$\chi^2_{0,01,12}=26,22$ $\chi^2_{0,05,12}=21,03$ 90,05**	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 5,55	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 6,56	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 26,92**

* : 1.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.05}$) kabul edilen değişkenler

** : H_0 hipotezine göre reddedilip, H_1 hipotezine göre kabul edilen değişkenler

İşaretsiz : H_1 hipotezine göre reddedilip, H_0 hipotezine göre kabul edilen değişkenler

H_0 hipotezine göre reddedilip, H_1 hipotezine göre kabul edilen değişkenler (**);

➤ Üreticilerin yaş grupları ile işlenen arazi miktarı: Yaş aralığı 50 ile 65 arasındaki üreticilerden 34'ü 1-100 da arası, 21'i 101-500 da arası arazi işlemektedir. Bağımlılık katsayısı %47'dir. Ancak bu oranın diğer yaş gruplarında da yaklaşık aynı olduğu görülmektedir. Üreticilerin çoğunluğu yaş grubu gözetmeksizin 1-100 da arası arazi işlemektedir.

➤ Üreticilerin yaş grupları ile tarımsal desteklemelerden faydalanma arasındaki ilişki: 25-34 yaş grubundaki 8 üreticinin tamamı tarımsal desteklemelerden faydalanırken 50-65 yaş grubundaki 59 üreticiden 47'si desteklemelerden faydalanmaktadır. Üreticilerin yaşları yükseldikçe tarımsal desteklemelerden faydalanma durumları azalmaktadır. Bağımlılık katsayısı %34'tür.

➤ Üreticilerin eğitim düzeyleri ile işlenen arazi miktarı arasındaki ilişki: İlköğretim mezunu 69 üreticiden 18'i 100 da üzeri arazi işlerken, ortaokul-lise ya da lisans mezunu 46 üreticiden 29'u 100 da ve üzeri arazi işlemektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe işlenen arazi miktarı artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %40'tır.

➤ Eğitim düzeyleri ile tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanma arasındaki ilişki: İlköğretim mezunu 69 üreticiden 11'i tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanırken ortaokul-lise ya da lisans mezunu 46 üreticiden 20'si tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Eğitim düzeyleri yükseldikçe tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanma da artmaktadır. Bağımlılık katsayısı % 29'dur.

➤ Ailedeki birey sayısı ile tarımsal desteklemelerden faydalanma arasındaki bağımlılık katsayısı %28'dir.

➤ Üreticilerin yıllık gelirleri ile işlenen arazi miktarı arasındaki ilişki: Yıllık geliri 7500 TL ve daha az olan üreticiler 1-100 da aralığında arazi işleyen üreticilerdir. Yıllık geliri 100.001 TL ve üzeri olanlar ise 501 da ve üzeri arazi işleyen üreticilerdir. İşlediği arazi miktarı artan üreticilerin yıllık gelirleri de artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %66'dır.

➤ Üreticilerin yıllık gelirleri ile toprak tahlili yaptırma arasındaki ilişki: Toprak tahlili yaptıran 24 üreticinin yıllık geliri 50.001-100.000 TL aralığında iken toprak tahlili yaptırmayan 22 üreticinin yıllık geliri 7.501-25.000 TL aralığındadır. Geliri yüksek üreticiler daha fazla toprak tahlili yaptırmaktadır. Bağımlılık katsayısı %44'dür.

H₁ hipotezine göre; 1.anlam düzeyine göre ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyine ($\chi^2_{0.05}$) göre kabul edilen değişkenler (*);

➤ Eğitim düzeyi ile tarımsal desteklemelerden faydalanma arasındaki ilişki: İlköğretim mezunu 69 üreticiden 51'i desteklemelerden faydalanırken, ortaokul-lise ya da lisans mezunu 46 üreticiden 43'ü desteklemelerden faydalanmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan üreticiler tarımsal desteklemelerden daha çok faydalanmaktadırlar. Bağımlılık katsayısı %24'tür.

➤ Eğitim düzeyi ile toprak tahlili yaptırma arasındaki ilişki: İlköğretim mezunu 69 üreticiden 30'u toprak tahlili yaptıırken, ortaokul-lise ya da lisans mezunu 46 üreticiden

28'i toprak tahlili yaptırmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe toprak tahlili yaptırma oranı da artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %23'tür.

H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezinin kabul edildiği değişkenler;

- Üreticilerin yaşları ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin ailedeki birey sayıları işledikleri arazi miktarından bağımsızdır.
- Üreticilerin ailedeki birey sayıları ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin ailedeki birey sayıları ile toprak tahlili yaptırmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin tarımsal desteklemelerden yararlanmaları tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.
- Üreticilerin tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanmaları tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.
- Üreticilerin toprak tahlili yaptırmaları tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.
- Üreticilerin yıllık gelir düzeyleri tarımsal desteklemelerden faydalanmalarından bağımsızdır.
- Üreticilerin yıllık gelir düzeyleri tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanmalarından bağımsızdır.

Çizelge 5.17 Sosyo-Demografik Durumlar ve Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-2

DEĞİŞKENLER	Üretim Girdilerini Temin Ettikleri Yerler	Tarımsal Üretim Planlaması Yapma Durumları	İkinci Ürün Yetiştirme Durumları	Hayvancılık Yapma Durumları
Yaş Grupları	$\chi^2_{0,01,12}=26,22$ $\chi^2_{0,05,12}=21,03$ 11,48	$\chi^2_{0,01,3}= 11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 1,46	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 17,55**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 0,57
Eğitim Düzeyleri	$\chi^2_{0,01,8}=15,51$ $\chi^2_{0,05,8}=20,09$ 11,18	$\chi^2_{0,01,2}=5,99$ $\chi^2_{0,05,2}= 9,21$ 24,78**	$\chi^2_{0,01,2}=5,99$ $\chi^2_{0,05,2}= 9,21$ 3,18	$\chi^2_{0,01,2}=5,99$ $\chi^2_{0,05,2}= 9,21$ 9,03*
Ailedeki Birey Sayısı	$\chi^2_{0,01,8}=20,09$ $\chi^2_{0,05,8}= 15,51$ 6,70	$\chi^2_{0,01,2}= 9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 8,33*	$\chi^2_{0,01,2}= 9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 3,42	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 0,21
Tarım Dışında Geliri Olup Olmadığı	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 4	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,038	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}= 3,84$ 3,19	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}= 3,84$ 3,54
Yıllık Net Gelir Aralıkları	$\chi^2_{0,01,16}= 32,00$ $\chi^2_{0,05,16}=26,30$ 11,71	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 6,14	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 4,07	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 10,62*

* : 1.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.05}$) kabul edilen değişkenler

** :H₀ hipotezine göre reddedilip, H₁ hipotezine göre kabul edilen değişkenler

İşaretsiz :H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezine göre kabul edilen değişkenler

H₀ hipotezine göre reddedilip, H₁ hipotezine göre kabul edilen değişkenler (**);

➤ Üreticilerin yaş grupları ile ikinci ürün yetiştirmeleri arasındaki ilişki: 25-34 yaş grubundaki 8 üreticiden 3'ü ikinci ürün yetiştiriciliği yaparken, yaşları 65 ve üzeri olan 18 üreticiden 14'ü ikinci ürün yetiştiriciliği yapmaktadır. Yaşları yükselen üreticiler

deneyimlerinden dolayı genç çiftçilere göre daha fazla ikinci ürün yetiştiriciliği yapmaktadırlar. Bağımlılık katsayısı %36'dır.

➤ Üreticilerin eğitim düzeyleri ile tarımsal üretim planlaması yapmaları arasındaki ilişki: İlköğretim mezunu 69 üreticiden 32'si tarımsal üretim planlaması yaptığını ifade ederken, ortaokul-lise veya lisans mezunu 46 üreticiden 42'si planlama yaptığını söylemektedir. Bağımlılık katsayısı % 42'dir.

H₁ hipotezine göre; 1.anlam düzeyine göre ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyine ($\chi^2_{0.05}$) göre kabul edilen değişkenler (*);

➤ Eğitim düzeyi ile hayvancılık yapmaları arasındaki bağımlılık katsayısı %27'dir.

➤ Ailedeki birey sayısı ile tarımsal üretim planlaması yapmaları arasındaki bağımlılık katsayısı %26'dır.

➤ Çiftçilerin yıllık gelirleri ile hayvancılık yapmaları arasındaki ilişki: Hayvancılık ile uğraşan çiftçilerin yıllık gelirleri yapmayan çiftçilere göre daha fazladır. Bağımlılık katsayısı %17'dir.

H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezinin kabul edildiği değişkenler;

➤ Üreticilerin yaş grupları ile üretim girdilerini (gübre, ilaç, tohum vb.) temin ettikleri yerler arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin yaş grupları ile tarımsal üretim planlaması yapmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin yaş grupları ile hayvancılık yapmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin eğitim düzeyleri ile üretim girdilerini (gübre, ilaç, tohum vb.) temin ettikleri yerler arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin eğitim düzeyleri, ikinci ürün yetiştirmelerinden bağımsızdır.

➤ Üreticilerin ailedeki birey sayıları ile üretim girdilerini temin ettikleri yerler arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin ailedeki birey sayıları, ikinci ürün yetiştirmelerinden bağımsızdır.

➤ Üreticilerin ailedeki birey sayıları ile hayvancılık yapmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin üretim girdilerini (gübre, ilaç, tohum vb.) temin ettikleri yerler, tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.

➤ Üreticilerin tarımsal üretim planlaması yapmaları, tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.

- Üreticilerin ikinci ürün yetiştirmeleri, tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.
- Üreticilerin hayvancılık yapmaları, tarım dışı gelir sahibi olmalarından bağımsızdır.
- Üreticilerin yıllık gelirleri ile üretim girdilerini (gübre, ilaç, tohum vb.) temin ettikleri yerler arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin tarımsal üretim planlaması yapmaları, yıllık gelir seviyelerinden bağımsızdır.
- Üreticilerin ikinci ürün yetiştirmeleri, yıllık gelir seviyelerinden bağımsızdır.

Çizelge 5.18 Sosyo-Demografik Durumlar ve Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-3

DEĞİŞKENLER	Tarım Dışında Gelirleri Olup Olmadığı	Tarımsal Danışmanlık Hizmetinden Faydalanma Durumları	Toprak Tahlili Yaptırma Durumları	Hayvancılık Yapma Durumları
Yaş Grupları	$\chi^2_{0,01,3}= 11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 47,25**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 6,53	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 17,85**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 0,57
Eğitim Düzeyleri	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 46,13**	$\chi^2_{0,01,2}= 9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 10,94**	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}=5,99$ 6,23*	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 9,03*
Ailedeki Birey Sayısı	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 7,28*	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 4,17	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 5,93	$\chi^2_{0,01,2}=9,21$ $\chi^2_{0,05,2}= 5,99$ 0,21
İşlenen Arazi Miktarı	$\chi^2_{0,01,3}= 11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 16,04**	$\chi^2_{0,01,3}= 11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 29,77**	$\chi^2_{0,01,3}= 11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 8,12*	$\chi^2_{0,01,3}= 11,34$ $\chi^2_{0,05,3}= 7,81$ 7,05
Desteklemelerden Faydalanıp Faydalanmadıkları	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,047	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 9,48**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 22,15**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 1,20
Yıllık Net Gelir Aralıkları	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 4,28	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 6,56	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 26,92**	$\chi^2_{0,01,4}= 13,28$ $\chi^2_{0,05,4}= 9,49$ 10,62*
İkinci Ürün Yetiştirme Durumları	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}= 3,84$ 3,19	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}= 3,84$ 8,50**	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}= 3,84$ 2,00	$\chi^2_{0,01,1}= 6,63$ $\chi^2_{0,05,1}= 3,84$ 46,66**

* : 1.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.05}$) kabul edilen değişkenler

** : H_0 hipotezine göre reddedilip, H_1 hipotezinin kabul edildiği değişkenler

İşaretsiz :H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezinin kabul edildiği değişkenler

H₀ hipotezine göre reddedilip, H₁ hipotezinin kabul edildiği değişkenler (**);

- Üreticilerin yaş grupları ile tarım dışı gelirleri arasında bağımlılık katsayısı %54'dür.
- Üreticilerin eğitim düzeyleri ile tarım dışı gelirleri arasındaki ilişki: İlkokul mezunu 69 üreticinin 67'sinin tarım dışı geliri yokken, 46 ortaokul-lise veya lisans mezunu üreticinin 24'ünün tarım dışı geliri yoktur. Üreticilerin eğitim düzeyi yükseldikçe tarım dışı gelir elde etme imkânları da artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %54'tür.
- Üreticilerin eğitim durumları ile tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanmaları arasındaki bağımlılık katsayısı %29'dur.
- Üreticilerin tarım dışı gelirleri ile işledikleri arazi miktarı arasındaki ilişki: İşlediği arazi miktarı 1-100 da aralığında olan üreticilerden 56 kişi tarım dışı gelire sahip değilken, işlediği arazi miktarı 1001 da ve üzeri olan 4 üretici de tarım dışı gelire sahiptir. Araştırmaya göre, tarım dışı geliri olan üreticilerin işlediği arazi miktarı tarım dışı geliri olmayan üreticilere göre daha fazladır. Bağımlılık katsayısı %35'dir.
- Üreticilerin tarımsal desteklemelerden yararlanmaları ile danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları arasındaki ilişki: Tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanan üreticiler tarımsal desteklemelerden de yararlanmaktadır. Bağımlılık katsayısı %28'dir.
- Üreticilerin tarımsal desteklemelerden yararlanmaları ile toprak tahlili yaptırmaları arasındaki ilişki: Tarımsal destekler kategorisinde toprak analizi desteği de yer aldığı için, toprak tahlili yaptıran 64 üreticinin tamamı tarımsal desteklemelerden faydalanırken, toprak tahlili yaptırmayan 51 üreticiden sadece 30'u tarımsal desteklemelerden faydalanmaktadır. Bağımlılık katsayısı %40'tır.
- Üreticilerin ikinci ürün yetiştirmeleri ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaları arasındaki ilişki: Tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanan 31 üreticiden 18'i ikinci ürün yetiştirirken, Tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanmayan 84 kişiden sadece 24'ü ikinci ürün yetiştiriciliği yapmaktadır. Bağımlılık katsayısı %26'dır.
- Üreticilerin ikinci ürün yetiştirmeleri ile hayvancılık yapmaları arasındaki ilişki: İkinci ürün yetiştiriciliği yapan 42 üreticiden 34'ü hayvancılık yaparken, ikinci ürün yetiştiriciliği yapmayan 73 üreticiden 14'ü hayvancılık yapmaktadır. Bölge iklim koşulları, ikinci ürün yetiştiriciliğinde tek yıllık yem bitkileri ekimine elverişlidir. Hayvancılıkla

uğraşan üreticilerde, hayvanlarını beslemek üzere ikinci ürün yetiştiriciliği yapma oranı daha fazladır. Bağımlılık katsayısı %54'tür.

H₁ hipotezine göre; 1.anlam düzeyine göre ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyine ($\chi^2_{0.05}$) göre kabul edilen değişkenler (*);

➤ Eğitim düzeyi ile toprak tahlili yaptırımları arasındaki ilişki: bağımlılık katsayısı %23'tür.

➤ Eğitim düzeyi ile hayvancılık yapmaları arasındaki bağımlılık katsayısı %27'dir.

➤ Ailedeki birey sayısı ile tarım dışı gelirleri arasındaki ilişki: Tarım dışı geliri olmayan 46 üreticinin hane halkı sayısı 4 ve üzeri iken tarım dışı geliri olan 11 üreticinin hane halkı sayısı 2'dir. Ailedeki birey sayısı artan üreticilerin tarım dışı gelire sahip olma durumları azalmaktadır. Bağımlılık katsayısı %24'dür.

➤ İşledikleri arazi miktarı ile toprak tahlili yaptırımları arasındaki ilişki: 500 da altında arazi işleyen 103 üreticiden 54'ü toprak tahlili yaptırırken, 500 da ve üzeri arazi işleyen 12 üreticinin 10'u tahlil yaptırmaktadır. İşlediği arazi miktarı artan üreticilerin toprak tahlili yaptırma durumları artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %26'dır.

H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezinin kabul edildiği değişkenler;

➤ Üreticilerin ailedeki birey sayıları ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin tarımsal desteklemelerden faydalanmaları, tarım dışı gelirlerinin olup olmamasından bağımsızdır.

➤ Üreticilerin tarımsal desteklemelerden faydalanmaları ile hayvancılık yapmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin yıllık gelirleri ile hayvancılık yapmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin ikinci ürün yetiştirmeleri, tarım dışı gelirlerinin olup olmamasından bağımsızdır.

➤ Üreticilerin toprak tahlili yaptırımları, ikinci ürün yetiştirmelerinden bağımsızdır.

Çizelge 5.19 Tarımsal Faaliyetlerinin Ki-kare Analizi-1

DEĞİŞKEN-LER	Yıllık Net Gelir Aralıkları	Tarımsal Danışmanlık Hizmetinden Faydalanma Durumları	Hayvancılık Yapma Durumları	Desteklemlerden Faydalanıp Faydalanmadıkları	İkinci Ürün Yetiştirme Durumları
Üretim Girdilerini Temin Ettikleri Yerler	$\chi^2_{0,01,16}=32,00$ $\chi^2_{0,05,16}=26,30$ 11,71	$X^2_{0,01,4}=13,28$ $X^2_{0,05,4}=9,49$ 1,84	$X^2_{0,01,4}=13,28$ $X^2_{0,05,4}=9,49$ 0,39	$X^2_{0,01,4}=13,28$ $X^2_{0,05,4}=9,49$ 1,57	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 5,22
Tarımsal Üretim Planlaması Yapma Durumları	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 6,14	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,17	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 30,06**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 3,09	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,67
Tarım Dışında Geliri Olup Olmadığı	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 26,92**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,61	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 3,54	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,047	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 3,19
Toprak Tahlili Yaptırma Durumları	$\chi^2_{0,01,4}=13,28$ $\chi^2_{0,05,4}=9,49$ 26,92**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 0,41	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 16,63**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 32,24**	$\chi^2_{0,01,1}=6,63$ $\chi^2_{0,05,1}=3,84$ 2,00
İşlenen Arazi Miktarı	$\chi^2_{0,01,12}=26,22$ $\chi^2_{0,05,12}=21,03$ 90,05**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 29,48**	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 1,69	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 5,34	$\chi^2_{0,01,3}=11,34$ $\chi^2_{0,05,3}=7,81$ 25,17**

* : 1.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.01}$) reddedilip, 2.anlam düzeyinde ($\chi^2_{0.05}$) kabul edilen değişkenler

** :H₀ hipotezine göre reddedilip, H₁ hipotezinin kabul edildiği değişkenler

İşaretsiz :H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezinin kabul edildiği değişkenler

H₀ hipotezine göre reddedilip, H₁ hipotezinin kabul edildiği değişkenler (**);

➤ Üreticilerin tarımsal üretim planlaması yapmaları ile hayvancılık yapmaları arasındaki ilişki: Tarımsal üretim planlaması yapan 57 üretici hayvancılık yapmazken tarımsal üretim planlaması yapmayan 31 üretici hayvancılık yapmaktadır. Araştırmaya göre, tarımsal

üretim planlaması alışkanlığı edinen üreticiler arazi miktarları fazla olması sebebiyle genelde hayvancılık ile uğraşmamaktadır. Bağımlılık katsayısı %46'dır.

➤ Üreticilerin tarım dışı gelirleri ile yıllık gelirleri arasındaki bağımlılık katsayısı %44'dür.

➤ Üreticilerin yıllık gelirleri ile toprak tahlili yaptırmaları arasındaki ilişki: Toprak tahlili yaptıran 24 üreticinin yıllık geliri 50.001-100.000 TL aralığında iken toprak tahlili yaptırmayan 22 üreticinin yıllık geliri 7.501-25.000 TL aralığındadır. Yıllık geliri artan üreticilerin toprak tahlili yaptırma imkânları da artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %44'dür.

➤ Üreticilerin toprak tahlili yaptırmaları ile hayvancılık yapmaları arasındaki ilişki: Hayvancılık yapan 48 üreticiden 16'sı toprak tahlili yaptırırken, hayvancılık yapmayan 67 üreticiden 48'i toprak tahlili yaptırmaktadır. Toprak tahlili yaptıran üreticilerin büyük çoğunluğu hayvancılık yapmamaktadır. Bağımlılık katsayısı %36'dır.

➤ İşledikleri arazi miktarı ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden yararlanma durumları: Tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanan 19 üreticinin işlediği arazi miktarı 101-500 da arasında iken tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanmayan 62 üreticinin işlediği arazi miktarı 1-100 da arasındadır. İşlediği arazi miktarı artan üreticilerin tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanma imkânları da artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %45'dir.

➤ İşledikleri arazi miktarı ile ikinci ürün yetiştirmeleri: İkinci ürün yetiştiriciliği yapan 42 üreticide çoğunluğu 19 kişi ile işlediği arazi miktarı 101-500 da arasında olan üreticiler oluştururken ikinci ürün yetiştiriciliği yapmayan 73 üreticide çoğunluğu 55 kişi ile işlediği arazi miktarı 1-100 da arasında olan üreticiler oluşturmaktadır. İşlediği arazi miktarı artan üreticilerin ikinci ürün yetiştirme olanakları da artmaktadır. Bağımlılık katsayısı %42'dir.

H₁ hipotezine göre reddedilip, H₀ hipotezinin kabul edildiği değişkenler;

➤ Üreticilerin üretim girdilerini temin ettikleri yerler ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin üretim girdilerini temin ettikleri yerler ile hayvancılık yapmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin üretim girdilerini temin ettikleri yerler ile tarımsal desteklemelerden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.

➤ Üreticilerin üretim girdilerini temin ettikleri yerler ile ikinci ürün yetiştirmeleri arasında ilişki yoktur.

- Üreticilerin tarımsal üretim planlaması ile tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin tarımsal üretim planlaması yapması ile tarımsal desteklemelerden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin tarımsal üretim planlaması yapması ile ikinci ürün yetiştirmeleri arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin toprak tahlili yaptırmaları ile tarımsal danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin işledikleri arazi miktarı ile hayvancılık yapmaları arasında ilişki yoktur.
- Üreticilerin işledikleri arazi miktarı ile tarımsal desteklemelerden faydalanmaları arasında ilişki yoktur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Edirne ili Keşan ilçesi üreticilerinin Trakya Bölgesindeki tarım sorunlarını değerlendirdiği bu araştırmada, ilk olarak Trakya Bölgesinin coğrafik, sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ele alınmıştır. Devamında ise Trakya Bölgesinin tarım sorunları değerlendirilmiştir.

Ankete katılan üreticilerin söz konusu eğilimleri ile ilgili bağımlılık sorunu taşıyan araştırma bulguları ve öneriler aşağıda özetlenmiştir:

- Analiz sonuçlarına göre üreticilerin tarım dışı gelire sahip olmaları ile tarımsal desteklemelerden faydalanmaları arasında bir bağımlılık söz konusu değildir. Tarım dışı geliri olan üreticilerin de tarım dışı geliri olmayan üreticiler gibi tarımsal desteklemelerden faydalanıyor olması beklenen bir sonuçtur. Benzer şekilde tarımsal danışmanlık hizmeti almaları, toprak tahlili yaptırılmaları, tarımsal üretim planlaması yapmaları, hayvancılık faaliyetleri ve üretim girdilerini (gübre, ilaç, tohum vb.) temin ettikleri yerler ile ilgili de tarım dışı geliri olan üreticiler ve tarım dışı geliri olmayan üreticilerden birbirlerine yakın oranlarda cevaplar alınmıştır.

- Anket verilerinde farklı eğitim düzeyindeki üreticilerden elde edilen yanıtlar ile tarımsal faaliyetlerindeki tutum ve eğilimlerine dair daha ilişkili sonuçlar alınmıştır. Örneğin; işlenen arazi miktarı, tarımsal danışmanlık hizmetlerinden yararlanma, tarım dışı gelir sahibi olma ve tarımsal üretim planlaması yapma konusundaki eğilimleri eğitim düzeyi ile birbirinden bağımsız olmayan değişkenlerdir. Lise ya da lisans mezunu 29 üretici 100 dekar ve üzeri arazi işlerken, ilköğretim mezunu 18 üretici 100 dekar ve üzeri arazi işlemektedir. Lise ya da lisans mezunu 42 üretici tarımsal üretim planlaması yaptığını ifade etmektedir. Ancak çiftçilerin gerçek anlamıyla tarımsal üretim planlaması yaptıkları söylenemez. Yapılan görüşmeler neticesinde, tarımsal üretim planlaması yaptığını belirten üreticilerin üretimlerini, piyasayı izleyerek planlı bir şekilde yapmaya çalıştıkları anlaşılmıştır. Diğer ayırt edici unsur ise ilköğretim mezunu 2 üreticinin tarım dışı geliri varken lise ya da lisans mezunu 22 üreticinin tarım dışında gelirinin olmasıdır. Tüm eğitim düzeyleri ile dikkate alındığında eğitim düzeyleri yükseldikçe üreticilerin tarımsal faaliyetlerinde daha bilinçli davranarak tarıma daha çok katkı sağladıkları tespit edilmiştir.

- Yaş grupları da eğitim gruplarında olduğu gibi üretici eğilimlerindeki bazı unsurlarda ilişkili rol oynamaktadır. 50-65 yaş grubu arasındaki üreticiler %51,30 oran ile çoğunluğu oluşturmaktadır.

- Tarımsal desteklemelerden faydalanan üreticilerin desteklemelerden faydalanmayanlardan yaklaşık %78 fazla olmasına rağmen üreticilerin tarımsal faaliyetlerindeki tutumları arasında bağlayıcı çok fazla değişken bulunmamaktadır. Veriler, üreticilerin yaşları, aile birey sayıları, tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları ve toprak tahlili yaptırma gibi değişkenlerde bağımsızlık bulunmadığını göstermektedir. 50-65 yaş grubu arasındaki 47 üretici desteklemelerden faydalanırken hane halkı sayısı 2 ve 3 olan 58 üretici desteklemelerden faydalanmaktadır. Tarımsal danışmanlık hizmetinden faydalanan ve toprak tahlili yaptıran üreticilerin ise tamamı tarımsal desteklemelerden faydalanmaktadır. Anketi yanıtlayan üreticilerin büyük çoğunluğunun desteklemelerden faydalanmasına rağmen sonuçlar, tarımsal desteklemeler konusunda bazı eksiklikleri ön plana çıkarmaktadır. Başvuru işlemlerinin zorluğu, destekleme kalemlerinin çokluğu, destekleme miktarları ve desteklemelerin ödeme zamanlarıyla ilgili sorunlar tespit edilmiştir.

- Tarımsal desteklemelerden faydalanmayan üreticilerin, desteklemelerden faydalanamamalarında, işledikleri arazilerin hazineye ait olması sebebiyle çiftçi kayıt sistemine bu tarlaları kayıt ettiremiyor olmalarının etkisi büyüktür. Bunun üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığıyla yürüttüğü çalışmayla hazineye ait tarım arazilerinin çiftçilere doğrudan ecrimisil bedelinin yarısı üzerinden 10 yıla kadar kiralanmasını sağlamaya yönelik adım atmıştır. Bu kiralama sadece tarımsal üretim amacıyla kullanılan hazine arazileri için uygulanmakta olup eğer isterse çiftçi, on senenin sonunda ektiği ve biçtiği tarım arazisini satın alabilecektir.

- Hayvancılık yapan üreticiler ile ikinci ürün yetiştiriciliği yapan üreticiler arasında bağımlılık söz konusudur. İkinci ürün yetiştiren 34 üretici aynı zamanda hayvancılık da yapmaktadır. Yapılan görüşmelerde, hayvancılıkla uğraşan üreticilerin ektikleri buğdayı hayvanlarına yedirmek üzere yeşil ota biçtikleri tespit edilmiştir. Ardından yeşil ota biçtikleri buğday tarlasına ikinci ürün olarak yine hayvanlarına yem maksatlı silajlık mısır, sorgum sudan otu, fiğ, yem bezelyesi gibi tek yıllık yem bitkileri ekmektedirler. Bölge iklim koşulları, ikinci ürün yetiştiriciliğinde yem bitkileri ekimine elverişli olduğundan hayvancılık yapan üreticilerin ikinci ürün yetiştiriciliği yapma oranları hayvancılık yapmayan üreticilere göre daha fazladır.

Çiftçilerin asıl amacı tarımsal üretimde bulunarak yaşamlarını rahatça sürdürebilecek gelir elde etmektir. Devlet açısından düşünüldüğünde tarımdan beklenen, toplumun gıda ve dokuma maddeleri ihtiyaçlarını karşılamak ve olabildiğince çok miktarda tarımsal dışsatımda bulunmaktır. Bir ülkede üretilen tarım ürünleri ile toplumsal gereksinmelerin ne ölçüde

karşılanabileceği, ülkenin tarımsal potansiyeli ve tarımsal üretim için ayrılacak kaynakların miktarına bağlıdır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre tarımsal üretim miktarında, yüksek girdi maliyetlerinin, yüksek girdi maliyetleri ile yetiştirilen ürünlerin satışında karşılaşılan düşük fiyatlı satış koşullarının, bitki hastalık ve zararlıların etkileri ile bu hastalık ve zararlılarla mücadelenin maddi, manevi külfetleri ve kısıtlı sulama imkânlarının büyük etkisi bulunmaktadır. Tarımın, gerek üreticinin yeterli gelir elde etmesini sağlaması gerekse tarımsal üretim miktarını arttırarak dışsatımda da yeterli düzeye ulaşılmasını sağlaması için gerekli faktörler aşağıda sıralanmıştır:

- Tarımsal destekleme ödemeleri, üreticilerin nakde ihtiyaç duyduğu dönemlerde yapılmalıdır.

- Tutarlı ve akılcı tarım politikaları ile tarım desteklenerek Türkiye'nin ithalatçı ülkeler arasından çıkıp kendine yeterli bir ülke olması sağlanmalıdır.

- Tarım arazileri dağınık, çok parçalı ve erozyona maruzdur. Erozyon yüzünden Trakya topraklarında organik madde oranı % 1'in altına düşmüştür. Oysa bu oran Avrupa ülkelerinde % 20'ler oranındadır. Mera olması gereken meyilli ve hatalı sürülmüş araziler oldukça fazladır. Bu arazilerde binlerce yılda oluşmuş üst toprak ortadan kalkmış, ana kaya ortaya çıkmıştır. Mera Yasasının uygulanmasını engelleyen faktörler ortadan kaldırılmalı, mevcut meraların bakımı yapılarak yem kapasiteleri artırılmalıdır.

- Bölgede çayır ve meraların azlığı nedeniyle entansif ve karma yeme dayanan hayvancılık faaliyetlerine yönelme olmuştur. Genelde sığırcılık ve daha sonra koyunculuk yapılmaktadır. Türkiye genelinde olduğu gibi, bölgede de mera ve yem bitkileri üretiminin yetersizliği koyunculuk faaliyetinin de giderek azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yem bitkilerinin üretiminin artması, hayvancılığın gelişmesini ve dolayısıyla üreticilerin gelirlerinin artmasını sağlayacaktır.

- Bölge iklim ve toprak koşulları açısından tarıma son derece elverişlidir. Bitkisel ve hayvansal üretimde verimler Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölgede önemli bir sorun verimli tarım arazilerinin tarım dışı amaçla kullanılmasıdır. İstanbul'dan Edirne'ye ve Tekirdağ'a doğru yayılan sanayi tesisleri ve yazlık konutlar I. ve II. sınıf tarım topraklarının ve su kaynaklarının azalmasına, neticede çevre kirliliğine yol açmaktadır. Bu gelişim mutlaka önlenmelidir.

- Dağınık ve parçalı araziler, toplulaştırma ve engebeli arazilerin tesviyesiyle işlemeye daha uygun hale getirilmelidir. Üreticilerde toplulaştırmaya karşı olan psikolojik

tepkinin aşılması için çiftçi eğitimi önemli bir araçtır. Küçük tarım işletmelerinde tarımsal mekanizasyon tarım makinelerinin etkin kullanımını engellemektedir. Bu işletmelerde el emeğini daha iyi değerlendiren ve geliri yüksek olan hayvancılık faaliyetleriyle sulama olanaklarının bulunduğu işletmelerde meyve ve sebze üretimi teşvik edilmelidir.

- Girdi kullanımı bazı bölgelerde yetersiz düzeyde iken, bazı yörelerde aşırı girdi kullanımı toprak yorgunluğu ve verimlerde düşüşe neden olmaktadır. Ayrıca, kıt kaynakların israf edilmesine ve yer altı sularının kirlenmesi, üründe ilaç kalıntıları gibi çevre sorunlarına yol açmaktadır. Bu konuda Tarım ve Orman Bakanlığının yayım elemanlarına çiftçi eğitimi başta olmak üzere önemli görevler düşmektedir.

- Trakya'da yıllık yağış miktarı 500-600 mm civarında ise de, yağışın yıl içerisindeki dağılımı düzensizdir. Bu nedenle, sulama ve drenaj yatırımlarına ağırlık verilmelidir.

- Tarım sektöründe fiyat istikrarını sağlamada ve yapısal sorunları çözmeye kullanılan politikaların oluşturulması ve uygulanmasında devletin rolü önemli ise de, yeterli değildir. Bu bağlamda üreticilerin örgütlenmeleri son derece gereklidir.

- Tarımsal ürünlerin pazarlama kanallarının çokluğu ve yüksek maliyetle çalışan çok sayıda aracının bu kanallarda çalışması pazarlama organizasyonunu olumsuz etkilemekte ve son ürün bedelinin küçük bir kısmının üreticinin eline geçmesine neden olmaktadır. Bu sorunların çözümü için üreticilerin ürün ya da ürün grubu bazında tarım kooperatifleri kurarak örgütlenmeleri ve mevcut kooperatiflerin uluslararası kooperatifçilik ilkelerine göre çalıştırılmaları gerekir. Kooperatif üst örgütlerinin Almanya ve ABD'de olduğu gibi bir Kooperatifler Bankası kurmaları halinde kooperatiflerle ortakların kredi ihtiyacı kolayca karşılanabilir. Bu bağlamda Ziraat Bankasının Zirai Krediler kısmı Kooperatifler Bankasına dönüştürülebilir. Tarım kredi kooperatiflerinin köylerde mevduat kabul etmesiyle kırsal kesim için önemli bir finans kaynağı oluşturulabilir. Tarım satış ve tarım kredi kooperatiflerinin yönetim ve işleyişi kooperatifçilik ilkelerine uygun olmadığından devletin bunların yönetimine müdahalesi ortadan kaldırılmalıdır. Bu kooperatifler köy kalkınma kooperatifleri gibi yönetimde özerk ve bağımsız olmalıdır.

7.KAYNAKLAR

- Alder HL, Roessler EB (1977). Introduction to Probability and Statistics. W.H. Freeman and Company, 426 p, USA.
- Anonim (2010). Türkiye F1 Hibrit Sebze Çeşitlerinin Geliştirilmesi ve Tohumluk Üretiminde Kamu-Özel Sektör İşbirliği Projesi Sonuç Raporu. TAGEM. Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Anonim (2010a). TR21 Trakya Bölge Planı 2010-2013, https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33265/xfiles/tr21_trakya_2010-2013.pdf (erişim tarihi, 20.09.2016).
- Anonim (2010b). Organik Tarım Araştırma Sonuçları 2005 - 2010. TAGEM http://www.tagem.gov.tr/pdf/organik_tarim/TAGEM%20ORGANIK.pdf (erişim tarihi, 20.09.2016).
- Anonim (2010c). Keşan Belediyesi Stratejik Planı 2010-2014. http://www.kesan.bel.tr/upload/files/2016/kesanbld_2010_2014_stratejikplan.pdf (erişim tarihi, (04.10.2016).
- Anonim (2013). TR21 Trakya Bölgesi Mevcut Durum Analizi Taslağı, <http://www.trakya2023.com/uploads/docs/trakyamda.pdf>(erişim tarihi, 01.09.2016).
- Anonim (2016). Marmara bölgesi İklimi ve Bitki Örtüsü <https://www.notusta.com/marmara-bolgesi-iklimi-ve-bitki-ortusu-29351/> (erişim tarihi, 20.09.2016).
- Altın T., Yılmaz M., (2002). Yetiştirici Koşullarında Kıvırcık Koyunlarının Süt ve Yapağı Verim Yetenekleri, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın. 2002.
- Asan, A. & Yarcı, C. (1993). Trakya'da Botanik Gezileri. Ekoloji Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran, Sayı: 7.
- Atabey B., (2016) Trakya Bölgesi Koşullarında Damla Sulama Uygulamalarının Ekonomik Açından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ. 2016
- Atalay I., (2002). Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri. Orman Bakanlığı Yayınları, ISBN 975-8273-4-8, İzmir.
- Aydın B., Unakıtan G. (2016). Trakya Bölgesinde Faaliyet Gösteren Tarım İşletmelerinin Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi,2: 223-232.
- Azabağaoğlu, Ö., Gaytancıoğlu, O., Kubaş, A., Oraman, Y. (2001). Süt Hayvancılığının Karşılaştığı Sorunlar ve Süt Ürünlerinin Pazar Durumu: Trakya Bölgesi Örneği, Türkiye-Hollanda Besi ve Süt Hayvancılığı Sempozyumu, Ankara: Tarımsal Ekonomik Araştırma Enstitüsü, 2001.
- ÇŞB (2009). 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı, Plan Analitik Raporu, Ağustos 2009 https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33276/xfiles/Cevre_Duzeni_Plani.pdf (erişim tarihi, 15.09.2016)
- ÇŞB (2010) 1/25.000 Ölçekli Edirne İl Çevre Düzeni Planı Raporu, 2010 https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_25000/Edirne/PLANDEG_ISIKLIGIACIKLAMARAPORU_22112017.pdf (erişim tarihi, 15.09.2016)

- Güngör B., (2007). Trakya Bölgesinin Coğrafi Yapısı. Trakya'da Tarımsal Yapı, Üretim ve Başlıca Ürünlerde Verimlilik Analizleri. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Güngör B., (2007a). Trakya'da Tarım Alanlarının Dağılımı. Trakya'da Tarımsal Yapı, Üretim ve Başlıca Ürünlerde Verimlilik Analizleri. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Güngör B., (2007b). Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İlerinde Büyük Toprak Grupları ve Bazı Arazi Tiplerinin Dağılımı. Trakya'da Tarımsal Yapı, Üretim ve Başlıca Ürünlerde Verimlilik Analizleri. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- GTHB (2015). Edirne Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü 2015 Brifing Raporu [http://edirne.tarim.gov.tr/Belgeler/2015%20Edirne%20GTHB%20Brifing%20-%20Kopya%20\(1\).doc](http://edirne.tarim.gov.tr/Belgeler/2015%20Edirne%20GTHB%20Brifing%20-%20Kopya%20(1).doc) (erişim tarihi 10.08.2015)
- GTHB (2016) Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Kırklareli Atatürk Toprak Su ve Tarımsal Meteoroloji Araştırma İstasyonu Müdürlüğü. Kırklareli <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/kirklarelitopraksu> (erişim tarihi, 15.09.2016)
- Haktanır K., Cangir C., Boyraz D. (2005) Toprak Kaynakları ve Kullanımı. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi 2-7 Ocak 2005. Ankara.
- İnan İ.H. (2012). Trakya Bölgesinde Tarım ve Hayvancılığın Durumu. Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Balkanlarla İlişkiler ve Türkiye Ekonomisi, Doç.Dr. Ömer Faruk ÇOLAK. Ankara, 157-181.
- İstanbulluoğlu A., Konukçu F. Ve Kocaman İ. (2006). Trakya Bölgesi Su Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Sulu Tarım Uygulamaları: Mevcut Verilerin Sorunların Çözümü İçin Analizi. Tekirdağ Ziraat Fakültesi (2)3: 139-152.
- Kaya Z., Raynal D. J., (2001). Biodiversity and conservation of Turkish forests. *Biological Conservation*, 97: 131-141.
- Kiper T., Cengiz T., (2012). Trakya Bölgesinde Ekoturizm Olanaklarının Geliştirilmesi. 3. Trakya Bölgesi Kalkınma ve Girişimcilik Sempozyumu. Tekirdağ. <http://acikerisim.nku.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.11776/1628/16-27-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (erişim tarihi, 19.08.2015)
- Korkut A., (1987). Trakya Bölgesi doğal bitki örtüsünde peyzaj planlama çalışmaları yönünden değerlendirilebilecek bazı bitkisel materyalin saptanması. Tübitak Tarım ve Ormancılık Araştırma Grubu, Proje No: TOAG-581, 69 s.
- Okyar Z., (2010). Trakya Bölgesi diurnal ve nocturnal lepidoptera faunasına katkılar. *Trakya Univ. J Sci*, 11(2), 50-55.
- Silsüpür, S. (2011) "Tarım Sektörünün Türkiye Ekonomisine Katkısı", <http://www.ilgazetesi.com.tr/2011/06/25/tarim-sektorunun-turkiye-ekonomisine-katkisi>. (05.10.2017)
- TÜİK Veritabanı Bitkisel Üretim İstatistikleri 2013

EKLER

TRAKYA BÖLGESİNDEKİ TARIM SORUNLARI ANALİZİ, KEŞAN ÖRNEĞİ

ANKET FORMU

1.Köy /Mahalle :

2.Yaşınız :

25-34 yaş 35-49 yaş 50-65 yaş 65+ yaş

3.Eğitim Seviyeniz :

İlköğretim Ortaokul-Lise Ö.Lisans-Lisans-Y.Lisans

4.Hane halkınız kaç kişiden oluşmaktadır?

2 3 4 ve üzeri

5.İşlediğiniz toplam arazi miktarı ne kadardır?

1-100 da 101-500 da 501-1000 da 1001+ da

6.Tarım dışında herhangi bir geliriniz var mı?

Evet Hayır

7.Yıllık gelir seviyeniz hangi aralıktadır?

7500 TL ve daha az 7501-25000TL 25001-50000 TL

50001-100000 TL 100001 TL ve üzeri

8. Tarımsal Desteklemelerden yararlanıyor musunuz?

Evet Hayır

9.Cevabınız “Hayır”ise neden?

- Başvuru işlemlerinin zorluğu (istenen belgeler fazla ve karışık)
- Başvuru süresinin darlığı
- Yeterli bilginin olmaması
- Kamu kuruluşlarına güvensizlik

- Verilen destek miktarının yetersiz olması
- İhtiyaç duyulmaması
- Tapuların miras nedeniyle intikallerinin yaptırılmaması (arazinin hazineye ait olması)
- Diğer

10. Tarımsal Desteklemelerle ilgili ifadelere katılma durumunuz;

	1	2	3	4	5
Girdiler (mazot, gübre, tohum vb) bazında verilen destekler uygundur.					
Tarımsal teşvikler ve desteklemeler için başvuru yapmak kolaydır.					
Tarımsal faaliyetlerimle ilgili hibelerden yararlanarak ekipman vb ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabiliyorum.					
Girdi ve ürünlere verilen desteklerin düzeyi (miktarı) yeterlidir.					
Tarımda verilen desteklemelerin amacına ulaştığını düşünüyorum.					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

11. Tarımsal Danışmanlık hizmetlerinden yararlanıyor musunuz?

Evet Hayır

12.Üretim girdilerini (gübre, tohum, ilaç vs) nereden temin ediyorsunuz?

. Ziraat Odası. . Tarım Satış Koop. . Tarımsal Kalkınma Koop.

Tarım Kredi Koop Diğer Bayiler Diğer.....

13.Bitkisel üretim değeri durumunuz;

Ürün Cinsi	Ekim Alanı(da)	Üretim Miktarı(kg)	Satılan Miktar(kg)	Satış Fiyatı(TL/kg)	Satılan Yer (dernek,koop, tüccar vs)	Satış Şekli (peşin, vadeli, vade farkı)

14. Tarımsal üretim planlaması yapıyor musunuz?

Evet Hayır

15. Bitkisel üretimde en büyük sıkıntı nedir?

	1	2	3	4	5
Bitki hastalıkları ve zararlıları					
Yüksek girdi maliyeti					
Düşük fiyatlı satış koşulları					
Sulama					
Sertifikalı tohum					
Pazarlama zorluğu					
Diğer					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

16. İkinci ürün yetiştiriyor musunuz?

Evet Hayır

17. Cevabınız “Evet” ise ikinci ürün yetiştirmenizde etkili olan etmenler nelerdir?

	1	2	3	4	5
Teknik elemanların etkisi					
Komşuların etkisi					
Devletin teşviki (kredi vb.)					
Tarım kuruluşlarının etkisi					
Diğer					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

18.Toprak tahlili yaptırıyor musunuz?

EvetHayır

19.Cevabınız “Evet” ise neden?

	1	2	3	4	5
Destek alabilmek için					
Toprağımın eksik elementlerini öğrenmek için					
Toprağı tanımak için					
Ekeceğim ürünün verim ve kalitesini artırmak için					
Diğer					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

20.Cevabımız “Hayır” ise neden?

	1	2	3	4	5
Toprağı tanıyorum					
Sonuçlar güvenilir değil					
Bilgisizlik					
Diğer					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

21.Hayvancılık yapıyor musunuz?

Evet Hayır

22.Hayvan varlığı durumunuz;

HAYVAN	ADET
Büyükbaş	
Küçükbaş	
Kümes	
Arı (kovan)	
Diğer	

23. Hayvancılık faaliyetlerinizde en büyük sıkıntı nedir?

	1	2	3	4	5
Hayvan Hastalıkları					
Yem tedariki ve bakım zorlukları					
Düşük fiyatlı satış koşulları					
Pazarlama zorluğu					
Diğer					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

24. İşletmenizi geliştirmek ve üretiminizi arttırmak için (bilgi alma bakımından) ne yapıyorsunuz?

	1	2	3	4	5
Tarım kuruluşlarına gidiyorum					
Komşularla bilgi alışverişi yapıyorum					
Broşür, gazete ve dergileri okuyorum					
Radyo/TV izliyorum					
Diğer					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

25.Sizce üreticinin en büyük sıkıntısı nedir?

	1	2	3	4	5
Girdilerin çok pahalı olması					
Ürünlerin değerinde pazarlanamaması					
Rekabete ve ithalata dayanamama					
Yetersiz devlet desteği					
Ödemenin tek seferde yapılmaması					
İhtiyaç duyulan dönemde desteğin verilmemesi					
Tarımsal kredi temini güçlüğü					
Teknik Bilgi yetersizliği					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

26. Tarımın olağan durumu ve geleceği hakkında düşüncelerinizi belirtiniz;

		1	2	3	4	5
1	Mevcut koşullar ve tarım politikaları ne olursa olsun benim çiftçilik/tarımsal deneyimim yeterli gelir elde etmemi sağlar.					
2	Tarımsal faaliyetlerim için kredi kullanmaya ihtiyaç duyuyorum.					
3	Kullandığım kredilerin geri ödemelerinde zorluklar yaşıyorum.					
4	Zorunlu harcamalardan sonra elimde para kalıyor.					
5	Tarım ve Orman Bakanlığı personelinde yeterli teknik destek alabiliyorum.					
6	Tarım dışı alanlarda kullanılan mazot fiyatlarıyla kıyaslama yaptığımda tarımda kullanılan mazot fiyatları ve vergilerine yönelik indirim uygulanması gerektiğini düşünüyorum.					
7	Tarımda kooperatifleşme, kooperatiflerin bölge ve merkez birlikleri çatısı altında toplanması çiftçilere önemli avantajlar sağlayacaktır.					
8	Tarım sorunlarına kalıcı çözümler getirecek, tarımsal üretimimizde artışa neden olacak uzun vadeli tarım politikalarına ihtiyaç vardır.					
9	Tarım kredi kooperatifleri tarımsal faaliyetlerimizi gerçekleştirmemize yardımcı olacak kredileri uygun faiz ve ödeme seçenekleri ile bizlere sunacağı gibi aynı zamanda mevduat alımı da yaparak özel bankalardan uzaklaşmamızı kolaylaştırmalıdır.					
10	Uygulanmakta olan tarım politikası gelecekle ilgili planlarımı olumsuz etkilemektedir.					

1.Kesinlikle katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Nötr 4.Büyük ölçüde katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

Anketime Katıldığınız İçin Teşekkür Ederim...

BÜŞRA SEKÜLÜ

TEŞEKKÜR

Bana bu konuda araştırma imkânı veren, deneysel çalışmaların yönlendirilmesi, sonuçların değerlendirilmesi ve yazımı aşamasında yapmış olduğu büyük katkılarından dolayı tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN' a, değerli hocalarıma, araştırma ve yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen kıymetli arkadaşım Esengül GÜLGÖR DOĞAN' a teşekkür ederim.

Yaşamımı güzelleştirdikleri için, babam Ali SEKÜLÜ, annem Yasemin SEKÜLÜ ve kardeşim Tuluğ SEKÜLÜ' ye teşekkür ederim.

Büşra SEKÜLÜ

Tekirdağ, 2019

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Sarıkamış'ta doğdu. Ortaokulu Malkara Hüseyin Köse İlköğretim Okulu, liseyi Keşan Anadolu Lisesi'nde tamamladı.2008-2012 yılları arasında Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ziraat Mühendisliği Bölümü'nde lisans eğitimi aldı. Lisans eğitim sürecinde Denizbank Keşan Şube'de 35 iş günü staj yaptı.Eylül 2013 -Ocak 2014 tarihleri arasında Finansbank Saray Şube'de Tarım Bankacılığı portföyünde Uzman Yardımcısı olarak çalıştı. Şubat 2014 tarihinden beri Keşan Ziraat Odası Başkanlığında Uzman Tarım Danışmanı olarak görev yapmaktadır.2014 yılında Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır.